

192

855

87

4

పుస్తకము పేరు : ముద్దమర్రె

గ్రంథక పేరు : రామనాథయ్య

..... కరుణ

సం. 213

రామ - స

91

మొ. 9

601

రాక్షాస్ పరిశోధనా కేంద్రం విజయవాడ

..... సువర్ణ - పాత్ర గం పం

..... రాము నారాయణ కవులు రచయిత

..... గు. 2/3 చరిత్ర సం 9/1 ప్రవేశ సం

రామ - సు

నువర్ణపాత.

126

(Spoiled by Drinking)

గ్రంథకర్తలు,

రామ నారాయణ కవులు.

పబ్లిషర్లు,

గొల్లపూడి రామకృష్ణ
రామకృష్ణ గొల్లపూడి
చాబుబుద్ది.

ప్రొఫెసర్ కాచుల కన్నయ్య నాయుడు, రామకృష్ణ గొల్లపూడి
చాబుబుద్ది.

శ్రీ రామకృష్ణ బుక్కు డిపో, ఏలూరు.

ఏలూరు,

శ్రీ సీతారామాంజనేయ ముద్రాక్షరశాలయందు,

శూమిడాల రాఘవాచార్యులచే ముద్రింపబడినది.

1925.

హస్తీరేఖ.

వెల 1—0—0.

పీఠిక.

ఈ కథ కల్పితము. త్రాగుడు వలనఁ జెడిపోవువానిం గూర్చి వ్రాయఁదలంచి యిట్లు వ్రాసితని. సాధారణముగా మద్యపాని వేశ్యా లోలుడై యుండుటగూడ యుండును. ఆ కారణముచే నిందొక వేశ్య పాత్ర గూడ గల్పింపబడినది. దీనికి సువర్ణపాత్రయను నామమేలయని కొందఱు సందియ మందవచ్చును. సురాపానమున కలవాటు పడిన శివశంకరుఁడు త్రాగుట కొక సువర్ణపాత్ర చేయించుకొనఁగా, నాత

దెలియుండ యతని భార్యయగు సత్యవతి యా పాత్రను దాచి, శివశంకరుఁ డన్ని కష్టముల ననుభవించిన పిదప, బళ్ళాత్తాపచిత్తుడై బ్రాణములు గూడ బాయుటకు సంసిద్ధుడైయున్న సమయమున, దెచ్చి జీవయాత్రను గడపుటకిచ్చిన కారణమున నీ పేరుంచబడినది.

ఇట్లు,
గ్రంథకర్తలు.

ఈ నాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు.

శివశంకరుడు—బ్రాహ్మణుడు.

రామారావు—శివశంకరుని స్నేహితుడు.

సూర్యనారాయణ—బ్రాహ్మణుడు సుందరికి విటుడు.

పోలిశెట్టి—వైశ్యుడు.

ముకుందశాస్త్రి—శివశంకరుని ప్రాణసఖుడు.

స్త్రీలు.

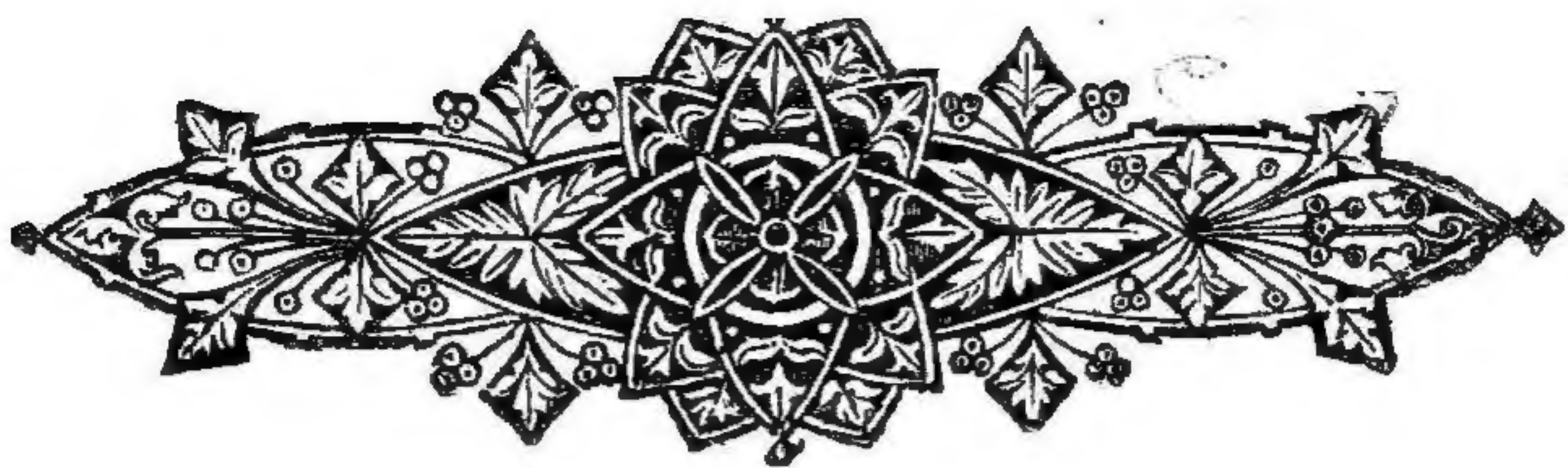
సుందరి—వేశ్య.

నరహరి—వేశ్యమాత.

మనోరమ—సుందరిదాసి.

సత్యవతి—శివశంకరుని భార్య.

సు వ ర్ణ పా త్ర .

ప్రథమాంకము.

రంగము:—[మందిరములో సత్యవతి-ప్రవేశము]

శ్యా:—(తనలో)

మ. అక్కటా ! వాకిలియొత్తుగా నలికిన ♦ ట్లాకాశమున్ ముట్టు క్ర
ముక్కుకొనెన్ జీకటికప్పెదిక్కుల; నభం ♦ బున్వీడితారాళి ధా
త్రికినేతెంచె ననంగనా మిణుగురుల్ ♦ రేగప్పె బ్రాణేశుడిం
టికి రాకుండెను గారణంబు నరయన్ ♦ లేకుంటఁ చిత్తంబునన్.

అక్కటా ! ఇంతరాత్రియైనను నాధుండు గృహంబునకు రా
లేదు. నేనేమి సేయుదును ? సత్కుల ప్రసూతుడగు నీతఁడిట్టి దురు
గ్యోగమునఁ బ్రవేశించునని నేఁ గలనైనఁ దలంచియుంటినా ?

సీ. నితంబు శ్రీమనో ♦ హరుచరణారవిం

దంబులమది నిల్పి ♦ తనరువాడు

సకలభాషావిశే ♦ ష రహస్యము లెఱింగి

విద్యాధికుండయి ♦ వెలయువాడు

పరిహాసమునకైన ♦ భావంబులో నెల్లు
 బొంకఁదలంపక ♦ పొలుచువాఁడు
 పరవధూగమనంబు ♦ పాపహేతువటంచు
 హితులకుఁ దెల్పుచు ♦ నెనఁగు వాఁడు

తే. గీ. అతిథులం బూజసేయుచు ♦ నలరువాఁడు
 నాదుప్రాణేశుఁడకట దు ♦ ర్జనులమైతి
 దగిలి సత్కులగౌరవ ♦ ధర్మములను
 వదలియుండెను నేమని ♦ వగచుదాన.

అక్కటా! ఈ పాడు సురాపాన మీయనకెట్లవడినదో
 కదా! దుష్టజనమైతియేయిందులకుఁ గారణము. సురాపానమునకీయ-
 యలవాటు పడినది మొదలు, కోపము వాగ్ధోరణి ప్రబలినది. ఎందు
 చిత్తవృత్తి ననుసరించి నేను ప్రవర్తించక పోయితినేని యొడలు దెలి-
 యక నన్నుఁ గొట్టుచుండును.

సీ. ఇట్టి దుర్వృత్తిసీ ♦ కేలయనిన మాన
 డాయెనుగా నెంతో ♦ డాసిపలుక
 మధుపానమదిమన ♦ మతదూష్యమని పల్క
 జెవిఁజేర్చఁడాయెగాఁ ♦ జేరివేడ
 త్రాగుబోతులమైతి ♦ తగదంచు వచియింప
 వినఁడాయెగా యెంతో ♦ వేడ్కిమొక్క
 పెద్దలార్జించిన ♦ విత్తంబు నశియించు
 నని యెంచఁడాయెగా ♦ తనదు మదిని

తే. గీ. ఏమిసేయుదునింకనే ♦ నెవరిఁజేరి
 వేడుదాన బ్రాణేశు దు ♦ ర్వృత్తి మాని

పింపుమంచెంత చూచిన ♦ విభున సత్ప్ర
ధంబునంబెట్ట నేమియు ♦ దారిలేదు.

పూర్వార్జితంబైన ద్రవ్యమంతయు నానాటికిఁ తగ్గుచున్నది.
నేనెంత బ్రతిమాలి చెప్పినను ప్రయోజనము లేకున్నది.

శే. గీ. విమలయశమున ధాత్రిపై ♦ వెలసినట్టి
వతిశమున మణిపూసయై ♦ వరలుననుచు
దలఁపఁబడినట్టి నామనో ♦ ధవుఁడెయకట
యిట్టివృత్తిలొఁ జొచ్చె నిం ♦ కేమిసేతు.

అయ్యో! ఒక్కొక్క సమయమున నాధుఁడు గృహమున కేరాక
సురాపాన ముత్తచిత్తుఁడై సంగడిండం గూడి యందందుఁ జరించు
చుండును. ఈ త్రాగుడునకు నలవాటుపడినది మొదలు నా నాధుఁడు
తన చరణసేవ నాకు మనస్ఫూర్తిగ నొసంగక యుండెను. (చప్పుడు
విని) అడుగుల చప్పుడు వినవచ్చుచున్నది. నాధుఁడు వచ్చుచుండెను
కాబోలు. (పరికించి) అడుగో? నాధుఁడు.

చేతిలో సురాపాత్రతో.

(శివశంకరుఁడు—ప్రవేశించును.)

శివ:—(తనలో) ఆహా! ఈ సురాపానమహిమ అత్యద్భుతము
కదా!

సీ. వివిధమార్గంబుల ♦ వెడలనీకుండగా

మానసంబొకదీతి ♦ మాటుపఱచు

సంతాపదావాగ్నిఁ ♦ జల్లార్చిహృయాబ్జ

మున నపరిమితస ♦ మృదముగూర్చు

చిత్తమందున నింత ♦ చింతయ నెడిమాట

జేరనీకుండ ర ♦ క్షిించిమించు

నెట్టికార్యమునైన ♦ నింతలోజేయు దీ

క్షుహృదయమందునఁ ♦ గలుగజేయు

తే. గీ. పిటికివానికి నైనను ♦ భీతిఁబాపి

ధైర్యమునుగూర్చి వెలయించు ♦ ధరణినహహ

మద్యమును పర్జనముసేయ ♦ మనుజుతతికి

దరముగాదనిచెప్పంగఁ ♦ దగునుగాదె.

నిశ్చయముగా దీనిని సురలు సేవించుటచేతనే సురయను పేరు వచ్చినది. ఆహా ! నాచిత్తమిప్పు డెక్కడనో యున్నది. భూమ్యాకాశంబులు రెండునుగాక, పైనింకొక ప్రదేశమున్నట్లు నాకంటె నోచు మగుచున్నది. (ఇంచుక ముందుకు నడచును.)

సత్య:—(శివశంకరునిఁ జూచి) మనోహరా ! వచ్చితిరా ! చీకటిగ నుండుటచే మీరింకను రాలేదని బెంగఁగొని యుంటిని. ఇంత యాలస్యమునకుఁ గారణంబేమియో యెఱుంగ వచ్చునా ?

శివ:—ఏమి ! నాయాలస్యమునకుఁ గారణం బడుగుచుంటివా ? నీవు నాపై నధికారము వహించఁ దలంచితివా యేమి ?

సత్య:—నాధా, క్షమింపుఁడు. చీకటియగుటచే నింత యాలస్యము నకుఁ గారణమేమని యడిగితిని. భర్తయెడల భార్య యిమాత్రపు స్వాతంత్ర్యమునకు నోచుకొని యుండదా ?

శివ:—పురుషుల కనేకకార్యము లుండును. అనేక స్థలముల కేగుచుందురు. వాని నన్నిటిని గాంతలకుఁ జెప్పించుండ పలయునా యేమి ?

సత్య:—పోనిండు. ఎరుగక యడిగితిని క్షమించి యిట గూర్చుండుడు.

శివ:—(ఆసీనుడై) ఒక్కచోటనే రెండుదీపములు వెలిగించితివేమి?

సత్య:—మీకంటి కట్లగుపడుచుండునేమోగాని యక్కడ వెలుగు
చున్న దొక దీపమే. (శివశంకరుని చేతనున్న పాత్రనుజూచి)
నాథా! అదియేమి?

శివ:—ఇదియా! సుధాపూరిత కాచపాత్ర. రమణీ! దీనిని నీవెప్పు
డును చవిజూచి యెఱుంగవు. ఇంచుక త్రావిచూడుము.
దీని మహిమ తెలియఁగలదు.

సత్య:—నాథా! లోకులచే నతినీచముగఁ బరిగణింపఁ బడుచున్న
యీ గురను సంత మహిమ గలిదిగా బలుకుటకు మీ చిత్త
మెట్లు సమ్మతించినది?

శివ:—తరుణీ! జ్ఞానహినులు దీనిని నీచముగఁ జూతురు ఇందులోఁ
గలిగిన మహిమ మఱి దేనియందును లేదు. సురలు దీనిని
సేవించుట చేతనే మరణ రహితులైరి.

మ. మదిరాక్షీమణి! మానసంబును స్థిరం ధైయుండఁగాఁజేయు, సాం
ప్రదవన్ సంసారమెంతయుంగొలుపు; లా ధివొక్కింతయున్ బోవనీ
యదు; ధైర్యంబునుగూర్చు; జిత్రమగు వాఙ్మయస్ఫూర్తిగల్గించు; గ
ప్తదశన్ దోచగనీయదీసురయనన్ ధి సామాన్యమే చూడఁగన్.

దీని యనుభవము నీకులేదు. మోక్షసాధా రోహణమునకీ
సురాపానమే ప్రథమ సాపానము. ఏదీ! చిన్నది కాచపాత్ర యొకటి
తెమ్ము. దీనినించుక సేవించి మహిమఁ గనిపెట్టుము.

సత్య:—నాథా! మీరు సేవించుచున్నది చాలక నన్నుఁగూడ యిట్టి
దుష్కార్యాచరణమునందేల ప్రవేశ పెట్టెదరు. (ఇంచుక యూర).

కుండి) మీ పాదసేవకు రాలనగుటచే జెప్పటకు సాహసించుచుంటిని.

సీ. పదిమంది పెద్దలు ♦ సదమలగుణుడని

సంస్తుతించిన గుణ ♦ శాలివీవు

సకల భాషావిశే ♦ షరహస్యము తెరింగి

విద్యాధికుండన ♦ వెలసితీవు

ఇతరులకు నద్బుద్ధి ♦ నింపార జెప్పగా

జాలినమేటి వి ♦ జ్ఞానివీవు

పూర్వార్జితంబైన ♦ భూరిభాగ్య

మనుభవించుచు భోగివై ♦ వెలసితీవు

తే. గీ. పరమధర్మంబు లన్నియు ♦ నరసియుంటి

వట్టిగీవె యీరీతిని ♦ నఖిలజనులు

నవ్వహితుల గూడి మధుపా ♦ నంబునందు

దగిలి వర్తించుచుండుట ♦ ధర్మమగునె.

నాథా ! విఖ్యాతికెక్కిన భూసురవంశంబున జన్మించిన మహానీయుడవు. సమస్తశాస్త్రముల నభ్యసించిన వాడవు. ఇట్టి యధర్మకార్యమునందు వర్తించుచుండిన నేనేమందును ?

శివ:—నే నొనర్చిన యధర్మకార్య మేమున్నది ?

సత్య:—ఇంతకంటె నేమికావలయును ?

సీ. మతవిరుద్ధంబైన ♦ మధుపానమును ద్రావ

నలవాటుసేయుట ♦ యశుముగాదె

కడురోతగాఁజూడఁగా ♦ బడు వెలియాండ

వీధులం దిరుగుట ♦ వెట్టిగాదె.

అనఘులెల్లరు పరి ♦ హాసమాడంగ దు

రసమైతినుంట దో ♦ పంబుగాదె

పెద్దలిచ్చినయట్టి ♦ విత్తమెల్ల వ్రయము

సేయుటయయ్యది ♦ చేటుగాదె

తే. గీ. కటకటాయిట్లుసమధిక ♦ జ్ఞానివైన

నీనెసేయుచుండిన నింక ♦ నేమిసేతు

నీకుఁ జెప్పెడిదాననా ♦ నేను నాధ

వలదు నీవీపనులుసేయ ♦ వలదు వలదు

శివ:—తరుణీ ! నేనెట్లున్న నేమి ? నాకొకరు పెట్టవలసిన యవసరము

లేదు. అదియును గాక నే నెవ్వరికిని నేవిధమయిన యపకారమును జేసి యుండలేదు. నేను వెచ్చించునది నాధనమే.

సత్య:—ప్రాణేశ్వరా ! ఇదియా మీరుచెప్ప ప్రత్యుత్తరము. నా

పలుకులు సావధానముగఁ జిత్తగింపుడు. మీరు దుర్జననహ

వాసంబునం జేసి యిట్లగుచుంటిరి. కాకున్న మీరుగాని మీ

పూర్వులుగాని యిట్టివేషముల వేసియండిరా ? అయ్యయ్యో!

యీజుట్టేమి ? చేతికినిండుగా ముడిపడు శిరోజముల దీయించి

దొరలదీతి నిట్లుంచుట మనకు ధర్మమా ?

శివ:—(నవ్వుచు) ఈకాలమున మగవారిజుట్లన్నియు బ్రాహ్మణ వితం

తువుల శిరముల కెక్కుచున్నవి.

సత్య:—నాథా ! నీవనినట్లు కాలమట్లే మండిపోవుచున్నది. అయినను

మన కొకరితోఁ బనియేమి ? మీ పెద్దలెవ్వరైన నిట్లు సురా

పానము చేసియుండిరా ? అక్కటా ! అతిసీచమగు నీయలవాటు

మీకెట్లుగలిగినదోకదా ! లోకము పరిహాసము సేయుననియైన

దలంప కుంటిదేల ?

శివ:—నారీ ! ఇంతకును నీవుచెప్పినది సురాపానము నింద్యమనియా
చాలు. జాలు.

సీ. సురను సేవించియే ♦ సురవైరి దేవతా

తలియనువాక్యంబు ♦ దలఁపలేదొ

చిత్తజాడ్యాచల ♦ చేదనదంభోళి

యిదియనుమాటను ♦ నెఱుగలేదొ

అమృతమునకునై సు ♦ రాసుదుల్ పోరుచో

విలసిల్లెనిదియని ♦ విసంగలేదొ

మాధవునానతి ♦ యాదవుల్ దీని సే

వించినమాట నా ♦ లించలేదొ

తే. గీ. తగునె మధుపానముక మ నిం ♦ ద్యమనిషలుక

దీనిమహిమంబు నీకేమి ♦ తెలయునబల

జనుల సంతతసంకోష ♦ జలధిముంచ

దగినవస్తువు సురకాదె ♦ జగతియందు.

దీని సంగతి తెలియక నీవేమో వెఱ్ఱిషలుకు లాడెదవు. భగవ
ద్ధ్యాన మొనరించువారి కీమధుపానము ముఖ్యముగనుండవలెను. చీత్త
మును నన్యధాచలింపనీయదు. మోక్షమంతయు నిందులోనేయున్నది.
వేయేల? ముక్తికాంతా సంగమంబున కీ మధుపానమే తాదృలాడి
నిట్టల ప్రకాశము, వేమనయోగి మొదలగు వారందఱును దీనిచేతనే
కృతార్థులైరి.

సత్య:—నాథా ! ఆమహాత్ములకు మననారే యీకళంకము దెచ్చి
పెట్టిరి. అయినను వారియొద్దనున్న మహాత్మ మనయొద్దగూత
నుండవలెను గదా !

శివ:—దారికి వచ్చితివి. ఈ సురాపానము మానవుని చిత్తమును నొక్కరీతిగా భగవంతునిపై నిలుపును. దానిచే భక్తుడై భగవంతుని వశము చేసికొనును. అప్పుడు మహత్తునకేమి కొదవ.

సత్య:—ఇట్టి వాక్యములాడుచున్న మీకు నేనేమని చెప్పగలను. సురాపానము వలన భగవంతుడు వశ్యుడగునా?

శివ:—మున్న సురగురుడగు శుక్రాచార్యుడు సురను నేవించుట వెట్టి తనమే యందువా?

సత్య:—నాథా! ఆశుక్రుడు సురాపానమత్త చిత్తుడైయున్న సమయమునందేకదా, యతని యొద్దకు మృతసంజీవనివిద్య గ్రహించుటకు వచ్చిన బృహస్పతి పుత్రుండగు కచుని రాక్షసులు చంపి కౌల్చి యామునిని సురలోగలిపి యా శుక్రునిచేఁ ద్రావించిరి. తరువాత నిదియంతయును శుక్రుడెఱింగి తన మహిమమున గచుని బ్రదికించి నాటినుండియు సురాపానము దోషముగ శపించెను.

శివ:—అది నిశ్చయముగా శుక్రుడు చెప్పినమాటకాదు. అందఱును సురాపానము చేయుదురేమోయని భయపెట్టుటకుఁ బురాణకారులు కల్పించిన శాపమేయది. కాకున్నచో సురాపానము నింద్యమగుటయేమి? (ఇంచుకయూరకుండి) అహా! ఇప్పుడు నేను నెక్కడనుంటినో నాకుదెలియకున్నది. అదిగో! నాచిత్తమిప్పుడు భద్రగిరిరామునిపై కేగుచున్నది. అహా! ఏమి యుత్సవము. శ్రీరామనవమిరోజున భద్రదాచల శ్రీరామచంద్రుని దర్శించి తీరవలయును. ఆ దివ్యమంగళ విగ్రహము దిలకించుటకీ రెండుకన్నులును జాలకున్నవి. (భార్యంజూచి) అటు చూడుము.

సీ. జలజన్మములమణి ♦ జామాతయైయొప్పె
 ననుచునుజనకుండు ♦ హస్తమంద
 శ్రీదేవికెనయైన ♦ సీతకు దగిన భ
 త్తయనుచుఁ దోడికాం ♦ తలుతలంప
 తగినసంబాధ బౌం ♦ ధవ్యమనుచుఁబంక్తి
 ధభూపుచిత్తంబు ♦ సంకలంగ
 అలనసింహును మొద ♦ లైన ముగ్ధులు
 చేరి ముదముననా ♦ శీర్షదాప
 తే. గీ. శివధనుర్భంగ మెల్లైన ♦ జేసి సీత
 బెండ్లియాడంగ వచ్చిన ♦ పృథ్వీతులు
 సిగ్గుచే నిజపురముల ♦ జేరఁబోన
 రాఘవుఁడునేను కల్యాణ ♦ రాముఁ డయ్యె.

నహ్వి ! ఏమి యుత్సవము ఈ పుణ్యమంతయు రామదాసుది.
 పూర్వము తానీహయొద్ద భద్రదాచలము తిహాశీలుదారుగనున్న రామ
 దాసు కట్టించినదే యీ యాలయము. ఈ ప్రాకారములు ఈ గోపుర
 ములు, (ఇంచుక యూరకుండి) శ్రీరామ కల్యాణ సమయమున
 నావేశ్య తెట్లాడుచున్నాఁ! ఓహో! వారి యభినయము వర్ణనాతీ
 తముగ నున్నది. నాయకురాలు గుండూరు రంగనాయకియా యేమి?
 ఇది మొన్న జమిందారుగారు దీనికి వసంతోత్సవ సమయమున స్వ
 హస్తములతో రంగు పూసినారు. దీనిముఖము జూడఁగనే నేను మను
 చరిత్రలో చదివిన,

మ. అతఁడా వాతపరంపరా పరిమళ ♦ వ్యాపారలీలన్ జనా

నితమచ్చోటనె చేరఁబోయి కనియెన్ ♦ విద్యుల్లతావిగహన్

శతప్రతేక్షణఁ జంచరీకఁ జిగురన్ ♦ జంద్రాన్యఁ జక్రస్తనిన్
నతనాభిన్..... ♦ నారీశిరోరత్నమున్.

అను పద్యము జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది.

సత్య:—(తనలో) ఈయన పార్థోరణి యధికమైనది. నే నీ సమయమున నేమి చెప్పినను చెవికెక్కదు. ఔరా ! ఈ మద్యపానమెంతపనిఁ జేయును ?

మ. ఒక వేళన్ దనుతానెనవ్వగను జే ♦ యున్; శోకమున్బొంద నింకొక వేళన్ బొనరించు; నొక్కతఱిఁ జే ♦ యున్ గోపిగానింకనొక్కొకకాలంబున దుష్ప్రలాపిగను జే ♦ యున్ మద్యపానంబురోయక గైకొందురదేమి కారణమొ యా ♦ హా ! వీనిభావింపకే.

ఈయనకు నెమ్మదిగా భోజనముపెట్టి శయనింపఁ జేయవలయును. (ప్రకాశముగా) నాథా ! ప్రొద్దుపోయినది. భోజనమునకులెండు.

శివ:—భోజనమా ! నీ వెవరవు ?

సత్య:—నేను మీ యర్థాంగిని. మీచరణ సేవకురాలను.

శివ:—ఓహూ ! అవునవును. నా గృహదేవతవు మరచిపోయితిని.

సత్య:—నెమ్మదిగాలేచి మడి గట్టుకొనుఁడు (లోపలికి తీసికొని పోవుచున్నది.)

రంగము:—2 [శివశంకరుని గృహము, ప్రవేశము, శివశంకరుఁడు.]

శివ:—(తనలో) మధుపానమున కుపయోగించుటకు సువర్ణపాత్ర సేయుమని చెప్పి, యందులకుఁ తగిన బంగార మొసంగి నేటికి మాసము దినములయినను నావీరాచారి యింతవఱకును దానింజేసి తీసికొనిరా డయ్యెను.

తే. గీ. రజకుఁ డుతుకఁగఁగొన్న వ ♦ త్రములు విశ్వ
కర్మ చేయఁగాఁగొన్న న ♦ గయును; ఋణము
గొన్న ధనమును నిచ్చెద ♦ మన్ననాటి
కీయబుద్ధి జనించ ద ♦ దేమికతమొ.

[ప్రవేశము:—సూర్యనారాయణ]

సూర్య:—(తనలా) నిశ్చయముగానాసుందరికి నాయందెంతోవలపు
కాని యప్పుడప్పుడు దాని తల్లియగు నరహరి కారణమున
నన్ను ధనమునకై బలవంత పెట్టుచుండును. నాశక్తి వరించన
లేకుండ వీలగునంత వఱకు నేకొంతయుఁ గలుగకుండఁ జూ
చుచునే యున్నాను. అదియేమి కారణమోగాని, వారము
రోజులనుంచి యావృద్ధ వేశ్య నన్ను ద్రవ్యమునకైకైగహము.
బాధించు విధమున బాధించుచున్నది. ఇదిగో! అదిగో! యని
నేనును గాలము వెళ్ళఁబుచ్చుచుంటిని. ఇంక నెట్లయినఁ గొంత
యైన సామియక యున్నచో గౌరవము దక్కదు. ఇప్పుడు
నేనేమి సేయుదును. ఈ శివశంకరుని నేనేవిధముగా ఋణ
మడుగుదును.

సీ. మొన్న నేకద రెండు ♦ పుట్లైకరమునకు

బండుపొలము ఖర్చు ♦ పఱచినాను

కట్టంబునకుబెండ్లి ♦ కాలమందిచ్చిన

యంటు మామిడితోట ♦ యమ్మినాను

పూర్వార్జితంబైన ♦ పూరికొంపను గూడ

వెలస్వల్పమున కిచ్చి ♦ వేసినాను

అల విజయదశమి ♦ కత్తివారిచ్చిన

హేమపాత్రను విక్ర ♦ యించినాను.

తే. గీ. చేతిమురుగులు తోడాలు ♦ చిగురుబోడి

పట్టుచీరకుఁ దాకట్టు ♦ బెట్టినాను

తుదకు గడియారమునకుండి ♦ ముదముగూర్చు

గొలుసునుంగూడ నమ్మితి ♦ గలికి కొఱకు.

(ఇంచుక యూరకుండి) ఎట్లయినను రెండుమూడు దినములలో సుందరికి సొమ్ము తెచ్చియిచ్చెదనని చెప్పినాను (ఆలోచించి) కానిమ్ము ఇప్పుడీ యాలోచనయేల? శివశంకరుఁడు తక్కిన గుణము లెట్లుండినను సరసుఁడు. (శివశంకరుని సమీపించును.)

శివ:—ఓహూ! సూర్యనారాయణయా యేమి! హితుఁడా! రమ్ము. ఇటుఁ గూర్చుండుము.

సూర్య:—(ఆసీనుఁడగును.)

శివ:—సూర్యనారాయణా! నీవేదియో కార్యార్థమై వచ్చితినిని తలంచెదను.

సూర్య:—విశేష కార్యమేమియును లేదు.

శివ:—ఏదియైన నెఱుంగఁ వచ్చునా?

సూర్య:—సరిసరి. నీకొఱకరుదెంచి వచ్చినపనిచెప్పకుండ నేపోవుదునా.

శివ:—మిత్రమా! అడుగుటకు మఱచితిని నిన్నుఁ జూచినంతనే జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. ఈ మధ్య ననవసరముగా రెండువందల రూప్యములు నష్టమైనవని వింటిని. అది నీకొక మహమ్మదీయ మిత్రుని వలన సంభవించినదని వింటిని. నిజమేనా?

సూర్య:—(తనలో) ఈ సంగతి యీతనికిఁ గూడఁదెలిసినది (ప్రకాశముగా) శివశంకరా! జరిగిన దానికి విచారించినందు వలనఁ బ్రయోజన మేమున్నది. స్నేహమునఁ జేసి నా మిత్రుఁడగు

హనుమంతరావు నాకొంటకుఁ దానొక చోట దనపేరనే ప్రితిము
వ్రాసి యాసొమ్మును దెచ్చినాడు. అంతఁడా సొమ్మును నాకై
తెచ్చుచున్న సంగతివిని నాతోనింతకుపూర్వమెక్కువవైతితో
వర్తించుచున్న యాతురుష్కుడు దారియందు గాచి హను
మంతరావు చేతనున్న యా ద్రవ్యమును బలవంతముగఁ గొని
పోయినాడు. దానివిషయమై నేనుతగినచర్య దీసికొనక, నాకై
తెచ్చిన కారణమున యాధనము హనుమంతరావునకు నేను
పూర్తిచేసితిని.

శివ:—మిత్రమా ! రసికదా ప్రకటనార్థమై కర్తపురము నుండి
“అమ్మడు” అను నామాంతరము గల సుందరియను వేశ్యయు
వతినిదెచ్చి యుంచితివని వింటిని. దానికేమి, సంతోషమేకాని,
నీ వెంటనెప్పుడును దిరుగుచుండు హితులు మాత్రము నిష్క
ల్మష హృదయములతో లేరనివింటిని. వారునీచేత ధనము
ఖర్చుపెట్టించుటకును వారి స్వలాభము జూచుకొనుటకును,
నిన్ననుసరించి తిరుగుచుండిరని నీవుగ్రహించియే యుండువు.

సూర్య:—శివశంకరా ! ఆ స్నేహితుల విషయమై మొదటనాకుఁ
దెలియలేదుగాని, క్రమక్రమముగాఁ దెలిసినది. అంతట నెమ్మ
దిగా వారిమైతినిఁ జాలించితిని.

శివ:—పుయ్యారు ప్రాంతముననున్న పొలము నీవు విక్రయించెద
నన్న సంగతి నాకుఁ గొంచెమైనను నెఱుంగ జేసియుండవలె.
ప్రతిమునందు మాత్రము మూడువేల రూప్యములకు విక్రయ
మని వ్రాసికొనిరనియు, క్రయదారునియొద్ద నీవు పన్నెండ్ల
వధదలరూప్యములు మాత్రమే పుచ్చుకొంటివనియు, ఆసామ్రా

నను నీకుఁ బూర్తిగారాక, నీవెంటనున్న స్నేహితులు కొంత కైంకర్యము జేసిరనియు వింటిని. అసాములో మాత్రము నీవు వేశ్యకై రంగరాయుని యొద్దగొన్న పట్టుబట్టల ఖరీదు నాలుగువందల రూప్యములు మాత్రము ఖర్చు గనిపించుచున్నది.

సూర్య:—కొన్నికొన్ని చిల్లర ఋణములఁగూడ దీర్చితిని. (తనలో) ఈతఁడిప్పడీ సంగతులన్నియు ననవసరముగా నెత్తుచున్నాఁడు. నేనిప్పడీతనిని ఋణమడిగినచో నేమైన సంశయించునేమో (ఆలోచించి) కానిమ్ము మాగ్రామమున నింకను నాకున్న పొలమున మూడు యకరముల ఖండము విక్రయింపఁ దలంచి తినని చెప్పెదఁ గాక.

శివ:—మిత్రమా! నేనివి యన్నియు నడిగితిని నీవు మఱియొక విధమునఁ దలంప వలదు సుమా!

సూర్య:—అట్లెన్న టికిని, దలంపవలదు.

శివ:—ఆమాటలకేమి? ఇప్పుడు నీవు వచ్చినపని యేమి?

సూర్య:—మాగ్రామమున నాకున్న మూడు యకరముల పల్లపు భూమి విక్రయించ దలంచితిని. ఈ విషయమున నీవేమైనఁ జూచెదవేమో యని వచ్చితిని.

[రామారావు-వీరాచారితోఁ బ్రవేశించును.]

శివ:—(రామారావును జూచి) వీరాచారిని తీసికొని రాగలిగితివి. (వీరాచారినిఁ జూచి) మొత్తముమీద యేవస్తువు యైనను ననుకొన్న దినమునకుఁ దెచ్చి యియ్యవలకదా!

వీరా:—పంతులుగారూ ! మీరట్లనిన నేమందును. ఈగిన్నెకు నగిషీ
చేయుట యాలస్యమైనది. చూడండి సామాన్యపువని పట్టిన
దనుకొనిరేమో !

(సువర్ణపాత్ర నిచ్చును.)

శివ:—(చూచి) ఆలస్యమైనను పని బాగుగనే యున్నది.

వీరా:—మజూరి చాలదు.

శివ:—దానికేమిలే. తరువాత చూడవచ్చును.

రామా:—వీరాచారీ ! నీవు సాయంసమయమున రమ్మ.

వీరా:—మంచిది. (స్నిష్కమించును.)

రామా:—(సూర్యనారాయణ నుద్దేశించి) ఇడుగో ! సూర్యనారా
యణ యేదియో పనిమీద వచ్చినాడే:

శివ:—ఈతనికిఁ దన గ్రామముననున్న మూడు యకరముల భూమిని
నమ్మనట. మనము పుచ్చుకొందమా ?

రామా:—నీకు పొలముమీద మనసు పుట్టినదేమి ?

శివ:—వీలుగనున్నచో మనము గైకొందము.

రామా:—సరే. ఈవిషయము రేపాలోచితముగాక. (సూర్యనాగా
యణను జూచి) మిత్రమా ! అమ్మదలంచినచోఁ గొనువార నేకు
లుందురు. కాని యొక్కవిషయము మాత్రము సంశయము.
వెనుక నీవుపొలము విక్రయించినప్పుడు నీవు యుక్తవయస్కు
డవు గావనుసంగతి యొకటి వచ్చినది. ఈ విషయమై మనము
పూర్తిగ నాలోచించ వలసియున్నది.

శివ:—రేపు చూచేదను.

సూర్య:—(తనలో) ఓహూ ! ఈ యాటంకము గలిగినదే.

రామా.—శివశంకరా ! నే నింకను భోజనము సేయలేదు. పోయి
వచ్చెదను. (సూర్యనారాయణతో) మిత్రమా ! రమ్మ.
ఇరువురును (నిష్క్రమింతురు.)

శివ:—(సువర్ణపాత్రను జూచుకొనుచు) వీరాచారి తన నేర్పంతయు
నీ గిన్నెచేయుటలోఁ జూపినాఁడు.

తే. గీ. మహితసత్కవి రచనా చ ♦ మత్కృతియును
బ్రౌఢిజూపించు నగసాలి ♦ పనితనంబు
జితకారుని శక్తియుఁ ♦ జెప్పదరము
గాదు; జగముస్పృజించిన ♦ కర్తకైన.

ఈపాత్ర నా సంతోషమునకుఁ దగినట్లున్నది. ఇది నాభార్యకుఁ
జూపెద గాక ! (నిష్క్రమించును.)

ఇది ప్రథమాంకము.

సంపూర్ణభారతము.

గ్రంథకర్త—పింగళి వెంకటనరసయ్యగారు.

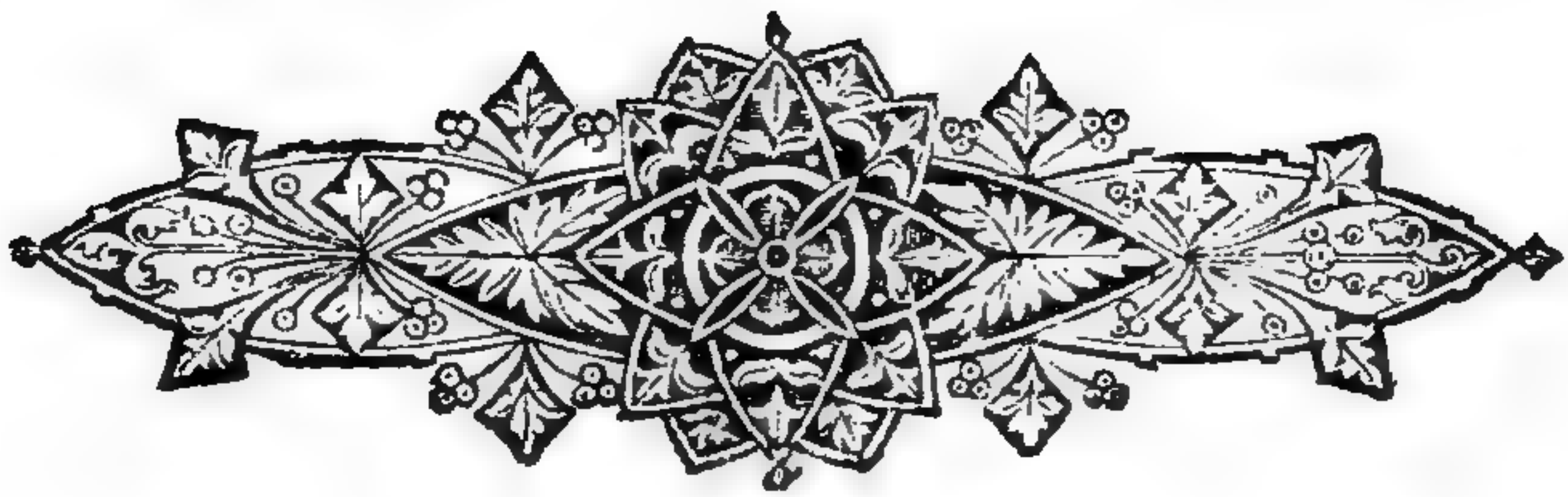
అత్యద్భుతమయిన నాటకరాజము.

వెల 1—4—0.

వలయువారు:—

ప్రొఫెసురు-కాయలకన్నయ్య,

శ్రీ రామకృష్ణాబుక్కుడిపో, ఏలూరు.

సు వ ర్ణ పా త్ర .

ద్వితీ యో గ క ము .

రంగము:—[సుందరి గృహము:—పవేశము:-సుందరి-నరహరి.]

నర:—అమ్మాయీ ! నీకు నేనెంత చెప్పినను బ్రయోజనములేదు.

తే. గీ. బిచ్చగానికినొక యూరు ♦ వెలవెలంది
కొక్కవిటుడునంచును గమ ♦ లోద్భవుండు
వ్రాసెనా యెచ్చటనునైన ♦ వారిజాక్షి
వినకయుంటివి నామాట ♦ వెట్టేవగుచు.

ఆ కర్తపురములో నేదోవిధముగా సుఖముగాఁ గాలము గడుపుచున్న మనలను ఆ సూర్యనారాయణ నీ విజయపురమునకు జేర్చినాడు. సరే దానికేమి? చేర్చినందుకుఁ తన యొద్దనున్నంత వఱకేదోవిధముగా నిచ్చినాడు. అతని యొద్దనున్న ధనమంతయు నయినది. ఇంక నాతనిని మనము బాధించినందు వలనఁ బ్రయోజనము లేదు. ఇక నాతనికి నెమ్మదిగా స్వస్తి చెప్పినఁగాని వీలుపడదు. ఎంతవఱకని నాతని నమ్ముకొని యుందుము. అదియునుగాక, మొన్న కాశువ

రావు అను ఆ బ్రాహ్మణ కుఱ్ఱవాడేదో పనిమీద మేడమీదవున్న
“నరసింహము” కొరకు వచ్చి, నీతో మాట్లాడఁగా అనుమానపడి
మన యింటికెవ్వరు రాకూడదని వెట్టికేకలు వేసెను. వేశ్యలమగు
మనమొకరి యాధీనము క్రిందఁ బడియుండు నవసరమేమి వచ్చినది.
ఇంక నీ వీతని విషయములో నుపేక్షసేయ వలదు. ఈ దినమున నీ
వాతనితోఁ గట్టిగాఁ సెప్పకుంటివేని, నేనే జెప్పెదను.

సుందః—అమ్మా ! నేనును నీవు చెప్పిన విషయమును గూర్చియే
యాలోచించుచున్నాను. కాని, నావిషయమై యంతధనము
వెచ్చించిన యాతని కింతత్వరలో యుద్వాసనఁ జెప్పఁటకుఁ
గొంచెము సంశయించుచున్నాను.

తే. గీ. వెలవెలదియే యగునుగాక ♦ వలపుచేత
దనకునై లెక్కలేనట్టి ♦ ధనమువెచ్చఁ
• జేసినట్టి విటుని నిట్లు ♦ జేసెననెడి
సడికి నొక్కింత మదిలోన ♦ బడియుచుంటి.

నీ. అల వినాయక చవి ♦ తంచు వచింపఁగా
మెచ్చఁగాఁ గాను లం ♦ దిచ్చినాడు
కట్టుచీరలకునై ♦ కడునల్కబూనఁగా
బొలమమ్మి ద్రవ్యంబు ♦ బోసినాడు
• గాత్రవలంబన్న ♦ కడుమోదమునుబూని
వేశ్యవిందులు జరి ♦ పించినాడు
పంకురాతియటన్న ♦ సరసులు తలనంచ
గుప్పగా ధనమును ♦ గుణిపినాడు

తే. గీ. ఎప్పుడెయ్యది కోరిన ♦ నప్పుడెచ్చి
యైన బహువిధంబులనన్న ♦ సరసినాడు
ముందువెనుకల సరయక ♦ పొమ్మటంచు
నానితోనెట్లు బల్కును ♦ భయము విడిచి.

సర:—బాగున్నది. ఇటువంటి భయము, సంశయము, నున్నచో
మన వృత్తి సాగునా? మన వృత్తికి ముఖ్యసాధనము మొగ
మోటము లేకుండుటయే.

ఉ. ఒక్కని బిల్వనౌను మఱి ♦ యొక్కనితోడ రమింపనౌను నిం
కొక్కనిఁజేర్చనౌను మఱి ♦ యొక్క శయాతలమందు నింటిలో
బ్రక్కగదిన్ ధనార్థమయి ♦ వారసతీమణియిట్లు జేసినన్
దిక్కులగీర్తి డిండిమ ప్ర ♦ తిధ్వనులీయగ మ్రోగుఁబ్రతికా.

ఇంకను నీవు చిన్నదానవు. నీపముండఁగనె చక్కఁబెట్టుకొన
వలయునని పెద్దలు చెప్పినారు.

తే. గీ. వయసునుదరకమునపె ద్ర ♦ వ్యంబుగూర్చి
యంచి వార్ధకంబున గాల ♦ మొక్కగీతి
సుఖముగాఁ బుచ్చవలె గాదె ♦ సుదతిమనము
తలనెరసెనేని యెవ్వఁడు ♦ దగులుమనల.

నీ వతనితోఁ జెప్పటకు సంశయముగా నున్నచో నాపనికై
నన్నువిడువుము. ఇంకపీనివలన మనకులాభములేదు. ఈతఁడు తనకున్న
పొలము మొదలగునవి విక్రయించి బాల్యచాపల్యమున మోహమున
బడి నీ కిచ్చుచున్నాడుగాని, యార్జనశక్తి యేమియులేదు. రసికుఁడౌ
యన్నయట్టి రసికతయేమియులేదు. ముక్కుపచ్చలారని నిన్నమొన్నట్టి
కుంక. శౌరవమేమయిన నున్నదా! అదియును లేదు. లభ్యసాహేబు

వలెనొక గుఱారుకట్టుకొని పోవునప్పు డీతని యనుచులగు మహమ్మదీయమిత్రులు, పరిమందిలోనైనను “అరే ! వుయ్యూర్ పంతుల్” అని కేకలు వేయుచు బిలుచుచునుండుట నీవెన్నిసారులు వినలేదు ? పోనిమ్ము ఏగంగలోఁ గలిసిన మనకేమి ? మనకు ద్రవ్యమే ప్రధాన మనుకొందము అదియు నెలదినములనుండి పూజ్యమైనది. ఇంటి అద్దెకే యీతఁడదిగో యిదిగో యని చెప్పుచున్నాడు పోగామిగిలినది యీతని గాఢములలో నింకను కొద్దిగా పొల్మున్నది అది విక్రయించుగాక ! ఆసోమ్ములో యీతనివెంట దిరుగు దుష్టచతుష్టయము కొంత పెరు మాళ్ళారగింపు చేయును. మిగిలినది బాకీలకుపోవును. సున్నకు సున్న హాళ్ళికి, హాళ్ళి. ఆతఁడు మిగులును ప్రతి ఫలరహితముగ నీవాతనిని రాసిచ్చుచుందువా చక్కగ వచ్చి పోవుచుండును. అంచుకేమియు లోపముండదు. కాని మన వేశ్యలలో నెవ్వరును ప్రతిఫలా పేక్ష లేక యిట్టి కార్యములకు దొరకొనరు. ఒకవేళ నీవు “సిం హాయి” విషయ మడిగెదవేమో ! అది యంతయు మాయ. ఆబ్రాహ్మణునియందు దనకు “మోజ”నియు, నతనిని దప్ప నితరులను జూడదనియు వారు వీరను కొందురుగాని యది వట్టి కల్ల. అట్టి బెట్టు సరిమాటలఁ జెప్పుచున్నచో విశేషముగా ధనమిచ్చి యెవ్వరైనవత్తు రని దాని యభిప్రాయము. మన మెన్నిసారులు యెవరో స్త్రీడరుగాకు దీని యింటికి వచ్చుట చూచినాము.

(సూర్యనారాయణ—ప్రవేశము.)

సూర్య:—(తనలో) ఎక్కడకు వెళ్ళినను, నీవు యుక్తవయస్కుడవు కావు. నీకు విక్రయించుటకు హక్కుకలదో లేదో యను సంశయము బాధించుచున్న దని ప్రతివారును చెప్పుసాగిరి. ఇంతకు

మున్ను నేను కొన్ని పొలములు విక్రయించిన సంగతివిగూర్చి
 చెప్పినను నే నమ్మదలంచిన భూమినిఁ గొనుటకు వారేదో
 యాటంకము గలిగించుచునే యుండిరి. పోనిమ్ము. ఈపురమున
 గాక మఱియొక పురముననైనను నీ విషయమై యాలోచించ
 వలయునని, నర్సారావుపేట హనుమంతరావును వెంటబెట్టు
 కొని వెళ్ళగా నక్కడవారు భూమిఁగొను విషయమై తగువాత
 నాలోచించెద మనియు, ప్రస్తుతము వారముదినములలో యెందు
 మూడు నందల రూపాయలు తాకట్టుమీద నిచ్చెదమనియు,
 నదియునైన హనుమంతరావు మధ్యన గానుండి యతినిపేరఁ
 గూడ పత్రము వ్రాయవలయుననియుఁ జెప్పినారు.

తే. గీ. ఏముపాయముచేనైన ♦ వృద్ధవేశ్య
 కాగ్రహం బొదవకమున్నె ♦ యనినశత్రు
 మీయవలె లేకయున్నన ♦ నిల్లునెడల
 నడపుటయె సత్యమని మదిన్ ♦ దలంచువాఁడ.

(ఇంచుక యూరకుండి) ఎట్లొ నాలుగు రోజుల నటకును నెమ్మ
 దిగాఁ గాలయాపనము సేయుచు భూమి విక్రయమునుగూర్చి యింకను
 నాలోచించెద గాక. (నెమ్మదిగా ముందుకు నడచును.)

సర:—(సూర్యనారాయణును జూచి) ఓహో! అల్లుడుగారా! దయ
 చేయండి.

సూర్య:—(తనలో) ఈ వృద్ధవేశ్య యిచ్చటనే యున్నదే?

తే. గీ. ఫలమహీగుహంబులముందు ♦ వరలు ముండ్ల
 కంచెలవితాన ; నృపగృహం ♦ గణమామందు
 భటులచాడ్పున, నుండురు ♦ వారశత్రుల
 గృహములందుఁ గూరమతులొ ♦ వృద్ధపతులు.

విటులపాలిటి కీవృద్ధవేశ్యలు మృత్యుదేవతలని చెప్పనొప్పు.
(ప్రకాశముగా) ఎన్నడునులేని దయఁ జూపుచుంటివి. కారణమేదో
యుండవలెను.

నరః—మీయందు మే మెప్పుడయిన నన్యధా చరించితిమా ! యేమి?
(సుందరినిఁ జూచి) ఏమే ! పంతులుగారువచ్చి నిలఁబడి యుం
డఁగా నీవు లేవవు. ఇంతవఱకు మర్యాద తెలియలేదు.

సుందః—నారి గృహములో నేను వ్హారికి మర్యాదచేయవలయునా ?
(సూర్యనారాయణనుజూచి) ఈలా దయచేయండి.

సూర్యః—(కూర్చుండును.)

నరః—(తనలో) ఈతని మొగము “సంతకు” వెళ్ళివచ్చినట్లే
యన్నది. దీనింజూడ సొమ్మొక్కడను సానుకూల పడలేనివిధము
తోచుచున్నది. (ప్రకాశముగా) అల్లుడుగారు మిగుల విచా
రించు పగిది చూపట్టుచున్నది.

సూర్యః—(తనలో)

తే. గీ. ఆవలించిన బ్రేవుల ♦ నరయఁజాలు
వృద్ధ; యిది, నామొగముఁజూచి ♦ యిట్టెయెఱుగ
జాలెనాదీనభావంబు ♦ సమయమునకు
నేమినచియించువాడను ♦ నేమిదారి.

ప్రస్తుతము దీని కాగ్రహమొదవకుండ నేదోవిధముగాఁ జెప్ప
వలెను. (ప్రకాశము) నరహాత్ ! నీవు సామాన్యపు దానపుకాపు.
మందుకాళ్ళకు బందములేయ జూచుచుందువు.

నరః—ఎంతమాట సెలవిచ్చితిరి. మీ వేళాకోళపు మాటల కేమిగాని
మీరు వెళ్ళిన పనియైనదా ?

సూర్య:—ప్రస్తుతము కాలేదు. కాని నాలుగైదు దినములలో నగును. అన్ని యేర్పాటులును జేసి వచ్చితిని.

నర:—రెండుమాసముల నుండియు మీరు చేయని యేర్పాటేలేదు..

మామూలమున మీకుఁ జాలకష్టముగ నున్నది. ఈ విషయమునుగూర్చి నేనిదివఱకే సెప్పియున్నాను. ఇట్టి సందర్భములు మీకు నేను చెప్పలేక చెప్పుచున్నాను. మిమ్మునమ్మకొని యేగదా మేము కర్తవ్యము నుండి యీ నిజయపురమునకు వచ్చితిమి. వచ్చినందుకు మీకు శక్తియున్నంత వఱకు మమ్ము గనిపెట్టినారు. మీరు మా అమ్మాయి కిచ్చిన సొమ్ము మేమేమియు మూటలు గట్టి యటుకపై నెక్కించలేదు. పొట్ట కేసని పోయినది. తక్కిన వేశ్యలవలె మేమును ప్రవర్తించుచున్నచో మాకే యిబ్బందులుండవు ; కాని యట్లుగాక మా అమ్మాయి మిమ్ములనేనమ్మి యున్నది.

సూర్య:—ఇప్పుడు నేను నీతనూజ విషయమై చేసిన లోపమేమి యున్నది ?

తే. గీ. ఎప్పుడెయ్యది వలసిన ♦ నష్టపడితి
తెచ్చి యిచ్చుచుండుట నీకుఁ ♦ దెలియదొక్కొ
తెలిసియుండియు నీగీతి ♦ బలుకఁ గగునె
లోపమున్నదె చెప్పమీ ♦ దాపనేల.

సీ. మొన్న మొన్న నెకదా ♦ ముత్యాలపేరుకై
యెంతయోద్రవ్యంబు ♦ నిచ్చినాను
బంధుభోజనమంచు ♦ వచియించి నాగళం
బున హారమునునమ్మి ♦ పోసినాను

చీరలు లేవంచు ♦ జెప్పంగఁ బొలమమ్మి
 విరిబోడికి ధనంబు ♦ గురిపినాను
 తోడికాంతలఁ జూచి ♦ తోడాలు కావలె
 నంచు వచించఁ జే ♦ యించినాను

తే. గీ. నాగరంబనఁ బుదుచేరి ♦ నాన టన్న
 జేతవిత్తమ్మలేకున్న ♦ జేరియొకుల
 యొద్దనఁజైనఁ గొనితెచ్చి ♦ యవిద ముదము
 నందఁగోర్కెలన్నియు దీర్చి ♦ యలరినాను.

సాధ్యమగునంతనఱ క్కెట్టిగోపము గలుగకుండనే చూచు
 చుంటిని.

సుందః—మీరుమమ్ము సాకుటలేదని యెవరు చెప్పినారు. మాలమ్మ
 యేదో తెలివి తక్కువ మాట పలుకు చుండును.

నరః—నేనుమాత్ర మేచుంటిని. ఉన్నసంగతిఁ జెప్పితిని. (సూర్య
 నారాయణును జూచి) పంతులుగారూ ! మీకుఁ గోపము
 వచ్చినదా ! మామూలమున మీరీ శ్రమపడుట యెందుకు ?
 మీవలన మాకు అపనిందకన్న మరేమియు లేదు. మీవారందఱ
 టును సొమ్మంతయు వేశ్యకుఁ బెట్టుచుంటివని పలుకుచుండిరి
 గాని నిజము గనుఁగొనలేక యున్నారు. మీ వెంటనంటి తిరుగు
 దుష్టగ్రహముల వలన మి సొమ్మంతయు వ్యయమగు చున్న
 దని వారెఱుంగలేక యున్నారు. ఈగోలంతయు మాకెందుకు ?
 చూచినన్నాళ్ళు చూచిరి. మీరును నిబ్బండిలోనే యున్నారు.
 మాకుడబ్బులేసి డి యొక నిమిష మియ్యారఁగడవదు. వెచ్చము
 లకోమటియు, అద్దెపషయమై యింటివారును పలికిన పలుకు

లను నుడువఁదరముగాదు. ఇంచుక గట్టిగామాట్లాడిన మీఁకా గ్రహంబొదవును.

సూర్య:—నరహరీ ! మంచిచెడ్డలరసిన నీవేయిట్లు పలుకుచుండిన నే మందును. ఇబ్బంది యనునది యెప్పుడును నుండునా ? నేను సర్వవిధములఁ బ్రయత్నము సేయుచున్నాను. తుదకు నాకు మాఁగాఁగ్రామంలోవున్న కొంతపొలము విక్రయించఁ దలఁచినాను. ఆవ్యాపారము నాల్గుగైదు దినములలోనే జరుగును. తరువాత మనకు ధనమునకేమి కొరత.

నర:—మీరు మాసము దినములనుండి యిట్లే చెప్పుచున్నారు. కాని కార్యము మాత్రము జరుగుటలేదు. మీరు మా అమ్మాయి ఔగముజూచిన వేళావిశేష మెట్టిదో యది మిమ్మెడబాయలే కున్నది. చెప్పఁగూడదుగాని, యెంతమంది పెద్ద మనుష్యులు, వారి పేరుల నేల బయలు పెట్టవలయు? అమ్మాయికై వార్తల బంపిరి. వారి వార్తలన్నియు, దృఢప్రాయముగఁ బూనినది. ఇందులకుఁ గారణము మీ యందున్న మోహమే కదా.

సూర్య:—నీ తనూజయందు నాకు మోహము లేకపోయెనా యేమి ?

త. గీ. పుష్పవతియయ్యె నీ భార్య • పొలితిమిన్న
యనుచు నెన్నెన్నో వార్తల • సత్తివారు
పంపినను బోవకుంటి నీ • పట్టు విడిచి
గరిత ! మోహమేకద దీని • కారణము.

ఈ సంగతులన్నియు నీకు మాత్రము తెలియకున్నవా ?

నర:—తెలియకేమి ? యుక్తవయస్కురాలై యున్న మీ భార్య యొద్దకు మీరరిగితిరేని, మాకును నీకష్టములుండవు. నాకును

మామూలమున శ్రమయుండదు. మీఅమ్మయి నెడఁబాఱు
జాలకయుంటినని మీరు పచించినందువలన ఏమి ప్రయోజనము.
సీ. దొరలఁగితిని మించి ♦ వరలు నీ “కాపింగు”

నాదుపుత్రికకు బం ♦ గార మగునె

లబ్ధివాహుబుబ్బులు ♦ నిబ్బరంబగునీదు

గూడకట్టునుతకు ♦ మేడయగునె

నున్నగానీతల ♦ సన్నగా గొలుగు నీ

కుజనమైత్రీసతికే ♦ గోకలగునె

ఇదిగొ తెచ్చెద ధనం ♦ బిదిగోవచ్చెనను నీ

యైక్తి వాక్యములు మాకు ♦ భుక్తియగునె

తే. గీ. మిమ్మెనమ్మిన నూకు ధ ♦ నమ్ముకొఱత

వడకయుండ నీయకయున్న ♦ గడచుటెట్లు

ధనములేకున్న వారకా ♦ మినుల పొందు

గలుగదంచును నీమది ♦ డెలియదొక్కొ.

సుంద:—(తనలో) ఈమె యనవసరమైన మాటలాడుచున్నది. పంపి

వేయఁదలఁచి నప్పుడు తగినఁగితిని చల్లని మాటలతోఁ బంపక

యిట్టివన్నియు నెందుకు? (ప్రకాశముగా) అమ్మా! అల్లుడు

గారితో నెప్పుడును హాస్యమేనా నీవు హాస్యమున కందువు.

వారు నిజమని తలంచి కోపముఁబూనెదరు. (సూర్యనారాయ

ణనుఁజూచి) పంతులుగారు! మాయమ్మ మాటలు మీరు

పాటి సేయకుఁడు.

తే. గీ. వయసుమీఁదిన కొలది కో ♦ పంబు హెచ్చు

ననెడి సామెత ననలేదె ♦ యందు నల్ల

మందుపిచ్చి మాయమ్మకు ♦ సగుటచేత

దాని మాటలుపాటింప ♦ దగమమీకు.

(తల్లినిఁజూచి) ఇకజాలులే ఈమాట లనుటచేత నీవు గొప్ప దానివైతివి కాబోలు. అనవసర సంభాషణసేయ వలదని నీకెన్ని సారులోఁ జెప్పియున్నాను.

నర:—నాకెందుకీగోల ఇంటిల్దెయ్య, వెచ్చముల కోమటికిని నెట్టిచ్చు కొందువో. (నిష్క్రమించును)

సూర్య:—సుందరీ! నీతిల్లియింత నిర్భయముగా మాట్లాడునేమి గౌరవము తెలియదు.

సుంద:—(తనలో) ఓహో! ఈతని గౌరవము. బండ్లుతోలువారి వద్దను, తన్ననుసరించి త్రాగుడుకై తినుగు సాహేబులవద్దనే కదా! (ప్రకాశముగా) ఆ సంగతి నిశమించిపోండు. ముసలి దాని మాటలు మనకు లక్ష్యమా! (ఇంచుకయూరకుండి) ఇంతకును మీచేతిలోనికి సొమ్మొప్పుడు వచ్చును. నాకు మిమ్మును ఘడియ ఘడియకును నడుగుటకుఁ జాలకష్టముగ నున్నది కాని యిరుగు పొరుగున నున్న బాకేల తొందరచే నడుగక తప్పదయ్యెను.

సూర్య:—నేనా విషయమును గూర్చియే ప్రయత్నము సేయుచున్నాను. నాలుగయిదు రోజులలో కార్యము సానుకూల మగును. అకారణముగ నా మహమ్మదీయ మిత్రునిచే కండు వందల రూప్యములు నష్టము సంభవించుటచే మనకింత శ్రమ కలిగినది.

సుంద:—ఆసొమ్ము మనము కడుపునకుఁదిని యుంటిమేని విచారమే యుండదు.

సూర్య:—జరిగినదాన్ని కైవిచార మేల. అదిమనసామ్ముకాదనుకొంటిని.

(లోపల)

అమ్మాయి ! పోలి శెట్టిగారు సామ్ము అడగడానికి వచ్చినారు.

సూర్య:—ఓహో! ఈతడి సమయముననే వచ్చెనా? ఆతడు కొం

చెము మిక్కిలి నేనెదుటనుంటినేని కేకలువేయును నేనీదొడ్డి

త్రోవను పోయెదను. నెమ్మదిగాచెప్పి నీవీతనిని బంపివేయుము.

నేను సంధ్యవేళ వచ్చెదను. (నిష్క్రమించును.)

నర:—(ప్రవేశించి) ఏడీ ! పంతులు వెళ్ళినాడా యేమి ?

సుంద:—పోలి శెట్టి వచ్చినగాక విని నెమ్మదిగా నీదారిని నరిగెను.

నర:—పోలి శెట్టిని లోపలికి పంపెదను. చల్లగా నీతనిని వశముజేసి

కొనుము ఈతని వలన మనకు లాభము కలుగును. ఇంక

పుయ్యారు పంతులు పని యొడిసినది. (నిష్క్రమించును.)

[పోలి శెట్టి—ప్రవేశము.]

పోలి:—(సుందరినిఁ జూచి) అమ్మో రామా ! ఎన్నిపిల్చినా పలకరు.

ఇంటికొస్తే మీయమ్మేమో, నీదగ్గిటకు వెళ్లమంటుంది. నీదగ్గర

కొస్తే పంతులుగారు లేరంటావు. నాకేమిటియవస్థ. ఇచ్చితిరగ

వలసి వచ్చింది.

సుంద:—మీబోటివారు మాగృహమున కెట్లు వచ్చెదరు? ఈమూల

ముననైన వచ్చుచుంటిరి.

పోలి:—మీపంతులుగారు సామ్ము శెచ్చినారటగా. ఇయ్యరాదూ!

సుంద:—సామ్మున్నచో మమ్ములను కేషనియు, మాపనియు తిప్పె

దమా? ఇదేమి? నీయెడియే మాట్లాడుచున్నారు. ఈకుర్చీ

మీద కూర్చుంటాడు.

పోలి:—(కూర్చుండి) ఎప్పుడువచ్చినా డబ్బులేదన్న మాటేకదా.
నిక్షేపంవంటి పంతుల్ని, చిన్నవాణ్ణి యింట్లో వుంచుకొన్నావు
ఇహ తక్కువేమిటి ?

సుంద:—లోకమంతయు నట్లే యనుకొందురు. కాని మాపంతులుగారి
సంగతి యెవరికిఁ దెలియదు. “నోరు అప్పాలపండు. చేయి
బలుసుకూర”

పోలి:—(తనలో) మంచి సక్కనిసుక్క. ఏవిటో దీన్ని సూడగానే
కొన్నభవ తట్టుతూంది. (ఆలోచించును.)

సుంద:—(తనలో) ఈవైశ్యుఁ డేమియో యాలోచించు చున్నాడు.
చిత్తవికార ముదయించినట్టున్నది ఈతనిని క్రేగంటిచూపుల
పాలుఁ జేసెదఁగాక. (చూచుచున్నది)

పోలి:—(తనలో) ఆహా ! ఏవి! ఈసూపులు. ఒక్కొక్కసూపుకి కుం
చెడు సెనగ లియ్యవచ్చును.

సుంద:—సెట్టిగానూ. మీరు సాధారణముగా మాబోటివారి గృహ
ములకు సొమ్ము బోకీయుండినఁగాని రారుకదా !

పోలి:—ఏమిపనుంటుంది. (తనలో) అబ్బో దీనిమాటలు అమృతం
వోలుకుతాయి. (ప్రకాశముగా) మీ పంతులుగారు లేరా
యేమిటి !

సుంద:—లేరులెండి.

పోలి:—ఇప్పుడొస్తారా ?

సుంద:—సాయంత్రముగాని రారు.

పోలి:—(తనలో) మనస్సులో మనసు లేదు. కాస్తకదిపితే మేపి
కొంపంటుకుంటుందో. అయినా నెమ్మదిగా కదుపుదాం.

(ప్రకాశముగా) సగటు షుమారున మీసంపాదన నెలకేమాత్రం వుంటుంది.

సుంద:—సెట్టిగారూ ! మీరు సామాన్యులుకారే.

పోలి:—ఏమి ! మీదీ ఒక వ్యాపారం కదా ! అందుకోస మడిగినాను. అడగడం తప్పా యేమిటి ?

సుంద:—చాలుఁ జాలు. లెండి నన్ను తక్కిన వేశ్యలతోఁబాటుగనే చూచినారా యేమి ?

పోలి:—అబ్బే ! అందరిలో ఈవ్తాళ్ళోవున్న బోగవోళ్ళని నీమీద నుంచి దిగతుడచాలి.

సుంద:—నేను అంత అందక తైనా ?

పోలి:—సందేహవేవి ?

సుంద:—పోనీలెండు. నేను కొంతవఱకు గృతార్థురాలనే. మీకు మా మీద దయ లేకపోయినను, సౌందర్యమం దసమానననియైన మీవినుతికిఁ బ్రతీతి వహించితిని.

పోలి:—దయ లేకపోవడ వేవిటి ? ఏమీ లేకపోతే యింత అరువు మీకు పెట్టుతానా !

సుంద:—మమ్ముఁజూచి యిచ్చితిరా యేమి ? సూర్యనారాయణగారిని జూచి,.....

పోలి:—ఆ...ఆ బాతఖానీల భగవంతున్ని నమ్మేదెవరు. ఇదంతా నిన్ను చూచే యిచ్చాననుకో.

సుంద:—మీ రేమియిచ్చినను పోక చెక్కలుమాత్రము.....

పోలి:—మొత్తానికన్నావు. మొన్నొచ్చిన సరుకు మంచిదికాదు. కొంచెంనాసి. ఈవాళ్ళ మంచినరు కొచ్చింది. ఏవన్నా యెత్తెడు

సంపమన్నావామేవిటి ? మీయింట్లో యెప్పుడూ తాంబూళం
ఖర్చైక్కువేగా !

సుందః—ఇదివల్లకు బాకీయే తీర్చలేదూ. మళ్ళీపడ్దా !

పోలి:—పరనాలేదు. బాకీవిషయంలో నీవేమీ జడియవొద్దు.

సుందః—(తనలో) ఈతనిని నెమ్మదిగా మోహసాగరమున ముంచి
నాయింటికి వచ్చినట్లు జేసికొంటినేని ధన్యనగుదును. (ప్రకాశ
ముగా) మీబుణము మాకేల ? పెట్టిగారు యెప్పుడును మేళ
మునకై న బిలిచియెఱుగరు.

పోలి:—తొందరపడకు. మాబుల్లోడికి అన్నంముట్టించే పండుగ వస్తు
వుంది. అప్పుడు మేళంపెట్టిస్తా. (ఇటునటుజూచి) వ్యాపారం
మఱచి నీతో మాట్లాడుతూ కూచుంటే యెల్లాగు వెళ్ళాలి.

సుందః—పెద్దమనుష్యులు తాంబూలమైన స్వీకరింపును.

(తాంబూలమిచ్చును.)

పోలి:—(తనలో) సెయ్యి తగిలేటప్పటికి చొత్తు జల్లుమండి. (తాం
బూలము చూచుకొని) అబ్బో ! సున్నంచాలా పెట్టేవు ఇదం
తా యేసుకొంటే నోరు సొక్కి సావనూ !

సుందః—నేను గాసియిచ్చెద. (అట్లుచేసి) ఇదిగో పుచ్చుకొనుడు.

పోలి:—నాకోసం సుట్టలుసుట్టేవే. (పుచ్చుకొని) తాంబూళంయిచ్చావు
మహారాజువు. (ఇంచుకయూరకుండి) మీపంతులు పూట్లోనే
వుంటాడా ! ఏచూరైనా పెట్టుతాడా !

సుందః—ఏమిపని ?

పోలి:—మరేవీలేదు. నీతో కొన్నిసంగతులు సావకాశంగా మాట్లాడాలి.

సుంద:—మీకభ్యంతరమేముండును. మీయిచ్చవచ్చినయస్పద
రావచ్చును.

పోలి:—ఇహ పరవాలేదు. మాటిచ్చావు. నేను వెళ్ళివస్తాను.

(నిష్క్రమించును.)

సుంద:—(తనలో) పంతులు నేడో రేపో యూరికేగును. ఈసెట్టిని
బిలిపించెదగాక.

(నిష్క్రమించును.)

రంగము:—[శివశంకరుని గృహము:—ప్రవేశము శామారావు.]

రామా.—(తనలో) అనేకదినములనుండి సుందరి నన్నొకసారిరమ్మని
వార్త పంపుచుండఁగా నిన్న సాయంసమయమునఁ బోయితిని.
ఎందులకా యన్యుకొంటిని. ఎట్లైనను దన యింటికి శివశంక
రుని దోడ్కొనిరమ్మని చెప్పినది. ఈకార్యము నాకుసులభమే
గాని, యీపని నేను చేయవచ్చునా లేదా యను సంశయము
నాచిత్తమున బాధించుచున్నది. (ఆలోచించి) దీనికై సంశయం
పనేల? దీని వలన నాకుఁగూడఁ గొంత లాభము కలుగును.

సీ. ఉద్యోగమాశించి ♦ యువిదలఁ దమపైన

నధికార్లకునుదార్చి ♦ యలరువారు

ధనమునకాశించి ♦ ధనకామినీమణు

లనుహితులకుఁదార్చి ♦ తనరువారు

హితులకుఁబుణముల ♦ నిస్పించి యిటునటు

తోచినశామ్మును ♦ ద్రోచువారు

శిష్టులవంచించి ♦ సృష్టించిప్రతిముల్

పరులకొంపలఁదీసి ♦ వరలువారు

తే. గీ. దొంగ సాక్ష్యంబులిచ్చుచు ♦ తొలగువారు
 వీరవారికిబోరు గ ♦ ల్పించువారు
 గలరు పెక్కండుపురుషులు ♦ క్షాతలమున
 నందులో నొక్కడను శంకఁ ♦ బొందనేల.

శివశంకరుని హృదయము నెట్లయినను సుందరిఁజైఁ జిక్కునట్లు
 జేసితినేని సుందరితో స్నేహము మాటకేమి, శివశంకరునివద్ద యేదో
 నెపమున ధనము గైకొనుచు నుండవచ్చును. (ఎదుటఁజూచి) అడుగో
 శివశంకరుఁడు వచ్చుచున్నాఁడు.

(శివశంకరుఁడు—ప్రవేశించును.)

శివ:—(రామారావునుజూచి) మిత్రమా నీవు వచ్చియెంతసేపయినది.

రామా:—ఇప్పుడే వచ్చితిని.

శివ:—రమ్ము ఇటఁగూర్చుండుము. విశేషములేమి ?

రామా:—విశేషములేమున్నవి ? (ఇంచుకయూరకుండి) సూర్యనా
 రాయణ విక్రయించఁదలంచిన పొలమునుగూర్చి నీవేమైన
 యాలోచించితివా ?

శివ:—ఆలోచన కేమియున్నది. అనవసరమైన కార్యమాలందు బ్రవే
 శించుటకు నాచిత్తము సమ్మతింపక యున్నది. అది మనము
 కొంటిమేని ముందేమి కలఁతలు సంభవించునో లేనిపోనిది
 తెచ్చి నెత్తిపై బెట్టుకొననేల ?

రామా:—ఆతఁడా విషయమై యనేక ప్రయత్నములు సేయుచు
 న్నాఁడు కాని యెవరోకొనుటకు సంసిద్ధులైయున్నట్లు తెలిసినది.

శివ:—ఆతఁడిప్పుడా భూమిని విక్రయించుట కంత తొందరపడనేల ?

రామా:—తొందరగాకేమి? కర్తపురమునుండి యాతఁడు తెచ్చి
యుంచిన సుందరి యున్నదికదా తక్కిన విషయము లెట్లుండి
నను దాని పోషణము మఱచియుండరాదు కదా!

శివ:—వేశ్యవిషయమున నేమాత్రము లోటరాగూడదు కదా!
ఈతఁడిట్టి వ్యాపారములు సేయుచు నెన్నఁడు సుందరిని
పోషించును.

తే. గీ. ధనసతులకు ధనంబే ప్రధానమరయ
నట్టిచోనదిలేకున్న ధనవైలంది
వానిపైగడు ననురాగ భావమూని
దనరుచుండునె నొరులను దలఁపకుండ.

రామా:—నీవు చెప్పినమాట నిశ్చయమే; కాని సుందరి విషయమట్టి
దిగాదు. తక్కిన వేశ్యలకును దీనికిని భేదమున్నది. కర్తపుర
మున నదియున్నప్పుడేమి జరిగెనో మనకుఁ దెలియదుగాని
యిక్కడకు వచ్చినప్పటినుండియు సూర్యనారాయణుని దప్ప
నన్యులను గన్నెత్తిచూచి యెఱుంగదని దృఢముగాఁ జెప్పఁ
గలను. దానింగూర్చి ప్రయత్నించిన నా స్నేహితులలోఁ
గొందఱుగూడఁ జెప్పియున్నారు. గాని, యికముందు దాని
చిత్తవృత్తియెట్లు మారునో చెప్పఁజాలను.

శివ:—ఎందుచేత?

రామా:—ఏమున్నది? సూర్యనారాయణుని చేత ధనమునున్నయగు
టయే యిందులకుఁ గారణము. సుందరి తల్లి సూర్యనారాయ
ణునకు గొలఁది దినములలోనే స్వస్తివాక్యము జెప్పనని
తోచును.

శివ:—సౌందర్యవతియగు నాసుందరికి సూర్యనారాయణ లేకున్నచో
గొఱతె కలుగునా ?

రామా:—కాని, తన్నుఁజేపట్టిన వారియెడల నా కాంత విశ్వాస
ముంచి మెలంగును.

శివ:—సౌందర్యమున నాసుందరి కీపురమున నెవ్వరును నీడుగారని విని
యుంటిని.

రామా:—(తనలో) ఈతనికాసుందరియందు మోహము జనింపఁజేసె
దనుగాక ! (ప్రకాశముగా) అందుకు సందేహ మేమున్నది ?
ఏమహారాజు గర్భముననో జనింపఁజేయుట మఱచి, విధాత
దానిని వేశ్యగాఁ జేసినాడు.

శివ:—ఏమీ ! ఆకాంత యంత సౌందర్యవతియా ?

మ. తలిరుంబోడులఁ జూచితెందరినొ యీ ♦ ధాతీస్థలిం, గాని యా
యలివేణీమణికిన్ సమానయగు, న ♦ జ్ఞాతాక్షి లేదాదు ; ని
ర్మలసౌందర్య వయోవిలాసవిభవ ♦ ప్రాగల్భ్య సంపన్నగా
బలుకంజెల్లును దానినేయనుచు నే ♦ వాక్రుత్తుముమ్మాటికిన్.

తే. గీ. వనజభవుఁడు జగమునందు ♦ ననితలందు
మేటిగాసేయ, సృష్టించె ♦ మెలతెనట్లు
గాకయుండిన నాభువ ♦ నైకమోహ
నాద్భుతాకారముండునే ♦ యనుగుసఖుడ.

శివ:—(తనలో) వారసతులం దట్టి సౌందర్యవతి లేదని వినియుంటిని
ఆవధూటిం దిలకింప నాకుఁ గోర్కెఁబెట్టెదవె. కాని, యొక్కరి
స్వాధీనముననున్న యా యింతి గృహమున కేక్కితిఁ బోవుదుఁడు.
(ఆలోచించును.)

రామా:—మిత్రమా ! ఆలోచించుచుంటివేమి ?

శివ:—సఖుడా ! ఏమున్నది ;

తే. గీ. భువనమోహినియైన యా ♦ పూవుబోడి

నొక్కసారిచూడఁగ గోర్కె ♦ యొదవె; నొకని

వశమున పలరుచుండిన ♦ వనితకడకు

జనుట యెట్లని మదిలోన ♦ శంకవోడమె.

శివ:—నిజమే. కాని యీ విషయము నీ పతిరహస్యముగ నుంచ
వలయును.

రామా:—న న్నన్యునిగా దలంచెదవేల ? నిన్ను రేపు సంధ్యాసమ
యమున సుందరి గృహమునకుఁ గొనిపోయెదను. నీవు సంశ
యింప పలదు. నేపోయివచ్చెదను.

(నిష్క్రమించును.)

శివ:—(తనలో) రామారాయుని మూలమున సుందరీ సౌందర్యవా
ర్ధాసి నోలలాడెదఁగాక ! (నిష్క్రమించును.)

రంగ:-[సుందరిగృహము:—సుందరి ప్రవేశము.]

సుంద:—(తనలో) మాతల్లి నిష్ఠురవాక్యములకు భయమంది సూర్య
నారాయణ వచ్చుట మానినాఁడు. పోనిమ్ము. ఇదియు నొక
మేలె, (ఇంచుక యూరకుండి) రామారాయునితో శివశంక
రునిగూర్చి చెప్పియున్నాను. ఆతఁడీ విషయమునుగూర్చి ప్ర
యత్నము సేయునో సేయఁడో !

తే. గీ. సఖునివాక్యంబువిని శివ ♦ శంకరుండు

నాకడకువచ్చెనేని, వ ♦ నంబునందు

వలనుబన్ని మృగంబుల ♦ బట్టు వేట

కానిపగిది బంధించెదఁ ♦ గాకవాని.

శివశంకరుఁడు ధనవంతుఁడును, భోగపరాయణుఁడును నగు
టంజేసి నాకెంతయుఁ దగినవాడు. ఇంతకును నాతఁడు నా
గృహంబునకు రావలయును గదా !

[నరహరి—ప్రవేశించును.]

నర:—(సుందరినిఁ జూచి) అమ్మాయీ ! శివశంకరశాస్త్రిగారు
రామారావుగారితో వచ్చుచున్నారు.

సుంద:—(తనలో) భాగ్యము పండినది.

(శివశంకరుఁడు—రామారావు ప్రవేశము.)

శివ:—రామారామా ! మనరాక సూర్యనారాయణకుఁ దెలిసెనేని
యాతఁడేమి తలఁచునో కదా !

రామ:—మనరాక యాతనికేగాక హరి హరులకైనను దెలియదు.

నర:—(శివశంకరునిఁ జూచి) ఇటు వయసేయుడు. (సుందరినిఁజూచి)
ఎన్నడును రాని మహానుభావులు మన గృహమున కరుదెంచి
నారు. ఎట్లు గౌరవింతువో.

శివ:—(సుందరినిజూచి తనలో)

ఉ. ఎందఱులేరువారివన ♦ జేక్షణ లిష్పరమందుగాని యీ
యందముచందమున్ గలిగి ♦ నట్టి సతీమణిజూడనైతి; డీ
నిందగన్పట్టిఁజేసి తన ♦ నేర్పునుజూపె భలా విరించి; యీ
యిందునిభాన్యజూచుటను ♦ నేను గృతార్థుడనైతి నెంతయున్.

ఈ భువనైక సుందరిని గూడినప్పుడే నాజన్మ ధన్యతవహించును.

సుంద:—(శివశంకరునిఁ జూచి) వందనములు. ఈ యాసన మధిస్థిం
పుడు. (రామారావునుజూచి) రామారావుగారూ ! ఇటు దయ
సేయుఁడు.

(ఇరువురును వేరువేరు పీఠములపై నాసీనులగుదురు.)

సుందః—(శివశంకరునిఁజూచి)

తే. గీ. పావనంబైన గంగాప్ర ♦ వాహమెలమి
చొటినేలపైబాఁచిన ♦ సరణిపరమ
పావనచరితులౌచును ♦ వరలుమీరు
నాగృహంబున కేతెంచి ♦ నారునేడు

ఆర్యా ! మీరాకంజేసి నేనెంతయుఁ గృతార్థురాల నైతిని.

నరః—అమ్మాయీ ! నిజము జెప్పితివి.

శివః—సుందరీ ! నీకు నాయందున్న గౌరవభావంబున నట్లు బలికెదవు
గాని, నాయందున్న విశేషమేమి ?

తే. గీ. అతివ భూలోకరంభవై ♦ యలరునీదు
ప్రాపుజేరిన సూర్యనా ♦ రాయణుండు
కడుకృతార్థుడనవలదె ♦ కమలనయన
కాకయుండిన నీపొందు ♦ కలుగుటెట్లు.

సుందః—సరిసరి. ఏంతమాట సెలవిచ్చితిరి.

శివః—సూర్యనారాయణ గ్రామమునందే యున్నవాడా ?

నరః—రసగ్రహణ పారీణులగు తమకుఁ దెలియని విషయము
లేముండును.

తే. గీ. విత్తమేమియుఁగోరక ♦ విటునియెడల
ప్రేమఁజూపిన మంచిదౌ ♦ వెలవెలంది
విత్తమడిగిన యంతనే ♦ విటునకాగ్ర
హంబొదవి యిల్వెడలుగాదె ♦ యలఘుచరిత.

శివ:—(తనలో) ఈమె వాక్యములఁ జూడఁగా ద్రవ్యతోపముచే
 సూర్యనారాయణుఁడు వచ్చుచుండుట లేదని తోచుచున్నది.
 (ప్రకాశముగా) రసజ్ఞత లేనివారట్లు సేయుదురు (రామా
 రావునుజూచి రహస్యముగా) మిత్రమా! మనమియ్యెడ కరు
 దెంచినందులకు, సుందరి విషయమై యేమైనఖర్చు పెట్టకపోయి
 న-చో గౌరవముగ నుండదు. నీదగ్గరనున్న లెక్కయిచ్చి
 “విస్కీ” బుడ్డి యొకటి తీసికొనిరమ్ము. తగిన ఫలహారంబులఁ
 గూడఁ గొనితెమ్ము. ఈకార్యమున నిన్ను నియోగించితినిని
 మఱియొకవిధమున భావించేవలదు.

రామా:—ఎంతమాటఁ బలికితివి! (నిష్క్రమించును.)

నర:—అమ్మాయీ! దాసి పిల్చుచున్నదికాబోలు.

(నిష్క్రమించును.)

సుంద:—(తనలో) ఈతని నెట్లయినను నావశము జేసికొంటినని
 నాకేకొఱంతయు లేక యుండును. (ప్రకాశముగా). మీరు
 విచ్చేయుటంజేసి నాగృహము పావనమైనది.

శివ:—కాదు. కాదు. నిన్ను నేడు జూచుటకు నాకన్నులు పూర్వ
 జన్మమున నంతో సుకృతముజేసుకొని యున్నవి.

సుంద:—నేను మీ వినుతికిఁ బాత్రురాలను గాను. ఏమైనను నేడు
 దారితప్పి మాయంటికి నచ్చినారు.

శివ:—

డి. ఎన్నిదినాలనుండియొ, స ♦ తీ నినుజూడగగోర్కె చిత్తమం .
 దున్నది, యేమిసేయుదును ♦ నొక్కని యంపుడుకత్తెనాచు నీ
 వున్న తెఱంగఱింగి మది ♦ యొప్పకయుండెను, వచ్చిపోవఁగాఁ
 గన్నులకర్వుదీఱ నినుఁ ♦ గంజదళేక్షణ నేడు చూచితిన్.

సుంద:—ఎన్నిరోజులనుండియో నాయంతట నేను మీకు వార్తఁ బంపుటకై ప్రయత్నించుచుంటిని. మొన్నటిదినము సాయంసమయమున నేనే మీగృహంబునకు రాదలంచితిని. కాని, యంతకుమున్నావంతయుఁ బరిచయము లేనప్పుడు వచ్చితినేని మీచిత్తమున కేమి యాగ్రహ మొదవునో యని యూరకుంటిని.

శివ:—(తనలో) ఇట్లు పలుకు వేశ్యను నేనెందును జూడలేదు. ఈమె నన్నుఁగూర్చి విని, చిత్తముననన్ను బ్రేమించెఁగాబోలు. ఇట్టి సౌందర్యవతిని విడువరాదు. కాని యీమెను సూర్యనారాయణ సంపూర్ణముగవిడిచెనో లేదో యారయవలయును. (ప్రకాశముగా) రమ్మణీ!

తే. గీ. సూర్యనారాయణుఁడు నిన్ను ♦ సొంపుమీఱ
నన్నివిధములఁ జూచుచుఁ ♦ నలరుచుండ
వైదికుఁడ రసజ్ఞతలేని ♦ వాఁడ నన్ను
నింతగాదలచెద వేల ♦ యిగురుబోడి.

సుంద:—ఎవరి ఘనతవారు చెప్పుకొందారా? మీరు రసజ్ఞతలేని వారని చెప్పిన నెవ్వరు నమ్ముదురు. ఈ మాటలకేమి లెండు.

సీ. మేడూరు వేశ్యకు ♦ మేడకై ద్రవ్య స
హాయంబుసేయుట ♦ యరయలేదె

శ్రీకాకుళపుసర ♦ సీరుహాక్షికి గజై
లొడ్డాణము నొసంగి ♦ యుండలేదె

మేలూరు సానియా ♦ హేలావతిని

గొన్నినాళ్ళుంచు కొనుట వి ♦ నంగలేదె

నూజివీడ్పురిలోన ♦ రాజవదనకు గ

న్నెటికంబు సేయుట ♦ యెఱుగలేదె

తే. గీ. యింతయేల ? మొన్న నెకదా ♦ యిటకు వేడ్క
వచ్చిన శనివారపుపేట ♦ భద్రగిరిని
సత్రమందునఁ బదిదిన ♦ సంబులుంచి
వలసిన ధనంబు నిచ్చుట ♦ దెలియలేదె.

శివ:—(తనలో) ఈ సంగతులన్నియు దీవికెట్లు దెలిసెనో కదా.
(ప్రకాశముగా)

తే. గీ. ఎందరుండిన నేమి ప ♦ ర్వేందువదన
మహిత సౌందర్య మరేమి న ♦ మానులెవరు
నీకు ; రూపమందున నీకు ♦ నీవెసాటి
సత్యమే వచ్చియిందితి ♦ జలగుహకి.

సుంద:—నేను మీపజ్జంజేరి సుఖించుటకు నిరంతరమును వేయిదేవు
శృకు మొక్కుచుంటిని లోకమున స్త్రీలు అందులో వేశ్యలు
తమవలపును బయలు పఱచరు. నేను కల్ల కపటంబు లెఱుం
గని ధానసగుటంజేసినా హృదయమును మీకు వెల్లడించితిని
మీపదసేవఁజేసికొని కృతార్థురాలనగుట కీసేవకురాలి కాజ్ఞ
యొసంగుఁడు.

సీ. కడుపునింపుకొనంగఁ ♦ గల్లమాటలు పల్కి
యమిత దుర్యశమును ♦ నందకుండ
విత్తమార్జింపఁగా ♦ విటులకు మానంబు
సిగ్గులేకక్రయము ♦ సేయకుండ
కులనృత్తి యిదియంచు ♦ కుంటికురూపుల
జేరనిచ్చుచురోత ♦ జెందకుండ

నగలునాణములకై ♦ తగనివారిని గూడి

సంకటంబులఁ గాంచి ♦ చావకుండ

తే. గీ. యితరవేశ్యలకెల్ల గ ♦ న్నెట్టగాగ

బంజరంబున శారిక ♦ భంగినన్ను

బంధితగజేసి మీ కృపా ♦ పంజరమున

నిలుపుకొనుఁడింక వేడెద ♦ అలితచరిత.

దిక్కునూలిన యీ వేశ్యకులమునఁ బుట్టినందుల కెంతయుఁ బరితాపమును బొందుచుంటిని. కడుపునూటికై తుచ్చవృత్తినిబూని చరించుటకు నా చిత్తమొప్పుక యున్నది. రసజ్ఞులగు మీయండఁ జేరి జీవయాత్రగడుపఁ దలంచితిని.

శివ:—(తనలో) ఆహా! అమృతోపమానంబులగు నీసె పలుకులు వేశ్యలయందొట్టి దాని నెందును జూచియుండలేదు. ఇది నాయధీశముననుండఁ దగినకాంత (ప్రకాశముగా)

మ. తరుణీరత్నమ నీగుణంబులకు మో ♦ దంబెంతయుం గల్గెనీ
చరితంబెంతయు శ్లాఘ్యమై దనరె నీ ♦ చందంబునన్ మెల్లనే
శరదించు ప్రతిమానబింబముఖ వే ♦ శ్యాసంఘ మందెందు సు
స్థిరప్రేమంబుదయింపఁజేసెఁ గదరా ♦ జీవాక్షి నీవాక్యముల్.

తే. గీ. సుదతి సత్యంబువినుము నీ ♦ సోయగంబు

హితుఁడు బల్కిన యంతనే ♦ మతిచలించె

గరువుదీరంగ నీరూపు ♦ గాంచినంత

పంచబాణుఁడు శరముల ♦ పటపదొడఁగె.

నేను నీ సౌందర్య పాశమున సంపూర్తిగ జిక్కితి ?

మ. సరివార్నవ్విస నవ్వనీ హితులు దో ♦ మంబంచు నగ్గింపనీ
స్థిరభాగ్యంబు నశింపనీ సతీయు దా ♦ జత్తింబులోగుందనీ
గురువుల్ దూషణసేయనీ సుజనులున్ ♦ గోపింపనీనిన్నునున్
దరుణీరత్నమయేలువాడనిక మో ♦ దంబార సత్యంబుగన్.

ఇంక నేను నీనాడను నీవు నాదాసవు.

సుంద:—(తనలో) విశేషప్రియత్న మనసరములేకుండనే యీతఁడు
జక్కినాడు (ప్రకాశముగా) ఆర్యా ! ఇప్పటికి నేను గృతార్థు
రాలనైతిని.

(రామారావు ప్రవేశము.)

శివ:—(రామారావును జూచి) మిత్రమా ! పచ్చితివా ! నేచెప్పినది
తెచ్చితివా !

శివ:—అందుకొఱ కరిగినప్పడేల గొనిరాకయుందును.

(బ్రాంది బుడ్డి దీయను)

సుంద:—(శివశంకరునిఁ జూచి) ఆర్యా ! అదియేమి ?

శివ:—ఇదియేమో నీకుఁ దెలియదా. ఇది ఆనందసుధ.

సుంద:—అంత కఠినపదమున కర్థమా తెలిసికొనఁజాలినంత విద్య నా
యొద్ద నున్నదా ?

శివ:—

మ. పనితాయయ్యది “విస్మి” నాబడు సుధా పాత్రంబు మర్త్యాళితా
విన నానందమహూదధిన్ జెలఁగుచున్ ♦ విజ్ఞానముంగాంచి, ము
క్తిని సాధించెడు మార్గముంగనును సం ♦ దేహంబులేదింతయున్
వినగాయుండవె దీని దివ్యమహిమన్ ♦ బింబాధరీ సుందరీ.

సుంద:—సరిసరి! ఇదియూ ! మహనీయ గుణాఢ్యులయిన మీకుఁగూడ దీనియందభిరుచియేనా?

శివ:—వేదాంత తత్వవిదులు కావలయునన్న వారు దీనిని గోలితీర వలయును. (ఇంచుకయూరకుండి) దీని మహిమ చెప్పవలసినది కాదు. ఇంచుక చవిఁజూడుము. మీయింట నేదైన కాచపాత్రయున్నఁ దెమ్ము.

రామా:—అవసరములేదు. ఇక్కడయుండునో లేదో యని దానిని గూడ తెచ్చితిని. (గ్లాసు నిచ్చును)

శివ:—(పుచ్చుకొని) సఖుడా? నీవిజ్ఞానమెంతయు శ్లాఘ్యము. (గ్లాసులో సురను బోసి) రామారాయా ! ముందునీవు స్వీకరింపుము.

రామా:—ముందా నేనే స్వీకరింపవలయునా ! కానిమ్ము. నీమాట గాదననేల ? (పుచ్చుకొని త్రాగును)

శివ:—(మరల గ్లాసులో సురను బోసి) సుందరీ ! నీఁచుక దీనిం గ్రహించినఁగాని నాచిత్తమున కాశలద మొదవదు.

సుంద:—శాస్త్రీగారూ ! ఈసురాపానమునకు నేనెప్పుడును నలవాటు పడియుండలేదు.

శివ:—సుందరీ ! నాయాజ్ఞఁ బరిపాలించుటకైన, నీవు దీనిని జవిఁ జూచి తీరవలయును.

సుంద:—కానిండు మీ చిత్తమువచ్చినట్లే చేసెదను. (బ్రాండి త్రాగుచున్నది)

రామా:—(తనలో) ఈముండ యిదివరకెన్ని సార్లు త్రాగినదో

శివ:—ఇక నావంతున్నది. (గ్లాసులోబోసికొని త్రాగి) మిత్రమా ఇది క్రొత్తసరికు.

రామా:—నేను వెళ్ళినప్పుడు సర్దియైన తకమీయకపోయినచో వాని గుండెలు చీల్చి వేయనా ?

శివ:—(తలద్రొప్పించు) అవును గుండెలు చీల్చి వేయుటయే కాదు. కంఠము పిసికి వేయుదుము. మనపేరు చెప్పినచో తుపాకీ పేల్లదు.

సుంద:—(తనలో) ఓహో! ఈమధ్యముయొక్క ప్రభావమేమి ఈతఁడు చిలుక పలుకులకుఁ బ్రారంభించి నాడు.

శివ:—(మధ్యపానవశమున) సుందరీ ! నీనీయద్దె కొంపలయందుండుట బాగులేదు. ఆసూర్యనారాయణ యిన్ని దినములు నీ గృహము నందుండె ననుమాటయెగాని శాశ్వతముగ నుండునట్లు నీ కేమి ! చేసినాడు ? ఏమి ! రామారాయా ! నిజమా ! అబద్ధమా ! సుందరియే నాయధీనమున నున్న.....చెప్పనా ? ఇది భోజనముసేయుట కొకగది, వంటకు వేరుగది, చుట్టములువచ్చిన మర్యాదచేయుట కింకొకగది, దీక్షతల్లికొకగది, స్నేహితులెవరైన నా కొఱకిచ్చటకు వచ్చిన వారితో నేను మాట్లాడుట కొకగది. ఈతీరున నుండునట్లు దివ్యభవనము గట్టించకుందునా ! సుందరీ ! ఈ రోజునుండి నీవు నాదానవు. ఇక నెవ్వరు నీగడప దొక్కరాదు. తెలిశినదా నీ కేమికొఱతరాదు.

రామా:—(నెమ్మదిగా) మిత్రమా ! ఈ కేక లేమి ! ఇంతవైత్య శరీర మేమి ?

శివ:—వెట్టివాడా ! నాకుమతిలేక యిట్లుమాట్లాడు చుంటినిని తలంచి తివా యేమి ! ఈమాత్రమునకే.

రామా:—(తనలో) ఈతనిని నెమ్మదిగా గృహమునకుఁ జేర్చవలయును. (ప్రకాశముగా) శివశంకరా ! ఇంటివద్ద నీకై వేచ్చి యుందురు. త్వరగా నేగుదమురమ్ము.

శివ:—ఇంటివద్ద.....ఎవరు ఓహూ! సుందరీ! నీవుగూడ నావెంట
వచ్చేదవా యేమి!

రామా:—మిత్రమా! మనము తిరిగి రేపు రావచ్చును.

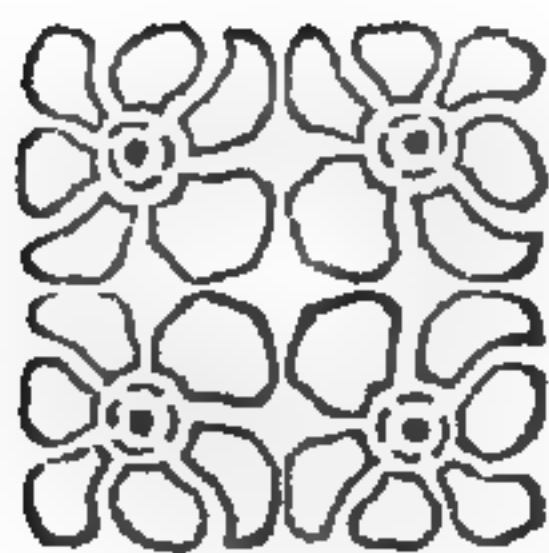
శివ:—రావచ్చు నేమి! సుందరిపై నేను సర్వ స్వాతంత్ర్యములఁ
బొందితిని.

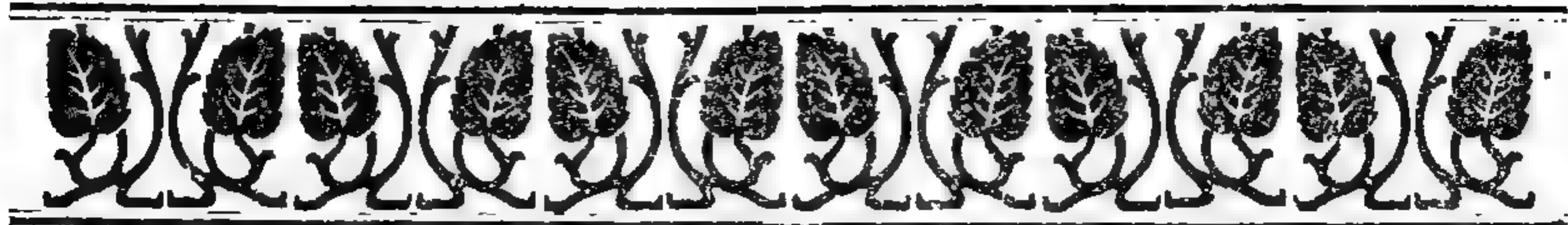
రామా:—మంచిదేరమ్ము.

(శివశంకరునితో నిష్క్రమించును)

సుంద:—(తనలో) నెమ్మదిగా వెచ్చములిచ్చు పోలిసెట్టిని వశముజేసి
కొంటిని. శివశంకరుఁడుగూడ నామోహసాగరమున మునిగి
నాఁడు ఇక నేగొఱంతయు లేదు. (నిష్క్రమించును.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

సు వ ర్ణ పా త్ర .

తృ తీ యాంక ము .

రంగము:—[శివశంకరునిగృహము—ప్రవేశము—శివశంకరుడు]

శివ:—(తనతో) అక్కటా ! ఇదియేమివీరిత ! ఎంతయోముచ్చటపడి,
జేయించుకొనిన సువర్ణపాత్ర గృహంబునఁ గానరాకయున్నది.
దీనికిఁ గారణము నాకిసుమంతయుఁ గానరాకయున్నది.

తే. గీ. పనితనమునంతయునుజూప ఁ వలయునంచు

స్వర్ణకారునితోఁజెప్పి ఁ పరమముదము

మీరఁజేయించుకొనినట్టు ఁ మేటిసేమ

పాత్రకానరాదేమని ఁ వగచువాడ.

నాకతిముదంబునుగూర్చుచుండు నాపాత్ర నెనరుదొంగిలించికో
కదా. నేను గృహంబువిడచిపోవునప్పుడు దానిని బాగ్గిస్త బెట్టికొనియే
పోవుచుంటిని. ఈవిషయమై యెవ్వరినడుగుదును. నాభార్య దానినెచ్చ
టనుంచితినిో చూడలేదని చెప్పెను. (ఇంచుకయూరకుండి) నాకొఱకు
వచ్చుచుండు స్నేహితులలో నెవ్వరో లెక్కఁగించియుండురు. కాని నీళ్ళ

యముగ నీవే దొంగిలించితివని యెవ్వరిని ధైర్యముతో నడుగగలను. అడిగితినేని వారికి విరోధినగుట నిశ్చయము. కావున నీసంగతినిఁ గూర్చి విచారింపక యూరకొనుటయే యుత్తమము. (ఎదుటఁజూచి) అదిగో గడియారం యెనిమిది గంటలుకొట్టినది. సుందరి నారాకకై వేచియుండును. సత్వరముగఁ బోవలయును. (ఇంచుకనడచును.)

(ముకుందశాస్త్రి—ప్రవేశము.)

ముకుం:—(శివశంకరునిజూచి) మిత్రమా! శివశంకరా! ఎక్కడికో బయలుదేరితివే ?

శివ:—ఒహూ! ముకుందశాస్త్రియూ! బయలుదేర నెంచుచుండఁగా నీవొక్కడ వెదురుగావచ్చుటయేగాక యెక్కడ కరుగుచుంటి వని యమంగళవాక్యముగూడఁ బలికితివా ?

ముకుం:—ఏదియైన ఘనకార్యము మనంబున సంకల్పించుకొని, వెళ్ళు చుంటివా యేమి ?

శివ:—ఘనకార్యమేమియులేదు. అనాదినమును బోవుచుండు గృహ మున కే.

ముకుం:—అనగా నాకర్థము తెలియలేదు.

శివ:—నీకా ! అర్థముదెలియనిది.

ముకుం:—సుందరి గృహమున కేకదా !

శివ:—నీకుఁ దెలియనిదేమున్నది ?

ముకుం:—మిత్రమా! అయిదు నిమిషములు గూర్చుందువా ?

శివ:—మధ్యాహ్న సమయమున సావకాశముగఁ గూర్చుండ వచ్చును గదా !

ముకుం:—సుందరి యింటికి యించుక యాలస్యముగా వెళ్ళగూడదా
యేమి ?

శివ:—నే నీరోజున నెనిమిదిగంటలకు సరిగా వచ్చెదనని చెప్పియుం
టిని. అది నాకై వేచియుండును.

ముకుం:—శివశంకరా ! బాల్యస్నేహితుడను సహపాతిని అగుటం
జేసి, నీతోఁ గొంతవలకు ముచ్చటించఁ దలచితిని.

సీ. సకలశాస్త్రంబులు ♦ సమధిక్ శ్రద్ధతో

సజ్జనుల్ నుతియింపఁ ♦ జదివినావు .

చదువుటేగాక ♦ భాషాసాగరంబును

గుంభసంభవుడీతిఁ ♦ గ్రోలినావు

గోళిలుటేగాక స ♦ త్కులధర్మములనెల్ల

సంపూర్తిగాఁజూడ ♦ జాలినావు

చూచుటయేగాక ♦ నాచరణంబు నం

దుంచుచుఁ గొన్ని నా ♦ వ్లొప్పినావు

తే. గీ. అట్టిసేవేడ కటకటా ♦ యాటవెలఁది

మోహసాగరంబున నిట్లు ♦ మునుగు పేడ

నిజకులాచారధర్మముల్ ♦ నీటఁగల్పఁ

దలఁచితో ! యిదిగీకును ♦ దగదుతగదు.

నేను నిరంతరమును నీయభివృద్ధిఁ గోరుచుండినవాడ నగుటం
జేసి, యిట్లు జెప్పసాహించితిని.

సీ. కనుసైగలనుజేసి ♦ నునమోహపాశంబు

నందాదగుక్కొను ♦ నట్లుజేసి

యింటికిఁజేరగా ♦ నిచ్చి, కపటమైన

వలపునుజూపించి ♦ పలువిధముల

మృదువాక్యములచేత ♦ మెప్పించి, తృటియైనఁ

దన్నెడబాసిన ♦ దాళజాల

సట్లునటించుచు ♦ ననురాగచేష్టలఁ

జూపుచుహితపున ♦ నోపుకొలది

తే. గీ. విటునిచిత్తంబుగఱగించి ♦ విత్తమెల్ల

సంగ్రహించి, తుదకు వృద్ధ ♦ జననిఁజేత

స్వస్తిఁజెప్పించునవ్వార ♦ సతినిఁజేర

దగునె యక్కటానీవంటి ♦ ధర్మగుణులు.

శివ:—

తే. గీ. నీవువచ్చియుంచుమాటలు ♦ నిశ్చయంబు

గణికలందున నుండుట ♦ కాని, యావె

లందులకును సుందరియైన ♦ సుందరికిని

మిగుల భేదంబుగలదయ్య ♦ జగతియందు.

మిత్రమా ! నీవు సుందరిసంగతి పూర్తిగ నెఱింగినవాడవు కాక పోవుటజేసి యట్లు బలుకుచుంటివి. అది సామాన్య వేశ్యలవంటిదికాదు.

మ. అవనీశాగ్రాకిన్ సతీమణిగఁజేయం ♦ గామనంబందు, నెం

చి; విశేషంబుగ యత్నమునసలిపి, రా ♦ జీనాక్షినీభంగినిన్

భువివేశ్యామణిగా సృజించెఁగమలో ♦ దూభతుండు; నద్దానికే

ను వయస్యా ! యెఱిగింపఁజాలగతమున్ ♦ ముమ్మాటికిన్ నమ్ముమా.

అది వేశ్యయైనను నాయందు సహధర్మచారిణీ వ్రతము నవలంబించి యున్నదని నేను నొక్క వక్కాణింపఁ గలను.

ముకుం:—మిత్రమా ! సమస్తము డెలిసిన నీ వెంత యజ్ఞనాభిలో

బడుచుంటివి.

“సీ. చింతపండాదిగారి ♦ జిల్లరవెలలేక

వెచ్చమిచ్చెడి వైశ్య ♦ విటుఁడొకండు
పునుగత్తరువు గులా ♦ లొడిచివాజి కరాట

వాసనలకు లబ్ధి ♦ వాడొకండు
చీరలురవికలు ♦ చీటితానులు నిచ్చి

వచ్చునేస్తపుసాలె ♦ వాడొకండు
కోరిననస్తువుల్ ♦ కొఱతలేక యొసంగు

గల యిష్టుడగు సావు ♦ కారియొకడు.

గీ. ఇంకవిటులెందఱో వెల ♦ యింతులకును

వారిసుఖభాగ్యపదవి యా ♦ బ్రహ్మకైఱుక”

అని గణికాగుణ ప్రవర్తన తారావళియందు నీవు చదివిన పద్యము మఱచిపోయితివా యేమి ?

శివ:—ముకుందశాస్త్రి ! గ్రంథములయందు గవులు రచించిన వానింబట్టియూ నీవిట్లు బలుకుచుంటివి.

సీ. చింతామణి వార ♦ కాంతాయుతుండైన

బిల్వమంగళమాట ♦ పినఁగలేదె
నిరతంబు ధనకామి ♦ నీలోలుడైనట్టి

కాళిదాసుని జూడ ♦ గాంచలేదె

వెలవెలందుల పొందు ♦ కలితమోక్షమనిన

శ్రీనాథుస్థితి జెవిఁ జేర్చలేదె

పర్యాంగనాస్నేహ ♦ భాగ్యంబునందూగు

ధూర్జటినడతలు ♦ వోచలేదె

తే. గీ. గ్రంథములకేమి యెన్నెన ♦ వ్రాయవచ్చు

నిజమునరయంగ నొక్కింత ♦ నిర్మలాత్ము

డైన కవిరాజులేడయ్య ♦ యవనియందు
కపుల పాక్యములు దలఁప ♦ గాఁబనేమి.

ముకుం:—నీవికటప్రశ్నములకు నేనేమియుఁ బ్రత్యుత్తర మీయఁజాలను. మంచినంగతులనే యేల యుదాహరణముగా దీసికొనరాదు.

సీ. కులకాంత నెడబాయ ♦ వలపు మందులఁ బెట్టి
విలుల జేరగదీసి ♦ విత్తమే ప్ర
ధానముగఁ దలంచి ♦ ధర్మవిచారణ
సేయక మదిలోన ♦ రోయకుండ
కుంటియైనను మఱి ♦ గుడ్డియైనను వేళ
పాశలు జూడక ♦ పశులనీతి
గలయుచుండు గణిక ♦ కాంతల కనురాగ
మేరీతినలవడు ♦ నెవ్వరైన

తే. గీ. విన్న నమ్ముదురేదీని ♦ బేలసఖుడ
దెలిసియుండియు సర్వంబు ♦ బలికెదేల
యిట్లు; నీవుచుకొనినట్టి ♦ యితివేశ్య
కులమునందున జన్మించి ♦ యలరలేదె.

ఉ. ఎందఱిఁ జేరదీసె, మఱి ♦ యెందఱిఁతోడ రమించి మించె, నిం
కెందఱి కొంపలార్పె? విటు ♦ లెందఱి జోగులుగాగ జేసె; నిం
కెందఱి ధర్మపత్నులను ♦ నేడ్వగజేసెను నీదువేశ్య; యా
యిందునిభాష్య వర్తనము ♦ నెవ్వరెఱుంగరు మిత్రరత్నమా.

కర్తపురమున నెందఱికి సన్యాసమిచ్చెనో! ఇంతయేల? మన
కన్నులమాందు సూర్యనారాయణ యడుగంటిపోవుట కెవ్వరుకారణము.

తే. గీ. మంచికులమునజననంబు ♦ గాంచి ; పూర్వ
 ద త్తమైనట్టి ధనముతో ♦ దనరి ; కన్న
 మిన్నెఱుంగక, వారకా ♦ మినినిమఱగి
 నేడుజోగియై తిరుగుట ♦ జూడలేదె.

మ. “ధనమాపోవును; మానమాచెడును; నిం ♦ దానెత్తిపెకెక్కు; లో
 ననుమానింతురు తెల్లిదండ్రిలు; కులం ♦ బావన్నెకుందక్కు; నూ
 తనమాంద్యమ్ముఘటిల్లు ; బండుగులు పం ♦ తంబొప్పసిందింతురో
 మనమా వద్దిక నాదుమాటవినుమా ♦ మర్యాదగాపాడుమా.

అని నీవు శ్రవణానంద గగ్గింధమున జదివిన పద్యము జ్ఞప్తికొ
 దెచ్చుకొనుము. సకలమెఱిగిన నీకు నేనింతకన్న నేమియుఁ జెప్పఁజాల
 ను. పిదప నీయిష్టము.

శివ:—మిత్రమా ! నీవు చెప్పినవాక్యములకు నాకావంతయుఁ గోపము .
 లేదు. కాని, సూర్యనారాయణకును నాకును హస్తీమశకాం
 తరము. ఆతడవివేకి యగుటంజేసి యట్టిస్థితి నందినాఁడు. సుందరి
 హృదయ తత్వము నాతడెఱుంగలేదు. (ఇంచుకయూరకుండి)
 ఇప్పుడి యననసరమైన చర్చమేల? నా కవసరమైన పని
 యున్నది. మఱియొక సమయమునఁ గలసికొందము.

ముకుం:—ఎప్పుడు కలసికొనినను నేనువచ్చించు వాక్యము లిట్టివే
 కానిమ్ము. (నిష్క్రమించును.)

(సత్యవతి—ప్రవేశము.)

సత్య:—(శివశంకరునిఁ జూచి) నాథా ! ముకుందశాస్త్రి యేదియో
 చెప్పుచున్నాడే.

శివ:—ముకుందశాస్త్రికిని నీకును బనియేమున్నది.

సత్య:—మీరెంత చెప్పకపోయినను, నేను వినలేదని తలంచితిరా యేమి. సుందరింగూర్చియే కదా యాతడు చెప్పుచున్నాడు. మీ శ్రేయమునగోరి యాతడు చెప్పవాక్యములఁ బాటింపుడు. అది యట్లుండ మధుపానవిషయమై నేఁజేయుచున్న ప్రార్థన నంగీకరింపకుండిరి. మీరు మధుపానమునకు నలవాటుపడుటయే గాక, సుందరినిగూడ మఱిగి నన్నొక దాసికంటె నతినీచముగఁ జూచుచున్నారు. మీరు నాయెడల నిష్కరుణనహించి యున్నందులకుఁగూడ నేను విచారింపను. తిట్టినను, గొట్టినను మీరే నాకు దిక్కు కాని మధుపానాది గుణంబుల మాని కులగౌరవంబును గాపాడుడు. పాపంబులకు సంతవంటిదియు, దుర్వాస నలకు నిలయంబును, మర్వాదమాపుటకు దంటయు నగు నీ మద్యపానము మీరేల మానరు. దీనివలన సంతద్రవ్యము నష్టమగుచున్నదో మీరేల యరయకుండిరి? ఉన్న ధనమంతయు నిట్లు వ్యయమైపడిదప మనల నెవరుచూతురు. ప్రాణేశ్వరా నామనవి వినుడు.

శివ:—నీమాత్రము తెలివి నాకులేదని తలంచుచుంటినా యేమి? నేను నిన్ను నీచముగఁ జూచుచుంటినని పలికితివి. నావలన నీకుఁ గొంతయేమి? నగలులేవా? వస్త్రములులేవా? కడుపునిండ కూచులేదా? నావిషయమై నీవు గుండనేల?

సత్య:—నాకట్టి కొంత యేమియునులేదు. కాని, మీరు దుష్కృత్యముల పొంతబోవుచుండుటయే కొంత.

మ. ధరణీదేవకులంబునంబొడమి శాస్త్రజ్ఞానముంగాంచి ; భాస్వరకీర్తింగొన జాలునీవిటులు వే • శ్యాలోలతన్జిక్కి ము

ష్కరులొమితులగూడి త్రాగుటకు ♦ వెచ్చంబెట్టవితంబు ; గుం
దక నేరీతిని నుండగాగలను నా ♦ ధా ! నీవెవాక్కుచుప్పిం.

సీ. సద్గుణుండౌ శివ ♦ శంకరుండిట్టివా

డా యెగా న నెడు వా ♦ క్యంబులకును

భూసురుండేమి ? యా ♦ రా సుర త్రాగుటే

మని పురినున్న స ♦ జ్జనులనుడికి

విద్యాధికుండిట్లు ♦ వేశ్యలంగూడుచు

నెగడుటేమసియ్యాడు ♦ నిందలకును

లఖలశాస్త్రార్థ ర ♦ హస్యసంవేదియై

జూదమాడున నెడు ♦ వాడులకి ను

తే. గీ. నెట్లు దలయెత్తి మెలఁగుదు ♦ నేమిసేతు

నెందుజొత్తును ; నానూట ♦ నింతయైన

జెవిని జేర్పకయుంకివి ♦ జీవితేశ

సకలమెఱిగియు నీభంగి ♦ సలుపనగు నె.

(ఇంచుక యూరకుండి) నాధా ! నామాలలకుఁ బ్రీత్యుత్తర
మీయరేల ? మిమ్మునుసరించి తిరుగు స్నేహితు లెల్లరును ద్రవ్యా
పేక్షచేతనే యని భావింపుడు. మీరు నిరసులయినచో మిమ్ముఁజూచు
వారొక్కరు నుండరు. నాయందు గృపవహించి యీదార్వ్యత్తుల
మాని యశంబుగనుఁడు.

శివ:—(ఇంచుక కోపమున)

ఉ. ఓసిదురాత్మురాల ! పడి ♦ యుండక యొక్కెడనాకునిట్లు, నే

బాసు భళావినీతులను ♦ బల్కుగసాగితివేమనందు, రా

కాసివలెన్ నిరంతరము ♦ కానివిధంబునఁ జాలుఁ జాలు, నీ
వీసరణిన్ వచించుటది ♦ యెంతయునొప్పదు యూరకుండుమీ.

నాకు నీవు బుద్ధులు గఱపనేల. నాసంగతి నాకుఁ దెలియదా?
అనవసరమైన విషయములందు నీవెప్పుడును జోక్యము గలిగించుకొన
కుము. పొమ్ము. (నిష్క్రమించును.)

సత్య:—అక్కటా! నేనేమి సేయుదును.

(నిష్క్రమించును.)

రంగము:—[రాజవీధి:—సురాపానమత్తచిత్తుడైన శివశంకరుఁడు
ప్రవేశము.)

శివ:—ఆహా! ఆకాశమున నక్షత్రమొకటియైనఁ గానిపించుట లేదు.
మబ్బు దట్టముగ గ్రొవ్వి నది. ఏమి యరుములు! ఏమి మెరు
పులు! వహ్వా! నగరమంతయు నిశ్శబ్దముగ నున్నది సుందరీ!
సుందరీ! ఏమి మాట్లాడవు? అబ్బా! ఏమియలుక! నీ వలుక
బూనిన నేను సైచియుండునని తలచితివా యేమి? ఏదీ! ఇక
మూరుబలుకక రమ్ము. అదిగో! మీయమ్మకు నల్లమందు
అయి పోయినదనినూ పలుకుచుంటివి. ఇంకేకదా! వెధవ
నల్లమందు. ఇదిగో! ఈ రెండురూపాయలను తీసికొని దాసిని
నల్లమందునకు బంపుము. తెలిసినదా? (పరికించి) ఏమిది! నే
నిప్పుడెక్కడ నున్నాను. సుందరియింట్లో లేనే. జగమంతయు
నిల్లున్నదేమి? వెధవ సూర్యనారాయణను నేను సుందరియింట
బ్రవేశించి యాడ్పించివేసినాను వానికిని నాకును నక్కకును
దేవలోకమునకును నున్నంత భేదమున్నది. ఈ విషయమున
సూర్యనారాయణ నన్నుఁగూర్చి యేమయినా కుట్రఁజేయునాఁ

చేయనీ ! డొక్క బ్రద్దలుచేయనా ? ఒరే ! జాగ్రత్తగా మెలం
గుము. (ఇంచుక నడచి) ఈశ్వర సృష్టియంతయుఁ జిత్రమే.
అంతయు మాయయే. ఆపరమేశ్వరుఁడు జీవులను దోలుబొమ్మ
లుగఁ చేసి యాడించుచున్నాడు. నన్ను సుందరి నిశ్చయ
ముగా దోలుబొమ్మగఁజేసి యాడించుచున్నది. సుందరీ ! నీవు
జాణవు. నన్నుఁ గట్టివేసినావు. (నవ్వుచున్నాడు) నీవు వట్టి
వెట్టిముండవు. కల్లకపటము లెఱుఁగని యమాయకురాలవు.
నిన్నుఁజూచిన నాకు మిగ్గుల జాలికలుగుచున్నది. (ఏడ్చును)
దైవంబు లందఱిలోను రాముడే మంచిదైవము. పిలువగానే
పలుకును. (రామునినుద్దేశించి)

మ. అవరాధంబులహర్నిశంబులు మదీ ♦ యంతైన దుర్బుద్ధిచే
విపరీతంబుగఁజేసినా డనుభవ ♦ ద్విఖ్యాతకారుణ్య దృ
ష్టిపథంబందున నన్నుఁ బెట్టి యికఁ ర ♦ క్షింపంగదేతండ్రి, నే
నపవిత్రుండఁ బవిత్రుఁజేయఁదగు రా ♦ మా ! భక్తకల్పమృమా.

సేబాష్. పిలువగానే పలికినాడు. అదిగో ! శివశంకరా ! నీవు
చేయుచున్న పని చాలామంచిదని పలుకుచున్నాడు. నిట్టలప్రకాశదాసు,
వేమన్న మొదలగువా రీమార్గముననే తరించిరని చెప్పుచున్నాడు.
జాతీయాభ్యుదయ రహస్యమంతయు నిందే యున్నదనుచున్నాడు.
(నడచుచు) ఎవరువారు ? పలుక రేమి ? (తొందరగా నడచుచుండగాఁ
గాలికి దెబ్బతగులును) థేష్. రాయి ముక్కలయినది. రోగముకుదిరి
నది. నాశరీరము యుక్కువంటిదని దానికి తెలియలేదు. (కూర్చుండి
తూలుచు) మనస్సు నిరంజనము. నిరామయముగా నున్నది (నేలపై
నొలుగును.)

[సత్యవతి—వెంకటలక్ష్మి—ప్రవేశము.]

వెంక:—తల్లీ! ఈ రాత్రి సమయమునఁ బడుచు లేచుచు సంతయ వస్థఁబడుచుంటివమ్మా!

సత్య:—వెంకటలక్ష్మీ! ప్రాణేశ్వరునిపైనున్నభక్తి నాకీయంధకారము పండు వెన్నెలవలెనే యున్నది. ఇంతకును నాధుఁడెచ్చట నుండునో కదా!

వెంక:—ఆయనయెక్కడ నుండును. సుందరియింటనే యుండును. మీచిత్తమున భయమందుమరుగాని, యాయన కేమియుభయములేదు. (దిక్కులుచూచి) అమ్మా! చీకటిచే దిక్కులే కనిపించకయున్నవి. మబ్బుగూడ వేసినది. ఆడవాళ్ళము వచ్చితిమి మన కేమి యాపద కలుగునో.

సత్య:—నిష్కల్మషచిత్తనగు నేనుండగా నీకుభయమేమి. ఆసుందరి యెల్లు యిక్కడకు దగ్గఱనే యున్నది.

వెంక:—ఆబోగము ముండ యింటికి మీరు పోవునురా?

సత్య:—పోయినదప్పేమి నాభర్త కొఱకుఁగదా!

(శివశంకరుఁడు పడియుండును.)

శివ:—నాచిత్తమిప్పు డతినిర్మలముగ నున్నది. నేనిప్పుడు ధ్రువమండలమునుగూడ దాటిపోయినట్లున్నాను. అరుగో! సప్తఋషులును నన్నుఁజూచి తైల్లమొగములు వేయుచున్నారు.

వెంక:—(సత్యవతినిఁజూచి) అమ్మా! బాబుగారిమాటలవలె నున్నవి.

సత్య:—నేనును నదియే చూచుచున్నాను.

శివ:—ఎవరువారు చోరులాయేమి ఈ శివశంకరుడు చోరులకును
గీరులకును భీతిల్లువాడు కాడు. రండు నేనిప్పుడు సహస్రమద
గజ సత్కుండనై యున్నాను.

సత్య:—వెంకటలక్ష్మీ ! నాధుడే సందియములేదు. అక్కటా ఈతఁ
డిప్పుడున్న స్థితికేమని వగతును ? (ఇంచుక యూరకుండి)
ఇచ్చట విచారించుచు నుండనేల నెమ్మదిగా నీయనను గృహం
బునకుఁ దోడ్కొని పోవుదము. (శివశంకరుని సమీపించి)
నాథా !

శివ:—సుందరియూ యేమి ?

వెంక:—బాబూ ! ఇట్లుంటేరేమి ! ఎవ్వరైనఁ జూచిన నవ్వరా ?
ఇంటికిరండు.

సత్య:—

మ. అకటా ! ఏమనిచింతబొందుదును నా ♦ ధా మద్యమున్ దాల్చి జ్ఞ
ప్తికిదూరంబయి వెట్టివానివలె నీ ♦ వీధింబడంగాంచి జం
కక నిండింపదె సజ్జనప్రకర మిం ♦ కంజాగుసేయంగ నే
టికి రారమ్మ గృహంబుజేరగను బా ♦ ధింపంగనేలా ననున్.

నేను బ్రదికియున్నంతవఱకును మీఁ గీ సురాపానము మానరు.
మీరు సంపూర్తిగ నిందపాలుగాక మునుపే నేను మరణమందుట
మంచిది.

వెంక:—అమ్మా ! మీరీసమయమున నేమియు మాటలాడకుడు. (శివ
శంకరునిజూచి) బాబూ-అమ్మి (చేయిబట్టుకొని లేవదీయును)

శివ:—నన్నెక్కడికి దీసికొనిపోవుదురు?

వెంక:—బాబూ ! కేకలువేయకరండి. అమ్మా ! మీరాప్రక్కను
డుడు.

(శివశంకరుని గృహమునకుఁ దీసికొనిపోవుదురు.)

రంగము:—[శివశంకరుని గృహము ప్రవేశము విచారముతో
శివశంకరుడు.]

శివ:—(తనలో)

తే. గీ. కలధనంబెల్ల నవ్వార ♦ కామినికిని
హితులకు; మధుపానమునకు ♦ నించుకైన
వెనుకముందులు జూడక ♦ వెచ్చఁబెట్టి
నాడ; నింకేమి గావించు ♦ వాడ నిపుడు.

చేతధనంబున్నంతవఱకుఁ బూర్తిగఖర్చుపెట్టితిని. ఇప్పుడొక్క
కాసైనఁజేతలేదు. అవసరమువచ్చినప్పు డొక్కకాసైనను గానిపించదు.
ఇప్పుడవసరమునకై యెవ్వరినడుగుదును.

సీ. “బ్రాందిషాపు” నకును ♦ బాకీనిఁ దీర్చంగ
నద్దెవచ్చెడు కొట్లు ♦ నమ్మినాడ
యేలూరు ధనకాంత ♦ యేతెంచినంతనే
పొలమమ్మి ద్రవ్యంబు ♦ బోసినాడ
పిలువంగ స్నేహితుల్ ♦ వీలుగాదనకేగి
ద్యూతమందున విత్త ♦ మోడినాడ
నిమిషంబు నెడబాయ ♦ నేరక సుందరి
కెంతో ధనంబును ♦ నిచ్చినాడ

తే. గీ. నిన్నెనమ్మితి మన్న స్నే ♦ హితులకెల్ల
వలయు ధనమిచ్చి మోదంబు ♦ గొలిపినాడ

చివట కొక రూకయైనను ♦ జేతలేక
వగపుబొందుచు నీరీతి ♦ మిగిలినాడ.

అవసరమువచ్చినప్పుడు నాయొద్ద సొమ్ములేకపోయినప్పు డేదైన విక్రియించియైన యవసరము గడుపుకొంటినిగాని, యెన్నడును నొరుల నడిగి యెఱుంగను. ఏదియైన విక్రియించుదమన ను నేమియునులేదు. గృహము నా భార్యపేరనుండుటంజేసి దానిని విక్రయించుటకుగాని, తాకట్టుబెట్టుటకుగాని నాకు స్వాతంత్ర్యములేదు ఎవరినగ్గిఱకైనబోయి ఋణమడుగుదమన్నచో, నే న్నాస్తి నంతయు విక్రయించిన సంగతి యందఱును నెఱింగియుండుటయేగాక, యెన్నడును నప్పు నడిగి యెఱుంగని నేనిప్పుడడిగితినేని వారనుమాన మందుడును. అక్కటా ! ఏమియును దోచకున్నది. రేపు సుందరియింట జరుగనున్న బంధువుల విందుకై సొమ్ముచ్చెదనని పలికితిని. దాని నెట్లీయఁగలను. నేటి దినమున మద్య పానమునకుఁగూడ డబ్బులేకున్నది కదా !

తే. గీ. వెలవెలందియింటను రేపు ♦ విందుకొఱుకు
వలయుద్రావ్యంబునీకున్న ♦ భంగమగును.
గాదెకార్యంబు; దానిపై ♦ గణకతల్లి
కాగ్రహంబుజనియించు నా ♦ యందునకట.

చదువుకొన్నది యగుటచే సుందరి సరసురాలు. నాయుం దతి. గౌరవము, మోహము, ననురాగము గలిగియుండుటయే గాక, యెన్నడును గట్టిగా నోరువిప్పి యిదికావలయు నది కావలయునని యడిగి యెఱుంగదు. నేను దీని గృహమున నడుగుబెట్టకపూర్వము, దీని పక్ష ర్తన యెట్లుండెనో తెలియదుగాని, నేను వచ్చిన పిదప, నితరపురుషులను గన్నెత్తియైనఁ జూడకుండెను. మాయ మర్మము లెఱుంగని

ముద్దరాలు. వేశ్యలలో నిట్టి సద్గుణములు కలదాని నెందును జూచి యెఱుంగను. అట్టిదాని కోరికల దీర్చకయుండుట నాకెంతయుఁ జిన్నతనము కదా. (ఇంచుక యూరకుండి) ఏవిధముగనైన నేడు నాతాగ్రుడునకును, సుందరి కొఱకును గొంతవిత్తము సమకూర్చవలయును. (అలోచించి) సరే! ఆలోచించుచు నిట్లుగూత్తుండినందువలన బ్రయోజనము లేదు. నాకిప్పుడొక చక్కని యుపాయము తోచినది. ఆయుపాయము సాగెనేని యిప్పటి యవసరముతీరును. (ఎదుటఁజూచి) అదిగో! నాభార్య వచ్చుచున్నది. ఈమెయొద్ద నాతంత్రమును బ్రయోగింపవలయును.

[సత్యవతి—ప్రవేశము.]

సత్య:—(తనలో) ఏమి కారణమోగాని నేడు నాధుఁడు గృహము నందే యున్నవాఁడు. (పఠికించి) దీఱ్ఱాలోచన తత్పరత యీతని మొగంబునఁ గన్పట్టుచున్నది. (సమీపించి) మనోహరా ! అనుదినంబును నుండు సంతోషము మీ మొగంబున నేడు గానిపించక యుండుటయేగాక, యెందులకో విచారించుచున్నట్లున్నారు. ఈ సేనపరాలందులకుఁ గారణం బెఱుంగనగునే?

శివ:—(తనలో) నాయుద్యోగమున నెమ్మదిగాఁ బ్రవేశించెదగాక. (ప్రకాశముగా) రమణీ ! నేను వట్టి నిర్భాగ్యుడను.

మ. మదిరాక్షీఘనసాధ్వినైన నిను సం ♦ భావించుచున్ జూడకే
మదిరాపానమునన్ మెలంగి వెల భా ♦ మారత్నముంజేరి, ను
ర్జ్వదమీకన్నుల గప్ప స్నేహితులఁ జే ♦ రుదీసి నేడిట్లు గ
ప్తదశంబొందితి ద్రవ్యమంతయును, వె ♦ చ్చుబెట్టి నిర్భాగ్యతన్.

నాకు సురాపాన మలవడకపూర్వము నీవేమి సౌఖ్యమందితివో కాని, తరువాత, నేటినటకును నీవు నావలన సౌఖ్యమే యెఱుంగవు. సాధ్యివగుటంజేసి, నేను సురాపానము సేయుచుండినను, వేశ్యా ప్రియుండనై యుండినను సైరించి నాసేవఁ జేయుచుంటివి. తరుణీ ! నీ ఋణము నేనెన్నిజన్మములకైనను దీర్పఁజాలను. కాని నేను నీయెడల జేసిన యకృత్యంబులను మఱచి నన్న మాత్రము మఱచిపోవలదు.

సత్య:—నాథా ! మీరిట్లు బలుకుటకుఁ గారణ మూహింపఁజాలక యున్నాను. ఆవిషయమై మీకిప్పుడేల చింతకలుగ వలయును.

శివ:—సర్వమునునైన పిదప చింతగాక మజేయున్నది. ఇంక నాకు బ్రతుకునందే రోతపుట్టినది.

చ. పలికితివీవునాకుఁ బలు ♦ భంగులఁ ద్రొంగుదు మానుమంచు నీ
పలుకులు విశ్వసింపక వి ♦ పద్మశబ్దాందితి నేమిసేతు నీ
పలుకులు సత్యమయ్యెఁ గుల ♦ భామనునిన్ను సిరాదరించి; చూ
వెలఁదిని సుందరిన్ మఱగి ♦ విత్తమునంతయు వెచ్చబెట్టితిన్.

సత్య:—(తనలో) ఇప్పటి కీతఁడు పశ్చాత్తాపమునందినాడు. భగవంతుఁ డీతనికి నేటినుండి మంచి బుద్ధినిఁ బ్రసాదించుగాక (ప్రకాశముగా) ప్రాణేశ్వరా ! గతించినదాని కిప్పుడు విచారించి నందువలన బ్రయోజనమేమి యున్నది. ముందు కర్తవ్యమును జూచుము.

శివ:—కర్తవ్యమేమున్నది. ఇంక నెమ్మదిగా నేనీ ప్రపంచమునుండి దాటి పోవుమార్గమును జూచుకొనుటయే కర్తవ్యము.

సత్య:—అక్కటా ! ఎంతమాట చెప్పితిరి. ఈ దీసురాలు యట్టివి చూడగలదా ? అయినను మీకిప్పుడంత యవస్థయేలవచ్చెను?

శివ:—రమణీ! సమస్తమెఱింగిన వాడనయ్య కులధర్మమును మఱచి
మద్యమునుద్రావుచు వెలకాంతకుఁ జిక్కి సకల సంపదలను
గోలుపోయితిని నిందయా వచ్చెను. ఇంక నేను జగంబునఁ దల
యెత్తి యెట్లు మెలంగగలను.

సత్య:—నాథా!

చ. జరిగినదాఁకీగతి వి ♦ చారముజెందిన లాభమేమి; సుం
దరికిని మీరొసంగిన ధ ♦ నంబును మిత్తులుగొన్న ద్రవ్యముల్
మరలలభించునే యికను ♦ మానసమందున ధైర్యమూని యే
కరణినొవెళ్ళదీయుదమా ♦ కాలము కాగలకార్యమద్దియే.

శివ:—ఇప్పుడునాకు వచ్చిన యాపదనుండి బాటినఁగదా కాలమెట్లో
గడప నెంచుట.

సత్య:—ప్రాణేశ్వరా! ఉన్నదంతయు నైనపిదప నింకను నాపదయే
మున్నది १

శివ:—కన్న గానక చేసిన ఋణమునలనఁ గలిగిన చిక్కులన్నియు
దీరినవి; కాని యొకటిమాత్రము నిలిచిపోయినది. అయ్యది నేను
నేటి సంధ్యాసమయములోపుగ నీయకయుంటినేని, వారు నన్ను
న్యాయస్థానమునకుఁ గొనిపోవుదురు. దానివలన నేను నిన్ను
మరలఁజూడగలుగుదునో లేదో యని విచారించుచున్నాను.

సత్య:—అది యేవిషయమైన ఋణమో యెఱుంగవచ్చునా?

శివ:—దుష్కార్యము లనేకములు చేసిన నేను నీయొద్ద సిగ్గువిడిచి
యేల చెప్పకుండును १ ఇయ్యది మద్యపాన విషయమై జేసిన
ఋణమే.

సత్య:—నాథా ! ఇంతవఱకును లోకులు మిమ్ము రహస్యముగ నేమని చెప్పకొనుచుండిరి. ఇప్పుడు మీరీవిషయమునుగూర్చి న్యాయస్థానమున కరిగితిరేని, లోకనిందకు మితిలేకయుండును. మీ కష్టమే నా కష్టము. మీ సుఖమే నా సుఖము. మీరు నాయం దింతవరకును నిరాదర భావము వహించియుంటిరిగాని, నేనెన్నడును మీయందు హేయభావమున నున్నదాననుగాను. మిమ్ము సన్మార్గపర్తనులుగాఁ జేయుమని నిరంతరమును నేనుపరమేశ్వరునిఁ బ్రార్థించుచున్నదాన. భగవంతుఁడు నాయందనుగ్రహించి నేటికి మీకుఁ బశ్చాత్తాపముగలిగించినాడు. ఇక నైనను నాకు మీపాదసేవయొసంగి కృతార్థురాలిగఁ జేయుఁడు. ధనములేకపోయినచో బిచ్చమెత్తుకొనియైన సుఖముగాఁ జీవించవచ్చును. మీరు “అప్పులవారి” చే న్యాయస్థానమునకుఁ దీసికొనిపోవఁబడుచుండ నేనుజూచి సహింపఁజాలను. ఆయుణ మొత్తమెంత ?

శివ:—ఎంతయైన నేమి ? ఇప్పుడేమిచేయగలము ?

సత్య:—కర్తవ్యమూహింతము. సెలవిండు.

శివ:—నాలుగువందల రూప్యములు.

సత్య:—అయినదానిలో నిదియొకటి మీకంటెనాకుఁ గావలసినదేమున్నది ? మనోహరా ! ఈయుణముతీర్చుటకు నాయొద్దనున్న కంటెయు, నొడ్డాణమునుదప్ప మఱేమియులేవు. మీరుచెప్పిన మొత్తమున కివి సరిపోవును.

శివ:—(తనలో) నాచిత్తమునకిప్పుడు ధైర్యముకలిగినది. (ప్రకాశముగా) నాగ్గిమణి ! సిగ్గులేక నేనుజేసిన యకృత్యములు చాలవా ? నీవస్తువులుగూడ విక్రయించవలయునా ? చాలుఁ జాలు.

సత్య:—నాథా! మీరు సందియమందవలదు. మీయిక్కట్లతప్పటయే నాకుఁ గావలసినది. (వస్తువులదీసియిచ్చును.)

శివ:—హా! రమణీ! నేనెట్టి చారుణకృత్యమునేయుచుంటిని.

తే. గీ. విత్తమంతయుఁ బోయినన్ ♦ జిత్తమందు
చింతనందంగలేదింత ♦ చిగురుబోడి
భవ్యభవదీయ గళమున ♦ వస్తువులను
గైకొనిన యందులకుఁ జింతఁ ♦ గాంచుచుంటి.

కానిమ్ము భగవంతుఁడెంతటితోనైన మనకుసౌఖ్యము నిచ్చుగాక!

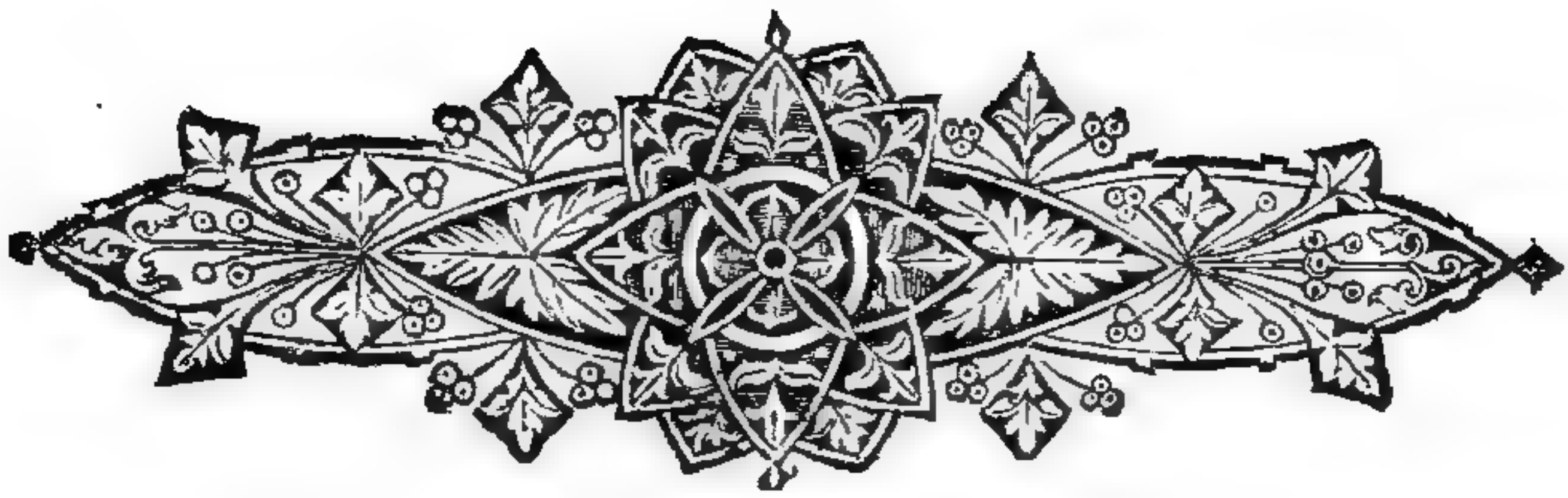
సత్య:—మీరు విచారింపక సత్వరముగ వీనిని విక్రయించి బాకీ నుండి విముక్తులుగందు.

శివ:—(తనలో) వీనిని విక్రయించి యిందు కొంత సొమ్మును సుందరి కిచ్చి మిగిలినది నామద్యపానమున కుంచుకొందుగాక తరువాత సంగతి జూచుకొందము. (నిష్క్రమించును.)

సత్య:—ఇప్పటికినేను ధన్యురాలనయితిని. పరమేశ్వరుఁడు నాయందు గరుణించినాడు. ఈవస్తువులు పోయినను నాకుఁ జింతలేదు. నాధుని యాపద తప్పటయే నాకుఁ గావలసినది. నాధుఁడు మద్యపానమునకుఁ జేయించుకొన్న సువర్ణపాత్రను నేను దాచి తినన్న సంగతి యాతనికిఁ దెలియనేలేదు. కాలక్రమమున నీ విషయమై యాతనికిఁ దెలిపి యొసంగెదఁగాక !

(నిష్క్రమించును.)

ఇది తృతీయాంకము.

సు వ ర్ణ పా త్ర .

చ తు ర్థాం క ము .

రంగము:—[సుందరిగృహము—ప్రవేశము—మనోరమ]

మనో:—(తనలో) రవ్వొత్తసేపయినా కూసోడానికి తీరుబాటులేకుండా వుంది. అస్తమానం ముసల్దాన్ని నల్లమందుకని వోసారి, పొగ సుట్టలకని వోసారి, కూరలకని వోసారి తిరగలేక సచ్చిపోతూ వుండాను. సచ్చిపోవడానికన్నా తీరుబడిలేను.

(పోలి శ్లేట్టి—ప్రవేశము.)

పోలి:—(మనోరమను జూచి) ఈవాళమనోరమ పూర్తిగా ముస్తా బయిందే !

మనో:—ఓహూ ! బావయ్యగా రొచ్చారూ ! ఈ ముస్తాబుచూసే నా నన్నుక్కిరిసిస్తున్నారు. మీకుమల్లే మాకుమంచి గుడ్డలు యేలావస్తాయి. సావుకారు గారు యిన్నాల్లనుంచి వత్తారన్న మాటేగాని కనిపెట్టుకొని వున్నదని ఒక కొకయినాకొని పెట్టి డంలేదు. మనోరమా అని పనొచ్చినప్పుడు మాత్రం పిలుస్తాడు.

పోలి:—నువ్వు మా సెడ్డదానవు. నీకు కోకలకేవి తక్కువ. శివశంక
రంగా రియ్యడం లేదా యేవిటి.

మనో:—ఆయనజోలి మీ కెందుకు. మిమ్మల్ని అడిగినాను. మీ
దయ.

పోలి:—ఇంతేకదా ! (ఇంచుకయూరకుండి) సుందరియేది. ఒకసారి
పిలుపు. మళ్ళీ నేను తొందరగా వెళ్ళాలి.

మనో:—మీసేతులో పొట్లం యేవిటి.

పోలి:—నువ్వు సుందరిని పిలుద్దూ.

మనో:—(ఇంచుకనడచి) సుందరవక్కయ్యో ! బొర్రబావయ్యగా
రొచ్చారు.

సుంద:—(ప్రవేశించి) ఏమిటా పిలుపు.

పోలి:—దానికి నాబొట్టచూస్తే వేళాకోళంగా వుంది. ఈమాత్రంబొట్ట
వుండబట్టే అన్నవస్త్రాల్ని లోపంలేకుండా వుంది. లేకపోతే
వుయ్యారు పంతులుమోస్తరుగా శంకరగిరిమన్యా లట్ట
పలసిందే.

సుంద:—వెళ్ళింది. దానికో నేమిలెండి.

పోలి:—అబ్బే ! నేను హాస్యానికన్నాను. దానిమాటలకేమి. ఇదిగో !
పుచ్చుకో. (ఒకపొట్లము నిచ్చును)

సుంద:—సెట్టిగారూ ? ఇదియేమి ?

పోలి:—నిన్న చెప్పలేదా ! ఈవాళ మాబుల్లోడికి అన్నం ముట్టిం
చాము. ఏమిటో యింట్లోచేసిన కాస్త పులిహోర, అరిసెలు.
నీకోసం తోచ్చాను.

సుంద:—నామీద మీకు ఎంత దయ.

మనో:—పెద్దమ్మ పిలుస్తున్నట్లుంది. (నిష్క్రమించును.)

పోలి:—మీ సూర్యనారాయణ ఈదారిని వచ్చాడు. ఇక్కడికి వచ్చాడా యేమిటి?

సుంద:—ఆయన యిక్కడ కెందులకు వచ్చును.

పోలి:—ఆయన్ని నువ్వీడ్చేసి నప్పటినుంచి దిగాలపడిపోయినాడు. ఏమోస్తరుగానైనా యెవరైనా అప్పిస్తారేమో అని తిరుగుతున్నాడు.

సుంద:—మీ దగ్గర కేమయినా ఋణమునకు వచ్చినాడా.

పోలి:—వస్తేనూత్రము నేను యిస్తానా యేమిటి అనసరంగా కావాలనినీ రెండువందల రూపాయలిస్తే, అయిదువందల రూపాయలకు నోటు వ్రాస్తాననినీ చెప్పినాడు ఇదివఱకు నేను యీలాటివ్యాపారం ను బాధాభూతం పెట్టుకొని రెండుచేతులా బాధాభూతంగాను. ఆసుబాధాభూతం యీలాగే తాగుడుకోసం, వారిదగ్గరా వీరిదగ్గరా సొమ్ముతేచ్చి తుదకు దమ్మిడిలేక నలుగురిమొగాలు చూడడానికి గూడ సిగ్గెసి మూల కూర్చున్నాడు. వ్యాజ్యానికి వెళ్లేటప్పటికి, తాగించి యీలాటినోట్లు రాయించారని డబ్బిచ్చినవాళ్ళకే మొప్పించింది.

సుంద:—నాకీగోలం తాయెందుకు?

పోలి:—శిశుశంకరుడి వ్యాపారముగూడా సన్నగించినట్లుండే.

సుంద:—నాకీసంగతులన్నియు నెట్లుదెలియును. ఏదియెట్లున్నను మీకు నామీద పరిపూర్ణ కృపయున్న జాలును నాకును సతనింజూచిన నసహ్యముజనించినది. మీమీదనున్న మోహముచేత నాయనకు స్వస్థివాక్యము చెప్పటకు దలంచుచుంటినిగాని, మా

యమ్మ పోరాటముచే నట్టిది చెప్పలేక యూరకుంటిని. నాజన్మ
యన్నంతవఱకు మిమ్మెడబాయను. మీరుగూడ నాయందట్లే
నిష్కపటహృదయముతో మెలంగవలయును.

పోలి:—(తనలో) దీనికి నాయందు నిజమైనమోహమువున్నది. లేక
పోయిన నిట్లుపలుకదు. కాకపోతేయేమిటి? ఎంతగ్రాహ్యమై నా
కోవటిచ్చినట్లీయగలడా నేమిటి.

మనో:—(ప్రవేశించి) సుందరవక్కయోయ్. చివచంకరుడుగారొత్తు
న్నారు.

పోలి:—కొంపమునిగిందే. ఇతఁడునన్ను చూచాడంటే బజారులో
టమటమావేస్తాడు.

సుంద:—మీతుభయమునందవలదు. నేను బాకీవుండుటచే నడుగుట
కువచ్చెనని చెప్పుదును.

(శివశంకరుఁడు ప్రవేశించును.)

శివ:—(పోలిశెట్టినిఁ జూచి తనలో) ఏమిది! పోలిశెట్టి యిచ్చటనుం
డెను? ఈతఁడు సుందరిపై భ్రాంతిచే వచ్చియుండెనాయేమి?

సీ. భూసురాలింగన ♦ ముషయిరోత జనియించి

బొట్టపైఁ జిత్తుంబు ♦ పోయెనేమొ

మృదువైన మేననై ♦ మదిరోసి తామర

పైన మిగుల కోర్కె ♦ బరగెనేమొ

మధురభాషణముపై ♦ మనసు విసిగికప్ప

యూర్పులపైఁ గాంక్ష ♦ యలరెనేమొ

మరసుగంధాది ద్ర ♦ న్యంబు లసహ్యమై

నీరుల్లిపై భ్రాంతి ♦ బారెనేమొ

తే. గీ. వివిధఫలహారముల్ గడు ♦ వెగటుదోచి
 సెనగగుగ్గిళ్ళపైఁ బ్రీతి ♦ యొదవెనేమొ
 కాసులు మొహరీలపయినఁ ♦ నీసుగలుగ
 పిచ్చికొలతపై బ్రేమ ♦ వెలసెనేమొ.

కాకున్న నీపోలిసెట్టి యియ్యెడకు రాబనియేమి ? సుందరివిష
 యమై వారివీరిచే వినుచున్న మాటలంబట్టి నాచిత్త మొక్కింత యును
 మానముగ నేయున్నది. (ఇంచుక ముందునకు నడచును.)

సుంద:—(లేచి పోలిసెట్టినిఁజూచి) సెట్టిగారూ ! మీరు ప్రతిదినమును
 మాయింటిచుట్టును దిరగ నవసరములేదు డబ్బుఅందిన వెంటనే
 నేనేపంపుదును.

పోలి:—అబ్బో ! ఇది మహాతమాశామనిమి. ఈ బాహ్యస్మాడికి అను
 మానం తగలకుండా యిల్లాఅది. భేష్ దీనికితగినట్లు నేనుకూడా
 జవాబు చెప్పాలి (ప్రకాశముగా) ఈ మోక్షముగా యెన్ని
 సార్లో చెప్పడమయినది. ఏలాభం ఇల్లాగయితే మేమేమినర్త
 కం చేస్తాము. (నిష్క్రమించును.)

శివ:—(సుందరిని జూచి) సుందరీ ! ఈతని గోలమేమి ?

సుంద:—ఏమి చెప్పమను ? శిశువు చచ్చినను నమస్కృతు వాసన పోవ
 లేదనునట్లయినది. సూర్యనారాయణగాకు మాకుఁ గావల
 సిన సామగ్రి వీరికొట్టువద్ద తెచ్చుచుండుటవాడుక. మనోరమ
 వెళ్ళి కావలసినవస్తువులు తెచ్చుచుండుటంజేసి తన లెఖిల
 యందు నాపేరు వ్రాసినాడు.

శివ:—ఇదియా యీతని కాకకుఁ గారణము (ఇంచుక యూరకుండి)
 ఒక వేళ పోలిసెట్టికిఁగూడ సుందరికై భిక్షులతోజనించెనేమో యిచ్చి
 తలంచితిని.

సుంద:—(తనలో) ఈతఁడను మానమందెనా యేమి, అయిన నేమి ?
 ఈతనిస్థితిగూడ మాటినది. (ప్రకాశముగా) ఇన్నిదినముల
 నుండియు నాచిత్తవృత్తి నొక్కింతయు మీరెఱుంగలేక పోతిరి
 కదా ! మిమ్ములనే నమ్మియున్న నన్నీదీతిఁ బలుకజెల్లునా ?
 చాలుఁ జాలు నాపై మీకిష్టము లేదేని వచింపుఁడు అంతియే
 గాని యిట్టి నిష్ఠురవాక్యము లాడవలదు.

సీ. నెలకుమున్నూరు రూ ♦ కల నొసంగెదనన్న
 సుబ్బరావును గ్దంటఁ ♦ జూడకుండ
 కోరిన కనకంబు ♦ గుఱిపింతు నన్నట్టి
 శ్రీధర రావును ♦ జేర్చుకుండ
 నీకొక్క సౌధంబు ♦ నిర్మించియిచ్చెద
 నను భాగ్యవంతుల ♦ సరయకుండ
 నొకనాటి పొందుకే ♦ యొప్పుగా గాసుల
 నిచ్చెదమనువారి ♦ నెంచకుండ

తే. గీ. మిమ్మునమ్మిన యందుకు ♦ నెమ్మనమున
 సందియంబంది నారిల్లు ♦ సరస చరిత
 గాకయుండిన నిజముగా ♦ గణికవర్త
 నంబరయశక్తుడౌనె యా ♦ నలువయైన.

మాతల్లి నన్నెన్ని చివాట్లు బెట్టుచుండినను మీయందు మో
 హము విడువలేక యుండిన కారణమున మీరిట్లనుమాన మందితిరి.
 మీరాపోలికెట్టినిజూచి యనుమానమందినందులకు నవ్వువచ్చుచున్నది.

శివ:—నేను హాస్యమున కన్న పలుకులకింత యాగ్రహము బూనెద
 వేల ? (ఇంచుక యూరకుండి) మీతల్లి నిన్నుఁ జివాట్లుపెట్టు

చుండెనని పలికితిని. నేను మీ విషయమునఁ జేసినలోప
మేమున్నది. ఏనిముషమున నేది కోరిన నది నాశ క్తివంచన
లేకుండఁ దెచ్చియిచ్చుచునే యుంటిని. మొన్నమీయింట జరిగిన
కార్యమున కాసమయమున నాయొద్ద సొమ్ములేకపోవుట చేతనే
కదా నా భార్య కంటెయు నొడ్డాణమును విక్రయించి నీ
కిచ్చితిని.

సుందః—మీరు లోపముజేసిరని వేను జెప్పియుంటినా ?

(తె ర లో)

అమ్మాయీ ! ఆవిషయము వారితోఁ జెప్పము. లేకపోయిన
నెన్నాళ్ళని యీబాధతోఁ దీసికొనుచుందును ?

శివః—అదియేమి ?

సుందః—ఇంటిలో నవస్థ యేమనిచెప్పుదును. మాయమ్మకున్న
యుబ్బసపుదగ్గు నిమిత్తమై వైద్యుఁడు నూరురూపాయ లడిగి
నాడట. దానిఁగూర్చి మీకుఁ దెలుపుమని చెప్పినది. కావున
దయయుంచి యిదికూడ సానుకూలము జేయుఁడు.

శివః—(తనలో) ఇంతతొందరలో నీసొమ్మెట్లు వచ్చును. (ప్రకాశ
ముగా) రమణీ ! నిశ్చయముగా మీకీసొమ్ము అనసరమైయుండి
యుండవచ్చును. కాని నాలుగురోజుల క్రిందనే నీకు మూడు
వందల రూప్యంబు లిచ్చితిని. కావున, నిప్పుడే మరల నెచ్చట
యింతసొమ్ము లభ్యమగును.

సీ. అడిగినంతనెమోద ♦ మందుచు వలసిన,

సద్వస్తువుల్ నీకొ ♦ సంగలేదె

చీరెసారెలకునై ♦ చేరికోరంగ బొల

మమ్మి ద్రవ్యంబు నీ ♦ యంగలేదె

కట్టుకాసులపేరు ♦ కై పట్టుబట్టగ

గోరినవిత్తంబు ♦ గూర్పలేదె

వ్రతములన్నమఱి దై ♦ వంబులన్నను

బుణ మైనఁజేసి ధనమీ ♦ యంగలేదె

తే. గీ. యింతయేటికి మొన్ననా ♦ కొంతదాల్చు

నగలగూడను దెగనమ్మి ♦ మగువమిన్న

విందుకనికోర నీకు నా ♦ నందమెసగ

నీయలేదె మరలనిప్పు ♦ డెట్టులింత

సొమ్ము సమకూర్పగల్గుదు ♦ సుందరాంగి.

నే నిట్లంటినని నీవు కినుక బొందవలదు.

సుంద:—(తనలో) ఇంక నీతనివలన నొకక్కాసైన వచ్చుమార్గములేదు.

నెమ్మదిగా మాయమ్మ చెప్పినట్లు చేయవలయును. నేను చెప్ప
టకంటె మాయమ్మచేతనే యాతనికి స్వస్తివాక్యము జెప్పించిన
బాగుండును. (ప్రకాశముగా) శాస్త్రిగారూ! వేళిలుమడచి
చెప్పటకు వీలులేకుండ మీరు నన్ను గనిపెట్టిరని చెప్పట
కావంతయు సందియములేదు. కాని యిది యవసరమగుటచే
మిమ్ము నడుగక తప్పదయ్యెను. కావున నాయందు దయయుంచి
ప్రయత్నించఁ గోరెద.

శివ:—శక్తివంచన లేకుండఁ బ్రయత్నించెదను. పోయివచ్చెదను.

(నిష్క్రమించును.)

నరహరి:—(ప్రవేశించి) అమ్మాయీ! శివశంకరుడు చెప్పచున్నమాటలన్నియు వినుచునేయుంటిని. ఇంక నీతనివలన మన కేమియుఁ బ్రయోజనములేదు. నేనీతనిని నెమ్మదిగా మానగృహమునుండి యుద్వాసనజేసెదను. రమ్మ. (నిష్క్రమింతురు.)

రంగము:—(రాజపీఠిలో శివశంకరుడు ప్రవేశము)

శివ:—(తనలో) ఆహా! ఈవేశ్యలకెంతయిచ్చినను దృష్టిలేదుకదా!

మ. తనకున్, గోరినవెల్ల దెచ్చియుండె నీ తండంచు నొక్కొంతయై నను జిత్తంబున నెంచకుండనకటా ♦ నన్నట్లునిండించెద జననిం బ్రేరణఁజేసి; యీధరను వే ♦ శ్చిన్ దృష్టిబొందింప న వ్వనజాతోద్భవుడైన శిక్తుడగుచున్ ♦ భాసిల్లునేచూడగన్.

హేరా! ఈసుందరి నాయుండెంతయో యనురాగమున్నట్లు నటించుచు నన్నెంతమోసపుచ్చినది. వేశ్యలవర్తనము సామ్రాజ్యం నొంగినవాడనయ్యు, నావెలఁది మోహపాశమునఁ గట్టఁబడి విడిచడ సమర్థుండనుగాక ద్రవ్యమంతయు ఖర్చుపెట్టితిని. తనరోగమునిమిత్తమై కానలసిన నూరురూప్యములును దెచ్చి యాయకున్నచో రావలదను నభిప్రాయము వృద్ధవేశ్య తనపాశ్యములవలన స్పష్టపడిచెను. ఇందులకు సుందరిగూడ యామోదించినట్లేయున్నది. ఈసొమ్మనాకిప్పుడెట్లు లభ్యమగును? ఏమా యోసాయముచేతనైన భార్యయొద్దనే సంగ్రహింతమన్న దానిగళమున మంగళసూత్రము దప్ప మఱేదియునులేదు. దాని పేరనున్న గృహమమ్మునునిగాని, తాకట్టు బెట్టుమనిగాని బలవంతపఱచుట సమంజస మయినపనిగాదు. బొందిపోవున కీయవలయుననిచెప్పి తనయొద్దతీసికొన్న నగలమ్మి దుప్పిని మోగముజేసితినిని యామై గ్రహించి మిగులసంతాపమంచుచున్నది. (ఏదుటఁజూచి) అదిగో

నామిత్రుడగు రామారావు వచ్చుచున్నాడు. ఈతడునాయవసరము నకేమైన నడ్డుపడునేమో.

(రామారావు—ప్రవేశించును.)

శివ:—(రామారావునుజూచి) ఓహూ ! మిత్రుడా ! నీవెక్కడను గసిపించుటలేదేమి ?

రామా:—శివశంకరా ! కొన్ని గృహకృత్య సంబంధమైన చిక్కుల లోఁ దగుల్కొనియుంటిని తీరికంటె మఱేమియుఁ గారణము లేదు.

శివ:—నేనే నీకడికిప్పుడు రాదలఁచుచుంటిని. వెదుగబోయిన తీగయే పదములకుఁ దగిలినట్లు నీవేకనిపించితివి. నీవొక్క సహాయము నాకు నేడు సేయక తప్పదు.

రామా:—శివశంకరా ! నీకంటె నాకు మిత్రులెవ్వరు. నీవిషయమై యెట్టి కార్యమైనను చేతనయ్యెనేని దప్పక సేయుదును.

శివ:—విశేషమైన పనికాదు. నాకు నూరురూప్యములు కావలయును నీ వయ్యది ఋణముగా నొసంగితివేని మరల త్వరలోనే నీ కందఁజేడెదను. అత్యవసరముగుటచే నీకు శ్రమయీయవలసి వచ్చినది.

రామా:—(తనలో) ఈతని విషయమంతయు నాకుఁ దెలియుచునే యున్నది. ఉన్నదంతయు ఖర్చుపెట్టి యింకను సుందరితో నూగులాడవలయునని యున్నది. మొన్న భార్య వస్తువులను గూడ విక్రయించినాడఁట (ప్రకాశముగ) మిత్రమా ! ఎన్న డును నొరులనడిగి యెఱింగిన వాడవుకావున కొన్ని చిక్కులు నాకుఁగలుగుటంజేసి నాయొద్దనున్న సొమ్మంతయు ఖర్చుచేసితిని.

నీకది యొసంగలేనందుల కెంతయు విచారముగనున్నది. నన్ను గూర్చి మఱియొక విధమున భావింపక మన్నింపుము.

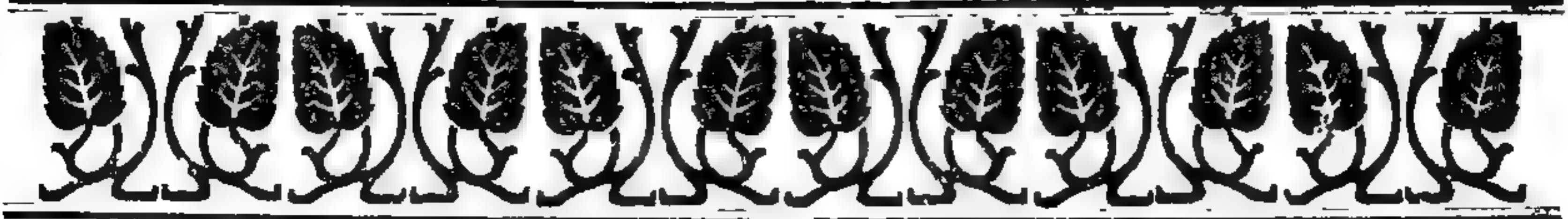
శివ:—(తనలో) ఈ కాలమున నీ మిత్రులందఱును ద్రవ్యమున్నంత వఱకును జేరువారే తనకు వలసినప్పుడెల్ల గావలసిన సొమ్మిచ్చితినినియైన భావించి కృతజ్ఞతఁజూపక యీతఁడిట్లు జెప్పినాడు. ఛీ ! విశ్వాసశూన్యులగు నీమిత్రులంజేరి కన్నమిన్ను గానకయిచ్చవచ్చినట్లు ధనవ్యయము జేసినందులకు నన్ను నేనే నిందించుకొన వలయును (ప్రకాశముగా) రామారాయా నీవిట్లుజెప్పుదువని నేను మొదటనే తలంచితిని. కానిమ్ము ఆ పదలెప్పుడును గాపురము సేయవు.

రామా:—నీవు కినుకబొందకుము నాస్థితియట్లున్నది. (ఇంచుకయూరకుండి) నే బోయివచ్చెదను.

శివ:—(తనలో) సుందరివిషయ మెట్లున్నను నేడు నా సురాపానమున కే డబ్బుకానిపించుటలేదు. కానిమ్ము నెమ్మదిగా గృహమున కేగి యీవిషయమై యేదియైన మార్గమునరయ వలయును.

(నిష్క్రమించును.)

ఇది చతుర్థాంకము.

సు వ ర్ణ పా త్ర .

ప ం చ మా ం క ము .

రంగమా:- (శివశంకరుని గృహమునందు గదిలో ప్రవేశము

శివశంకరుడు.)

శివ:—(తనలో) బౌరా ! నాస్థితి యెట్లుమాటినది ? ఇట్లుగునని కల
నైనఁ దలఁచి యుంటినే ? సంపద చంచలమనుమాట సత్య
మయ్యెను. కాకున్నచో సనఁదరతంబును మహాభాగ్యంబుతో
బహువిధ సౌఖ్యములనందుచుఁ జేరింగిన నేను నేటి కెట్టిగతి
నందితిని ? ఎన్నడును నొక్క యరకాసయిన యాచించి
యెఱుంగని నేను నామిత్రు లందరియొద్దకును బోయి యీసమ
యమున కొంతద్రవ్యమును గూర్చి వారి సహాయ మపేక్షించి
తిని. ఒక్కరును నాకుఁ దోడ్పడరైరి. విశ్వాసశూన్యులగు
వారితో మైత్రిపాటించి నేను మోసపోయితిని.

తే. గీ. ఇంతగతిగల్గిననుగాని ♦ స్వాంతమింత

యైనది గణికపై విముఖత్వ ♦ మందకుండె

నేమిసేయుదు నింకనే ♦ నెట్లుచాని

జేరుదును దీనికి మంచి ♦ దారియేది ?

ఎంత ప్రయత్నించినను ద్రవ్య మెచ్చటను లభ్యముకాలేదు. నే ననుదినమును మధుపానము సేయువేళ గూడ సమీపించినది. ముందు దీనివిషయమై యాలోచించ వలయును. (ఆలోచించి) ఇంక దీర్ఘాలోచనము సేయుచుఁ గూరుచున్నందు వలనఁ బ్రయోజనము లేదు. (ఎదుటఁ జూచి) అదిగో ! నాభార్య వస్త్రములపెట్టె తెఱచి యున్నది. ప్రస్తుత మిందుండు . దాని విలువగల చీరల గొనిపోయి, సారాదుకాణమువద్ద కుదువంబెట్టి నాయక్కఱఁ దీర్చికొందు గాక.

(ఇటునటుఁ జూచుచు నెమ్మదిగా పెట్టెయొద్దకుఁబోయి తెఱచి)

ఇదిగో ! ఇయ్యది నేను వారణాసీ పురమునుండి తెప్పించిన చీర. దీనివిలువ డెబ్బదియైదు రూపాయలు. పదిరూపాయలైన నాకు రాకుండునా ? ఇది దక్షిణాది చీర. దీనిని సుందరికీచ్చెద. ఇంక నాల సించితినేని, దొడ్డిలోఁ బనిజేసికొనుచున్న నాభార్యవచ్చును. (చీరలను దీసికొని పెట్టె మూతవేయుట మఱచి నెమ్మదిమించును.)

సత్య:—(ప్రవేశించి) మూడు నాలుగు దినములనుండి, నాధుఁడేవిషయముననో దీర్ఘాలోచన సేయుచు బెంగగొని యున్నాడు. (ఆలోచించి) కారణ మేముందును ? ధనము లేకపోవుటయే విచారము. (పరికించి) ఏమిది ! ఇంతకుమున్ను ప్రాణేశ్వరుఁ డిచ్చటనే యుండెనే ? చెప్పకుండ నరిగెనేమి ? (పెట్టెనుజూచి) ఈపెట్టె నెవ్వరు దెఱచిరి. (సమీపించి) దీనిమూత తీసియున్నది (పరికించి) ఇందు చీరలుండనలెనే ! గదిలోని కిన్నె లెవ్వరు వచ్చియుందురు ? (ఆలోచించి) ఇది యన్యులుఁజేసిన పనికాదు. అక్కటా ! నానాధుని చిత్తము తుదకిట్టి దుష్కృత్య

త్యముల సేయుటకు బాల్పడినది? ప్రాణేశ్వరున కవసరము వచ్చినని తలంచి నావస్తువుల నొసంగి, సత్ప్రవర్తనయందు దన చిత్తమును మఱలించు కొనునని తలంపగాఁ నావస్తువుల విక్రయించి యాధనమును దుర్వినియోగము జేసెను. జన్మమున్నంతవఱకును వేశ్యా సురాపాన పిశాచంబు లీతనిని వదలు నట్లు గానిపించదు. ఇంక నే నేమిసేయుదును? ఈసురాపాన మెందటి కొంపలాడ్చినది? ఎందఱిని దుర్బలులంజేసి ప్రాణములు దీసినది? ఎందఱి గౌరవంబును బోగొట్టినది. ఈసురాపానపిశాచ మీ భారతవర్షమును నెప్పుడు విడిచిపోవునోకదా! ఓ సంఘ సంస్కరణాభిలాషులారా! మీ రేమిసేయుచున్నారు. మద్యపానమే నిషేధింపరు. ఈవిషయమై పట్టుదలఁ బూని పనిజేసి భారతవర్షము నుద్ధరింపుడు. సురాపానముతోఁ బాటు వేశ్యల దుర్వృత్తిఁ గూడ మాసిపించి, వారికి సద్బోధగావించి సన్సారిణులుగఁజేసి పుణ్యము గట్టుకొనుడు. పవిత్రమైన యీ భారతవర్షమున కీ మద్యము వలనను, వేశ్యల వలననే కళంకము వచ్చుచున్నది. మాతృదేశోద్ధారకులగు మీరీ విషయంబులయందు గంకణములధరించి పనిసేయుడు. (ఇంచుక యూరకుండి) విలువగల చీరెలను నాధుఁడు గొనిపోయినందులకు జింతలేదు; కాని యట్టి మహాభాగ్యముతో దులదూగిన యీత డీనస్త్రిములను మధువానార్థమై వినియోగపఱచుట లోకులు జూచెదరేమో యని చింతించుచుంటిని.

(ముకుందశాస్త్రి—ప్రవేశము.)

ముకు—(తనలో) అక్కటా! నామిత్రుడగు శివశంకరున కెట్టిస్థితి వచ్చినది? ఈమాట వినినచో సాధ్యయగు నీసత్యవతి యెంత

చింతించునో కదా ! ఇప్పుడు నేనీవార్త యీమెకుఁ జెప్పక
పోయినను నింక కొంతసేపటికైనను దెలియక మానదు.
కావున నీమెకుఁజెప్పి, మిత్రునిపై నారోపింపఁబడిన యీనింద
బోగొట్టి కారాగృహ విముక్తుడగుటకు బ్రయత్నించెద గాక;
(ప్రకాశముగా) అమ్మా ! సత్యవతీ !

సత్య:—సోదర సమానులగు ముకుంద శాస్త్రిగారా ! దయసేయుఁడు

ముకుం:—అమ్మా ! నీవునాకు సోదరిసమానవు. శివశంకరుఁడు నా
కత్యంత సఖుఁడు. నేనెప్పుడును నాతనిశ్రేయమును గోరుచుం
దును. నేనాతని కనేక సారులు సదుపదేశమును జేసితిని; గాని
నావచనముల ఫలన వినియోగము లేకపోయెను. (ఇచ్చుకయూ
రకుండి) జరిగినదానిఁగూర్చి యిప్పుడు తలపోసినందువలన లాభ
ములేదుగాని, ప్రస్తుతమాతనికి సంభవించిన యిక్కట్టునుగూర్చి
విచారింపవలయును.

సత్య(ఆతురతతో) అన్నగారూ ! అదియేమి ? ఇంతకుముందే నా
మనోహరుడు గృహమునుండి వెళ్ళెను.

శివ:—అమ్మా ! దైవము శివశంకరునియెడల యిండుక పరాజ్ఞుభీత్వ
మువహించినాడు. సుందరియింటికి పోలీసువారువచ్చి, దాసింట
నున్న సువర్ణపతకము నొందుకొని యదియెక్కడనుండి
దానికివచ్చెనని యడిగిరి శివశంకరుఁడొసంగెనని సుందరిచెప్పగా,
నాసమయమున నచ్చటనేయున్న శివశంకరునివారు బంధించు
కొని కారాగృహమునకుఁ గొనిపోయిరి.

సత్య:—అయ్యో ! ప్రాణేశ్వరా ! ఈకర్మమేమి ? (తనలో) ద్రవ్యమంత
యు నీవువెచ్చించినను నేను విచారింపలేదు. నానగలను గొని

పోయివిక్రయించి యాసామ్మనుసురాపానమునకును, వేశ్యకును నొసంగినను చింతిపలేదు. తుదకునేటి దినమున నింటనుండు పట్టుజీరెలు పోయినను నేడ్వలేదు. నాథా ! ఈమధుపానము నిన్నెట్టి దుకుద్యోగమున బ్రవర్తింపజేసినది. అక్కటా ! చౌర్యవృత్తినిగూడ బ్రవేశించినందులకు నేనేమని చింతింతును ? భాగ్యమంతయు నడుగంటినను నీవుసన్మార్గవర్తివైయుండఁ జూచి సంతోషింపదలంచితిని. (ఇంచుక యూరకుండి) ఇంక నాగుండెను రాయిజేసికొని నిన్నుగూర్చి మఱియేవార్తలను వినకపూర్వమే ప్రాణములఁ బరిత్యజించుట మంచిదిగాఁదోచు చున్నది. (ప్రకాశముగా) అన్నయ్యా ! నాహృదయము పాపాణమయినది. ఇంక నేనేమి చేయవలయునో నాకుఁదోచకున్నది. ఈసమయమున నానాధుని ననుసరించి ద్రవ్యాపేక్షచేఁ దిరిగిన హితులెవ్వరును నడ్లుపడరు. నానాధునివిషయమై నేనుపడుచున్న కష్టములన్నియు మీరెఱిగియున్నారు. మీరు నానాధుని శ్రేయముగోరినహితులు. మాయందు వాత్సల్యముంచి నానాధుని రక్షించుట కేదయిన మార్గమున్ననరయుఁడు. లేనిచో, నేను భగవత్సన్నిధ్యమునుజేరి సుఖించెదను. ఈసమయముననేమైన ద్రవ్యము గావలసినచో నాపేరనున్న యాగృహము నమ్మి నాధునివిషయమై వినియోగపఱచెదను. అతనిసేవకంటె నాకుఁగావలసినదేమియునులేదు.

శివ:—

మ. గరితా సాధ్వీవటంచు నిన్నుఁ బలుకం ♦ గాజెల్లుగాకున్నచో
నిరతంబున్ మధుపానచిత్తుడగుచున్ ♦ విత్తంబు వెచ్చించి పుం

దరులంగూడి చరించు భర్తకయి సం ♦ తాపంబు నీభంగి నే
తరుణీరత్నముబొందు నీకలిని స్వాం ♦ తంబందు యోచింపఁగన్.

సాధ్వీమణీ ! నీసత్ప్రవర్తనయే నిన్ను రక్షించుగాక అమ్మా !
నీవు విచారించవలదు. నాశక్తినంతయు వినియోగపఱచి యందలి .
సత్యమరసి మిత్తుండగు శివశంకరుని గారాగృహవిముక్తినిగాఁ జేయు
టకుఁ బ్రయత్నించెదను నీవు ధైర్యమున నుండుము.

సత్య:—అన్నయ్యా ! నీవు నాపాలిట దైవంబసినమ్మి యున్నాను.

సీ. శివశంకరుండిట్లు ♦ జేసినాడనునట్టి

యపసింద యాతని ♦ నందకుండ

ప్రాణేశ్వరుండట్లు ♦ బంధింపఁబడెనంచు

నెంచినేను మృతిని ♦ గాంచకుండ

వాసికెక్కినమేటి ♦ వంశగడంబూరు పే

రులులేకమన్నున ♦ గలియకుండ

సాటిబంధువులెల్ల ♦ బాటించి యీమాట

బరిహాసమును జేసి ♦ నతలకుండ

తే. గీ. నీదుసఖునిపై వచ్చిన ♦ వాడుబాపి

చేటనుదప్పింప యత్నింపు ♦ శిష్టచరిత

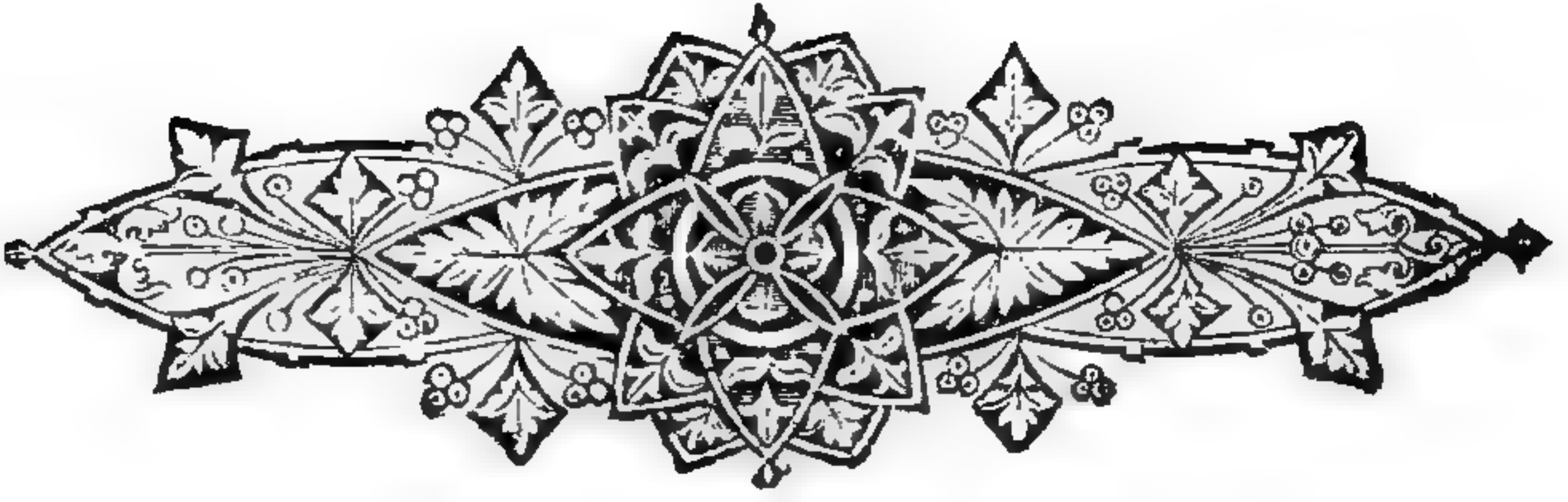
నీకుఁబుణ్యంబు గలుగును ♦ నిర్భయముగ

దిక్కులేనట్టి నాకీవె ♦ దిక్కుసుమ్మ.

ముకుం:—సోదరీ ! నీవడలకుము మధ్యాహ్నము నెవ్వదిగా మన
మిరువురమును గారాగృహము వద్దకుఁబోయి శివశంకరునిఁ
జూతము నేపోయివచ్చెద. (నిష్క్రమించును.)

(తేరవాలును)

ఇది పంచమాంశము.

సు వ ర్ణ పా త్ర .

ష ష్ఠాంక ము .

రంగము:—[చేటసాల-విచారముతో శివశంకరుఁడు పరివేశము]

శివ:—(తనలో)

ఉ. త్నాసురవంశమందు మణి ♦ కైవడి జన్మము నందియున్ దుర
భ్యాసముజేసి మద్యమును ♦ పానముసేయుట యంతబోక వే
శ్యాసతిపైన మోహమున ♦ సంపదలన్నియు నేలగల్పి యా
హా ! సరివారలెల్ల బరి ♦ హాసముసేయగ నిట్టులెతిగా.

సీ. మతెధర్మముల నెల్ల ♦ మన్నులోపల గల్పి
సురనుసేవించుచు ♦ దిరిగినాడ
గౌరవంబంతయు ♦ గానపాల్గొవించి
వెలవెలందులఁగూడి ♦ వెలసినాడ
పూర్వార్జితంబైన ♦ భూములన్నియు నమ్మి
కడుదరిదుఁడనొచు ♦ గొలినాడ
సత్కులోద్భవమైన ♦ జాయచిత్తమునకు
దీటని దుఃఖంబు ♦ దెచ్చినాడ

తే. గీ. చేయవలసిన దుష్కృతుల్ ♦ చేసినాడ
 నందవలసిన దుర్యశం ♦ బందినాడ
 దుదకు నేటికీకీతిని ♦ దొంగయనుచు
 క్షీతినిసిందఁ బొందగజెఱుం ♦ జిక్కినాడ.

అక్కటా ! ఇప్పుడు వచ్చిన యకారణాపరాధ స్థాపనకు నే
 నేమని వగతును. ఆసువర్ణరత్నపతక మెట్టిదో నే నన్నడును నెఱు
 గను. దాని నాసుందరి కేవిటుఁడిచ్చెనో కదా ! ఆవిటుఁ డెల్లుసంగ్ర
 హించి తెచ్చెనో ! పోలీసువార్డువచ్చి దాని నడిగినప్పు డాయపరా
 ధము న్నాపైనేల స్థాపించెను. తనయెడల ననురాగము వహించి యెం
 తయో ధనము వెచ్చించితినిననియైన దలంపక నన్నుఁ జోగునిగాజేసిన
 యాసుందరి నేమందును ? నన్నెట్లయిన నిల్లు వెడలనడుపుట కిట్లు నేర్ప
 మును న్నాపైఁ జెప్పెను. బౌరా ! ఎంతసాహసము.

మ. తలపెల్లప్పుడు నీపయిన్ నిలచుఁ జి ♦ త్తెంబందునంచునో ముదం
 బలరన్ దీయనివాక్యముల్ బలికి, ద్ర ♦ వ్యంబంతయున్ లాగి; యె
 ట్లటొ యిల్లున్ వెడలంగఁజేయగను ♦ నిట్టిల్ మామలంబన్ను, నీ
 వెలవొల్లంటియటంచు నామదిని భా ♦ వింపంగలేదెప్పుడున్.

ఆహా ! వేశ్యా వ్యామోహమువలన నిట్టిదికదా సుఖము. చేతు
 లార నేను చౌర్యముచేసి యానగ నేను దానికిఁ దెచ్చి యిచ్చియున్న
 చో నాకీవిచారమే యుండదు. ధనమున్నంత వఱకును నెన్నదిగా
 లాలించి గ్రహించినది. సురాపానమువలనను, నీవేశ్యవలనను సంపూ
 ర్తిగఁ జెడినాడ. ఇప్పుడు నే నేమనుకొన్న నేమిప్రయోజన మున్నది ?
 నే నెట్టి దుష్కార్యము లాచరించుచుండినను, నిసుమంతయుఁ జాత్ర
 మున నలుకఁబూసక నిరంతరము నాశ్రేయ మభిలషించుచు, నాకు

నీతులం గఱపుచు, నాసేవలఁజేయ సంతసించు నాభార్య యీ
వార్తవిని యెట్లు బరితాపమం దుచున్నదో కదా !

.సీ. కల్పనైననామాట ♦ గాఢనివచియించి

యెఱుగనియట్టి, ప ♦ ర్వేందువదన

యెట్టిదుష్కృత్యంబు లేను ♦ సల్పినగాని

మదిసైనరోయని ♦ మగువమిన్న

సాక్షేమమశ్శాంత ♦ మీక్షించుచును మంచి

నీతులం గఱపెడి ♦ నీరజాక్షి

వతికంటెవేఱు దై ♦ వంబులేడని నాకు

సేవలజేసెడి ♦ చిగురుబోడి

తే. గీ ప్రేళ్ళఁ జూపింపబడక యె ♦ ప్పినయరుంధ

తీతలోదరి కీడైన ♦ దిన్యచరిత

యట్టి నాసతినన్గూర్చి ♦ యకటయెట్లు

గుందుచున్నదో గద తన ♦ డెందమందు.

(ముకుందశాస్త్రి సత్యవతితో బ్రవేశము)

ముకుం:—(తనలో) అక్కటా ! ఎట్టివానికెంత గతిపట్టినది. పురాకృత
ప్రార్థన మనుభవింపక తీరదుకదా.

సత్య:—(తనలో)

మ. అకటా బ్రాహ్మణవంశమందు నుదయం ♦ బై; సత్కులాచార
మేంచక మద్యంబునుద్రావి సంతతము వే ♦ శ్వాతోలతన్ జిక్కిజం
కకద్రవ్యంబును వెచ్చబెట్టి తుదకీ ♦ కారాగృహంబందు నే
టికిఁ జోరుండనిగూడ సజ్జనులు బా ♦ టింపంగనేఁ జిక్కితిన్.

నాధుని కెట్టికష్టము వాటిల్లినది.

శివ:—(పరికించి తనలో) నిరంతరము నా శ్రేయముగోరు చుండు మిత్రుండగు ముకుందశాస్త్రియు, నాభార్యయు నన్నరయుటకు వచ్చున్నారు. అక్కటా ! నాభార్య మొగమెట్లుజూతును. మిత్రునితో నెట్లుమాట్లాడుదును. వీరు నిశ్చయముగ నేనట్టి చౌర్యముచేసి యుందుననియే తలంతురుకదా !

సత్య:—(సమీపించి) హా ! నాథా ! నీకీగతి సంభవించుటేమి ! సతాపవార్ధియందు నన్నుముంచి నీవిట్లుండుట తగునే ?

శివ:—(భార్యనుజూచి)

ఉ. చెప్పితివీవు దుష్క్రియల ♦ జేయుట మానుమటంచు నాకు నీ చెప్పినవాక్యముల్ చెవిని ♦ జేర్పక సంతతమున్ జరించుటన్ ముప్పొనగూడెనాకు; జగ ♦ మున్గని చోరుడనంగ నేడునే నిప్పగిడిన్ జెఱంబడితి ♦ నేమనువాడఁదలోదగ్గముణి.

ముకుం:—మిత్రమా !

శివ:—సఖుడా ! ముకుందశాస్త్రి !

చ. పరమహితుండవీవు పలు ♦ భంగుల నాదగుసేనుమే నిరం తరమునుగోరుచుండి ధన ♦ తామరసేత్రణగూడి యుంట దు స్తరకలుషంబటంచును హి ♦ తంబును జెప్పితివీవు దాసినే నరయక వేశ్యమూలమున ♦ నైతినిసీగతి మిత్రరత్నమా.

నీవెన్ని యక్షరములు జెప్పితివో యన్నియు జరిగినవి నీహితో పదేశము దృఢీకరించినందులకు ఫలమనుభవించినాను. నాపూర్వార్థి తంబైన సంపదలును పోయినందులకు విచారింపను. గణికావ్యా మోహమాది దుష్కృత్యంబుల నగుల్కొని గౌరవంబంతయు బోగొట్టి కొనినందులకు దుఃఖంపను నిరంతర మదీయచరణ సంసేవాసక్తయు,

సాధ్వియునగు నాభార్యను నిరాదరించుచు నామెకు వగవుగూర్చి నందూలకుఁగూడ జింతింపను కాని యకారణముగ సువర్ణరత్నపతకము దొంగిలించినది నేనేయని నన్నిందు బంధించినందులకు మాత్రము వగచు చుంటిని.

ముకుం:—మిత్రమా ! దొంగతనము దాగదుకదా ! అడిచేసినవా రెప్పటికైనఁ బట్టువడి తీరెదరు.

శివ:—నేనట్టికార్యము జేసితినిని నీవు విశ్వసించితివా ?

ముకుం:—

తే. గీ. మద్యమునుద్రావి వేశ్యల ♦ మఱి ధనము
నంతయును గోలుపడి రిక్త ♦ హస్తుడైన
వాఁడు ; తుదకు నిట్టిపనుల ♦ భావమందు
భయముబూనక చేయుచుఁ ♦ బఱగుగాదె.

శివ:—మిత్రమా ! నీవుచెప్పిన మాట నిశ్చయమే. కాని యీచౌర్యము నావలన జరిగినదికాదు.

సత్య:—నాథా ! ఇందలి నిజమెట్టిదో వచింపుఁడు. నాకు భ్రాతృసముఁడును, మీకు నితాంతాత్మఁడును నగు నీ ముకుందశాస్త్రి మనకీసమయమున దోడ్పడును.

శివ:—నారీమణీ ! విత్తమంతయు సురాపానమునకును, సుగదరికిని వెచ్చబెట్టి, చేతనైన నొక క్షాసైనలేకపోయినను సుందరిపై మోహమును మాత్రము విడువజాలక దానిగృహంబుననుండఁగా, బోలీసువారువచ్చి దానిల్లు వెదకి, పేటియందున్న యొక సువర్ణరత్నపతకమును దీసికొని యది యొక్కడనుండి నీకులభించెనని దానినడిగిరి. శివశంకరుఁడిచ్చెనని సుందరి వారికిఁ

జెప్పినంతనే వారునన్ను బంధించి తెచ్చిరి. ఇంతకుదప్ప నేనా వస్తువువిషయమై యేమియు నెఱుంగను.

ముకుం:—మిత్రమా ! వేళలెంతకయినను జాలుదురు. ఆవస్తువు దాని కెవ్వరో సామాన్యవిటు డొక్క డెక్కడనో దొంగిలించి తెచ్చి యిచ్చియుండును. నిన్నెట్లయిన నిల్లువెడలనడుపుట కిట్లుజేసినది. కానిమ్ము. ఇప్పుడు విచారించినందువలనఁ బ్రయోజనమేమియు నులేదు. నేడు నిన్ను “జామీను”పై విడుదలచేయించి, యొక న్యాయవాదిని నీపక్షమున నేర్పరచి న్యాయస్థానమున వాదింప జేసెదను. నీవు విచారించక ధైర్యముననుండుము.

శివ:—ముకుందశాస్త్రి ! నీతోనేమని చెప్పటకును సిగ్గుగనున్నది.

ముకుం:—శివశంకరా ! నీవు నావిషయమై సందిశుంబందఁ బనిలేదు. నాశక్తివంచనలేకుండ, నీకీ యపరాధదోష మంటకుండనుండునట్లు బ్రయత్నించెదను.

సత్య:—అన్నయ్యా ! అన్నింటికిని నీవేయుంటివి.

శివ:—రమణీ ! నీవు నాస్థితికే వగచుచు నిద్రాహారములు మానియుండవలదు. ఎవరిదుష్కర్మము వారనుభవింపవలయును.

సత్య:—నాథా ! నీవు చెఱునుండి యీవలకువచ్చునరకును నాకునిద్రాహారముతో నేమిపని.

(పోలీసు-భటుఁడు-ప్రవేశించును.)

పో-భ:—అయ్యా ? మీరిక్కడనింక మాటలాడుచుండ వలనుపడదు. కారాగృహరక్షకాధికారి వచ్చుచున్నాఁడు.

శివ:—ముకుందశాస్త్రి ! పోయిరమ్ము.

సత్య:—నాథా ! పోయివచ్చెదను. (నిష్క్రమించును.)

(తెరవాలును)

రంగము:—(రాజవీధి:-ప్రవేశము:-సూర్యనారాయణ)

సూర్య:—(తనలో) అక్కటా! నాస్థితికి నేనేమని వగతును? అసుం
దరిట్లు జేయునని కలనైనఁ తలంపలేదు.

సీ. వారాంగననుజేరి ♦ బంధువుల్ నిందింప
పరమనీచుండనై ♦ తిరిగినాను
సుందరిఁ కేగంతి ♦ చూపుల నీక్షించి
వెట్టిమానిసివోలే ♦ వెలసినాను
చిత్తమెప్పుడు నిన్నె ♦ చేర నెంచు నటంచు
బలుకంగ నెంతయు ♦ గులికినాను
కపటానురాగంబు ♦ గాంచజాలక
మోహసాగరమున ♦ మునిగినాను

తే. గీ. ద్రవ్యమంతయు దానికి దారవోసి
సాటిహితలెల్లరు బరిహా ♦ సంబుజేయ
నకట! తుదకు బొట్టకునింత ♦ యన్నమైన
గాంచనేరని దుర్గతిఁ ♦ గాంచినాను.

నాకుఁ దెలియకుండ నాసుందరి శివశంకరుని జెట్టపట్టి నన్నిల్లు
వెడలనడిపినది. ఆ శివశంకరుని యెడల మాత్రము స్థిరచిత్తముతో
నుండెనా?

తే. గీ. చిక్కినంతవఱకతని ♦ చేతనున్న
ద్రవ్యమంతయు లాగి తు ♦ దకు గృహంబు
నుండివెడలఁజేయంగ జో ♦ రుండనంగ
బట్టియిచ్చెను వానిని ♦ బాపచరిత.

నిశ్చయముగా శివశంకరుఁ డావస్తువువిషయమై చౌర్యము
జేసెనని తలంపను. పాపమాతఁడుగూడ తుదకు నాస్థితికేవచ్చెను.
పాపము ఏది యెట్లయినను నీతనిపై మోపఁబడిన నేర మేమగునోకదా!
అదివిచారణజరుగుట నేడేకదా! ఆహా! వేశ్యల మూలమున నెన్నెన్ని
కొంపలు మాసిపోయినవి. సమస్త ధర్మాధర్మవిచారణ దక్షులును,
సకలశాస్త్రపారంగతులునైనవారే వేశ్యా వ్యామోహమునబడి లోక
నిందకు బాలగుచుండిరికదా! ఈ వేశ్యలయందుండు వ్యభిచారవృత్తి
మానిపించి వారికి సద్వృత్తినలవడ్డఁజేయు మహానీయులగు సంఘ
సంస్కరణపరాయణు లేమూలనుండిరోకదా! ఓ వేశ్యాభుజంగులారా!

సీ. అగ్నిసాక్షిగఁ గొన్న ♦ యతివలింటను నుండ
బణ్యాకాంతలజేరు ♦ పాపులార
వారకాంతలపొందు ♦ పరమమోక్షమటంచు
నెంచిచరించెడు ♦ హీనులార
మాయవేశ్యలతీయ ♦ మాటల కుబ్బి త
బ్బిబ్బుజెందెడియవి ♦ వేకులార
వెలవెలందులకల్ల ♦ ప్రేమకునాశించి
కుక్కలై తిరిగెడు ♦ కూళలార

తే. గీ. ఇంక నైనను మీరలా ♦ వంకబోక
యుండుడియసి ప్రార్థింతు ♦ నొప్పమీట
భోగకాంతలనమ్మయే ♦ జోగినైతి
గానవచియించినాడను ♦ దీనివినుఁడు.

(పోలిసెట్టి—ప్రవేశమా.)

పోలి:—(సూర్యనారాయణుని జూచి) ఏవంజోయి సూర్యనారాయణుని
యణగారు మహా కేకలేస్తున్నారు.

సూర్య:—ఏమియున్నది? నీకింకను ననుభవములోనికి రాలేదు. ఆకారణముచేత, సుందరిని పట్టుకొని వదలక యున్నావు.

పోలి:—అదేవిటండోయి. సరసాలు.

సూర్య:—నీవు దాచినను దాగునా? నెమ్మదిగానీవు సుందరివలలోనఁ బడినావు. నాకును శివశంకరునకును నెట్టిగతి బట్టినదో, నీకు నదియే కొన్నిదినములలో చాిప్తించును. ఇంక నైనను నీవా గృహముచాయకు బోవకయుండుము. (ఇంచుక యూరకుండి) ఇప్పుడు నీవెక్కడనుండి వచ్చుచున్నావు?

పోలి:—కోర్టుకాడనుంచి. ఈవాళ శివశంకరుడుగారి కేసు వాయిదాగా

సూర్య:—న్యాయం భగవంతుడు పాలించడూ! ఎవరో గిట్టనివాళ్ళు ఆవస్తున ఆయన యెత్తుకొని పోయినాడంటే సరా. జడ్జిగారు కేసు కొట్టేశారు.

సూర్య:—పాపము. అకారణనిందమాత్రము భరింపవలసి వచ్చినది. పోనిమ్ము. కృతార్థుడైనాడు.

పోలి:—సరేగాని, సుందరియింటి కెచ్చాలువాడిన బాపతు బాకీ ఫయి సలు చేయించావు కావయ్యా మొత్తానికి.

సూర్య:—ఇంకను నన్నేలపీడించెదవు? సుందరినే నీయధీనము జేసితిని.

పోలి:—(తనలో) సుందరి యింటికి నేను వెళ్ళుచున్నానని అందరికీ తెలిసిపోయింది. శివశంకరుడి సంగతిలో ఆముండే చాలా అన్యాయం చేసిందని అందఱూ అనుకొంటున్నారు. నాకళ్ళ ముందు దానింటికి వెళ్ళిన వాళ్లు యిద్దరు సన్నాసులైనారు. ఇంక నేను నింపాదిగా వొత్తిగిలాలి. బోగవోళ్ళతో స్నేహం

అల్లరిపాలుకే. ఛీ ! యాభ్రాసిముండలతో. యేదో దుకాణం
మీద కూర్చుని వెచ్చాలు అమ్మకొనే నాకు స్నేహవేవిటి ?
(ప్రకాశము) సూర్యనారాయణగారూ ! మీరెందాక వెళ్ళు
తున్నారు.

సూర్య:—నేనును మీకొట్లుమీదుగనే పోవలయును. రమ్మ.

(నిష్క్రమింతురు.)

రంగము:—[శివశంకరుని గృహము:—శయ్యాశయమున శివశంకరుడు
ప్రవేశము.]

శివ:—(తనలో) భగవత్కృపవలన నుందరి నాపై మోపిన నేరస్థాప
నము నాపైనుండి తప్పిపోయినను, సత్కుల ప్రసూతుండనై
నిట్టి దుష్కార్యము లాచరించి నిండలనంది, పెద్దలాక్షించి
యిచ్చిన ద్రవ్య మంతయును సురాపానమునకును, వేశ్యల
కును వెచ్చబెట్టి తుదకు రిక్తహస్తుడనైన నేను జగమున దల
యెత్తి యెటు బ్రదుకజాలుమను ! ఈ హేయపుబ్రతుకు కన్న
మరణమే మంచిది. ఇంక నేనీవిషయమున నాలోచింపనేల
(జేబులోనుండి యొక పొట్లముదీసి) అనాయాస మరణమందు
టకు, దగిన విషమును దెచ్చుకొంటిని. (ఎదుటఁజూచి) అదిగో!
నాభార్య సంపూర్ణ నిద్రావస్థ నున్నది. ఈమె మేల్కొచ్చిన
చో నాయుద్యమమునకు భంగము గలుగును. కావున నన్యాయ
లోచనములు మదిం బెట్టుకొనక శీఘ్రముగ నీయకాషధమును
నీటం గలిపి పుచ్చుకొందుగాక.

(గ్లాసున నీరుబోసి యందు మంద్రవైచి సత్యవతినిఁజూచి)

సతీమణి ! “సాధ్వి” యను పేరు నీకే తగియున్నది. నే నెట్టి

దుష్కార్యము లాచరించుచుండినను, నాయందు బరమాశరాగ్తై
మెలంగుచు, మదీయ చరణ దాస్యముసేయుచుఁ గృతార్థుడైతివి. నేనే
నీయెడల నిరాదరభావమువహించి పాపమార్జించితిని.

శా. శ్రీరంజిల్లాడి గొప్పవంశమున వా ♦ సిన్ జన్మముంగాంచి, యి
పారణ నాకు.....

యారూఢిన్ బరిచర్యఁజేసితివి యా ♦ హా ! నీకునున్ నాకునున్
దీరెంబో ఋణమీదినంబునకుఁ ద ♦ న్వీ, నేను నిర్భాగ్యుడన్.

సాధ్వీమణీ ! నేను జేసినయత్నకార్యములకు నాపైఁబడిన నింద
మోయఁజాలక నిన్నువిడిచి దిశంబలంకరించుచున్నాను. నీవు నాకొన
ర్చిన మేలును నే నెన్నిజన్మములకయినను దీర్చజాలను. అకారణముగ
గారాగృహమనఁబడ, నా మిత్రుండగు ముకుందశాస్త్రిని బ్రతిమాలు
కొని నన్ను విముక్తునిఁ జేయించుటకు యత్నించితివి. (చేత విషము
బట్టుకొని యాలోచించుచుండును.)

సత్యః—(లేచి) నాథా !

శివః—(తొండరపడి చేతిలోగ్లాసు క్రిందపడ వేయును.)

సత్యః—నాథా ! ఏమది. (చూచి) ఈకాచపాత్రయేమి, మద్యమా
యేమి ? (కాదు పరికించి) కాదు. కాదు. క్షమింపుము.

శివః—రమణీ ! ఇంక నన్ను వారంపకుము. నాకీబ్రతుకుపై రోతపు
ట్టినది. ఇది నీవు మద్యముగా భావించితివి గావున, నిశ్చయము
.జెప్పచుంటిని నేను స్వర్గపురప్రయాణమునకుఁ బ్రయత్నము
సేయుచుంటిని.

సత్యః—హా ! నాథా ! ఎంతదాహకార్యము సేయఁదలంచితివి. ఈని
ర్భాగ్యురాలికట్టి చింతగూడ గూర్పదలంచితిరా ? నేనీ సమయ

మున మేల్కొనక యుంటినేని, నాకొంప గూలియేయుండును
గదా ! ఇంత సాహసకార్యము సేయుటకు మీకేల బుద్ధివోడ
మెను ?

శివ:—ఇట్టి నిందంబొంది జీవించుటయే కష్టము. ఇంతవఱకును మహా
భాగ్యములతో దులదూగిన నేనిట్టి దారిద్ర్యమునుబొంది యెట్లు
జీవింపగలను ?

సత్య:—ఇదియా మీకుఁగల్గివచ్చింది! ప్రాణేశ్వరా! జరిగినదానికై విచార
రింపవలదు. మీరుమద్యపానమునకువయోగించుటకు జేయించిన
సువర్ణపాత్ర నాయొద్దనున్నది.

శివ:—ఏమీ ! సువర్ణపాత్రమూ ! అది యెవ్వరో యపహరించిరికదా.

సత్య:—నాథా! మీకుఁ బ్రయముగూర్చుటకు నేనేహరించితిని. (పెట్టె
నుండి తీసియిచ్చును.)

శివ:—రమణీ ! ఇదియొక్కటి మిగిలినదా !

సత్య:—నాథా! గతించిన విషయములగూర్చి విచారింపవలదు. ఈసువర్ణ
పాత్రవలనవచ్చు ధనమువలన మీరెట్టిసద్వ్యాపారమునుజేసి
నను జేయవచ్చును. ఈగృహము నాపేరనున్నను మీయదియై
యని భావింపుడు. మనకావంతయు గొఱంతయుండదు. మీ
వదసేవజేయుచు నేను గృతార్థురాలనయ్యెదను.

శివ:—(సువర్ణపాత్రతీసుకొని) హా ! సురాపానమా ! నీవెంతచేసితివి?

సీ. విత్తంబు నార్జింప ♦ వెనువెంటఁదిరిగెను

కుమారులతో మైత్రీ ♦ గూర్చినావు

పెద్దలార్జించిన ♦ విత్తమంతయు క్రిమి

క్రిమిముగా బోఁజేసి ♦ గొలినావు

అగ్నిసాక్షిగఁగొన్న * యర్థాంగి వగవంగ

వేశ్యపాల్గొవించి * వెలసినావు

నిజకులాచారంబు * నీరుగా గావించి

మర్యాదనంతయు * మాపినావు

తే. గీ. చేయవలసిన పనులన్ని * చేసినావు

లేనిపోని నిండలను గ * ల్పించినావు

భళిర ! మద్యమా యేమంచుఁ * బలుకువాడ

నిన్ను దరిజేరవచ్చునే * నిజము దలఁప.

సత్య:—నాథా ! ఇంకదీనికి విచారింపకుఁడు పశ్చాత్తాప చిత్తులగు

భగవంతుఁడు మిమ్మునుగ్రహింపఁ గలఁడు.

శివ:—సాధ్వీ నాచిత్తమును మరణోద్యోగమునుండిగూడఁ దప్పించి

తివి దుర్వినియోగము నేయుటకు జేయించి పోయినదని దలం

పఁబడి నీచేతదాచబడిన యాసువర్ణపాత్రయే మనజీవనోపాధికి

మార్గమగు గాక ! సురాపానమాన కలవాటుపడిన వాడును,

వేశ్యలను మఱిగినవాడును నిట్టిస్థితికే వత్తురుగదా ! ఓ సంఘ

సంస్కరణపరాయణులారా ! ఈమద్యపానము జనులచే మాని

పించుటకు మీరు యత్నింపుఁడు. దీనివలన నెన్నిగృహములు

మన్నులోగలిసినవి ? ఎందఱు హృద్యోగముల పాలైనశించిరి.

ఎందఱి గౌరవంబడుగంటినది.

సీ. పరమాత్మజూడంగ * సురనుసేవించుటే

మార్గంబనుచు బల్కు * మహితులార

దీనిసేవించిన * జ్ఞానియై యొప్పునం

చునువేడ్క వచింబుంచు * జనములార

పోరాటములయందు ♦ బౌరుషంబిది యిచ్చు

ననిచెప్పచుండెడి ♦ యనఘులార

చిత్తంబుజలియింప ♦ జేయక సంతోష

మునుగూర్చునని పల్కు ♦ పుణ్యులార

తే. గీ. దీనిచేతనుగౌరవ ♦ హానియు ధన

హానియును బ్రాణహానియు ♦ నగుటనిజము

ననుభవముమీడఁ జెప్పితి ♦ నార్యులార

వలదు మద్యపానము సేయ ♦ వలదు వలదు.

(భార్యంజూచి) సతీ ! ఇప్పుడే స్వాత్మాప చిత్తుండవైతి.

ఇంక నీ సువర్ణపాత్రపైవచ్చు ధనమున జీవయాత్రగడపుచు భగవంతు
సన్నియుండము. ఇంక నేమికావలయును.

సత్య:—నాథా ! నీవు పశ్చాత్తాప చిత్తుండవైతివి. ఇంక నా కేమి
కావలయును. అయిన నిట్లుగుగాక.

తే. గీ. వేశ్యసంఘంబు నిర్భాగ్య ♦ నృత్తివిడచి

కలితధర్మమార్గంబును ♦ గాంతుగొక

మానవుల బీల్చు నీసురా ♦ పానమొలను

తమవనిశూరు పేరునులేక ♦ యలరుగాక !

(నిష్క్రమింతురు.)

స ం పూ ర్ణ ము .

